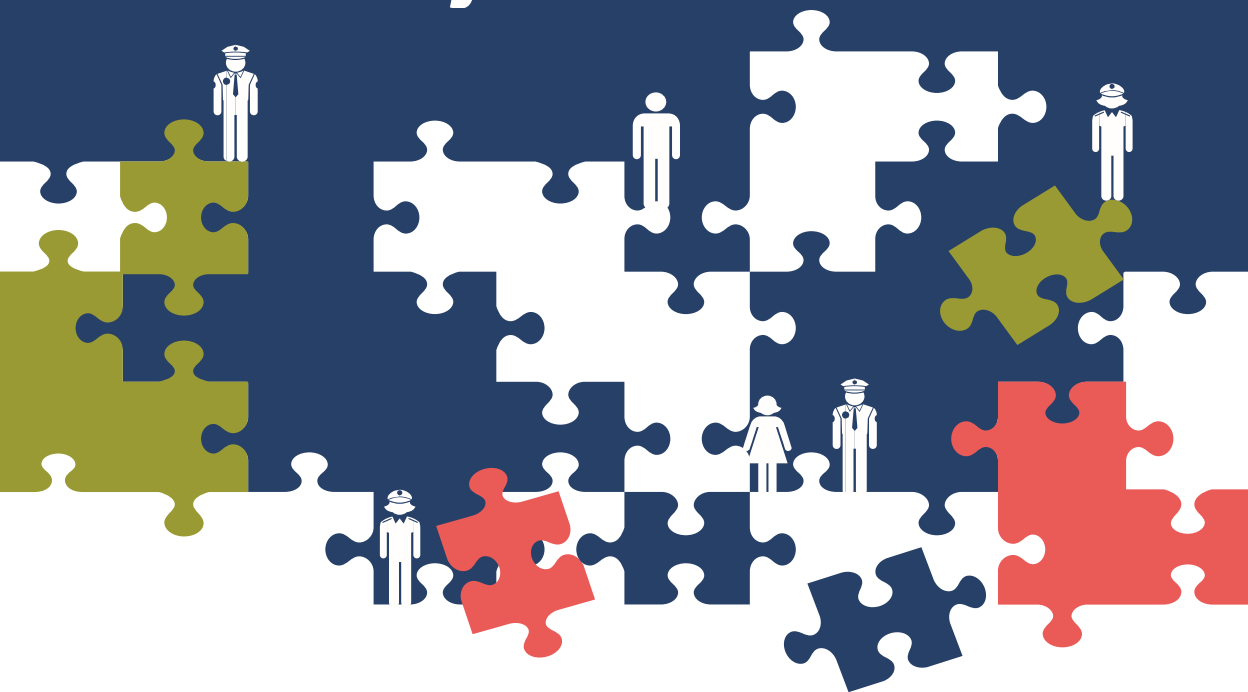

TNTD/SPMU serija publikacija, vol. 13

Priručnik OSCE-a

Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima

Prijevod na bosanski, hrvatski i srpski jezik i štampanje ove publikacije podržala je Vlada Velike Britanije. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Velike Britanije.

Beč, juni 2017.
© OSCE 2017

Sva prava zadržana. Sadržaj ove publikacije može se slobodno koristiti i kopirati u obrazovne i druge nekomercijalne svrhe, pod uslovom da se uz takvu reprodukciju navede da je izvor OSCE.

ISBN 978-3-903128-04-0

Sekretarijat OSCE-a
Sektor za transnacionalne prijetnje
Odjeljenje za strateška policijska pitanja

Wallnerstrasse 6
A-1010 Beč, Austrija
Tel: +43-1 514 36 6942
e-mail: spmu@OSCE.org
osce.org/secretariat/policing
polis.osce.org

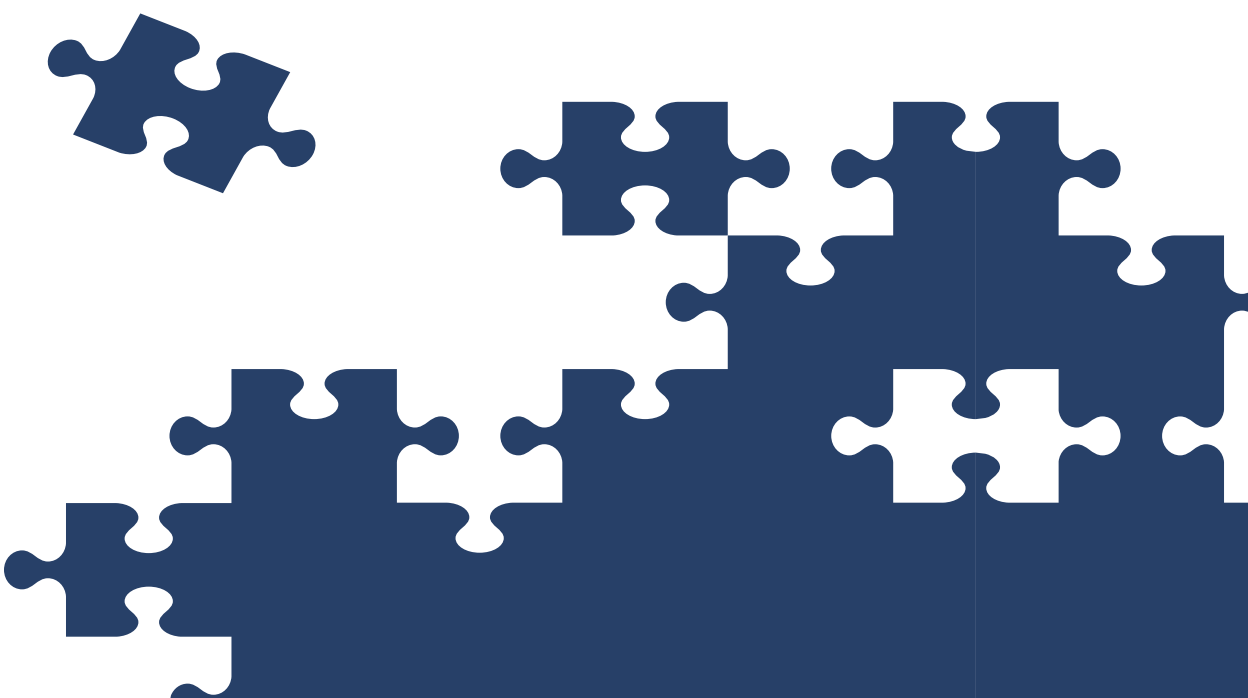
Priručnik OSCE-a

Rad policije

zasnovan

na obavještajnim

saznanjima

Sadržaj

Predgovor	6
Izvršni rezime	8
Zahvalnica	10
Uvod	12
1. Savremeni modeli rada policije	17
2. Informacije, znanja i obavještajna saznanja	19
3. Definisanje rada policije vođenog obavještajnim saznanjima	21
4. Prednosti rada policije vođenog obavještajnim saznanjima	24
5. Pravna pitanja, ljudska prava i zaštita podataka	27
6. Kriminalističko-obavještajni proces	34
6.1. Određivanje zadatka i planiranje	36
6.2. Prikupljanje i ocjenjivanje.....	38
6.3. Sređivanje i obrada	44
6.4. Analiza.....	41
6.5. Izvještavanje i prenošenje obavještajnih proizvoda	44
6.6. Povratne informacije i preduzimanje daljih radnji.....	46
7. Provođenje modela ILP	46
7.1. OSCE-ov model ILP	48
7.2. Izazovi i ključni zahtjevi za provođenje	51
7.3. Analiza i odlučivanje u organima za provedbu zakona	56
7.4. Nivoi kriminalističko-obavještajnih mehanizama	58
7.4.1. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na lokalnom nivou / nivou stanice	58
7.4.2. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na regionalnom nivou	59
7.4.3. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na centralnom nivou	60
7.5. Sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju	61

7.5.1. Strateški sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju	61
7.5.2. Operativni sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju	62
7.6. Obuka i svijest	62
8. Model ILP u praksi.....	64
8.1. ILP, procjene prijetnji i strateško planiranje u borbi protiv organizovanog kriminala	65
8.1.1. Ciklus politike Evropske unije.....	66
8.1.2. Alatka za procjenu organizovanog kriminala „Sleipnir“	71
8.2. Nacionalni primjeri provođenja modela ILP	73
8.2.1. Nacionalni obavještajni model Ujedinjenog Kraljevstva	74
8.2.2. Sjeverna Rajna – Vestfalija, Njemačka	79
8.2.3. Švedska: Organizacija ILP i strukture za donošenje odluka.....	81
8.2.4. Republika Srbija: Operativne i obavještajne strukture za model ILP	87
8.2.5. Crna Gora: Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala.....	92
8.3. ILP i rad policije u zajednici	95
8.4. ILP u sprečavanju i borbi protiv terorizma i NERV.....	98
Literatura	101

Predgovor

Aktivnosti vezane za policiju jedan su od ključnih elemenata nastojanja OSCE-a da ojača sigurnost i stabilnost na prostoru OSCE-a i predstavljaju važan aspekt doprinosa te organizacije jačanju nastojanja država učesnica da odgovore na prijetnje koje nosi kriminalna aktivnost. Aktivnosti vezane za policiju su još od 1999. godine jedna od osnovnih komponenti rada OSCE-a u oblasti sprečavanja konflikata, upravljanja kriznim situacijama i oporavka nakon konflikata.

U skladu sa svojom nadležnošću, OSCE dosljedno radi na pružanju podrške državama učesnicama u unapređivanju njihovih kompetencija, povećanju efikasnosti njihovih sistema krivičnog pravosuđa i povećanja sposobnosti njihovih organa za provedbu zakona i policijskih službi. Razvoj transnacionalnih prijetnji, obrasci kriminala koji se stalno mijenjaju i sve veća potreba za uslugama koje pruža policija uslovljavaju potrebu za stalnim revidiranjem strategija, prioriteta, planova i metoda. Priručnik OSCE-a o radu policije vođenom obavještajnim saznanjima važan je korak OSCE-a ka rješavanju ovih izazova.

U ovom priručniku predstavljen je rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima (*intelligence-led policing* – ILP) kao moderan i proaktivan model provođenja zakona i kao realističnu alternativu tradicionalno reaktivnim vidovima rada policije za države učesnice OSCE-a. ILP, koji je u mnogim zemljama već prihvaćen i ostvaruje rezultate koji obećavaju, kombinuje prikupljanje, ocjenjivanje i analizu obavještajnih informacija s procedurama i mehanizmima odlučivanja zasnovanim na pouzdanim informacijama, čime se omogućava efikasnije i efektivnije upravljanje provođenjem zakona u zemlji.

Istraživanja su pokazala da ILP ima značajan potencijal kao moderan model provođenja zakona, ali njegova uspješnost u velikoj mjeri zavisi od specifičnih zahtjeva, koji su predstavljeni u ovom priručniku. Među ključne preduslove spada politička podrška te svijest i posvećenost višeg rukovodstva.

Želio bih izraziti zahvalnost na učešću više od 30 eksperata za provođenje zakona iz država učesnica OSCE-a, akademske zajednice, međunarodnih organizacija i terenskih operacija OSCE-a koji su Odjeljenju za strateška policijska pitanja Sektora za transnacionalne prijetnje OSCE-a pomogli u izradi ovog priručnika dajući dragocjeni doprinos i revidirajući nacрте dokumenta. Također bih se želio zahvaliti i kolegama iz OSCE-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava na razmjeni stručnog znanja o ljudskim pravima i zaštiti podataka, što je od značaja za ILP i njegovo provođenje.

Njemačko predsjedništvo 2016. godine i austrijsko predsjedništvo 2017. godine su dali snažnu podršku ILP inicijativi u okviru OSCE-a. Objavljivanje ovog priručnika ne bi bilo moguće bez njihove podrške.

Lamberto Zannier
Generalni sekretar OSCE-a

Organi za provedbu zakona se danas u svom radu suočavaju sa složenijim izazovima nego ikada do sada. Istovremeno su značajno porasli i zahtjevi javnosti u pogledu veće efektivnosti, efikasnosti i odgovornosti policije. Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima (ILP) razvijen je posljednjih godina kao odgovor na ove rastuće izazove. Ovaj model ne samo što pruža moderan pristup u identifikovanju i planiranju protivmjera protiv sve prisutnijih transnacionalnih prijetnji kao što su terorizam i organizovani kriminal već se može primjenjivati i u svakodnevnom proaktivnom planiranju i upravljanju radom policije. U vrijeme mjera štednje i budžetskih ograničenja ILP rukovodstvu organa za provedbu zakona pruža metode i alate za određivanje prioriteta i adekvatnu raspodjelu sredstava.

U ovom priručniku ILP je sagledan sa četiri glavna stanovišta. Kao prvo, on definiše ILP i daje obrazloženje za promovisanje ovog modela kao savremenog pristupa u provođenju zakona, koji je primjenjiv na cjelokupan prostor OSCE-a. Drugo, obrađene su važne teme ljudskih prava i zaštite podataka prilikom provođenja ILP-a. Treće, priručnik se bavi analizom podataka i informacija koja dovodi do korištenja strateških i operativnih proizvoda obavještajnih saznanja kao osnove za informisanje i na dokazima zasnovano odlučivanje. I četvrto i posljednje, priručnik sadrži praktične preporuke nacionalnih, regionalnih i lokalnih organizacijskih struktura, te minimalne standarde koji su neophodni za kriminalističko-obavještajne sektore i mehanizme odlučivanja.

ILP stavlja kriminalističko-obavještajnu analizu u centar aktivnosti provođenja zakona. On također međusobno približava kriminalističku analizu i odlučivanje više nego bilo koji drugi savremeni model rada policije, što zahtijeva razvoj novih vještina i kompetencija kod analitičara i rukovodilaca u organima za provedbu zakona.

Glavni cilj ovog priručnika je da državama učesnicama OSCE-a pruži alate koji će ojačati profesionalizam njihovih organa za provedbu zakona, povećati kvalitet i djelotvornost njihovih aktivnosti i omogućiti maksimalnu iskorištenost njihovih resursa, što će dovesti do rasta povjerenja javnosti i primjene ciljanih mjera protiv prijetnji javnoj sigurnosti.

Rasa Ostrauskaite

*Koordinatorica aktivnosti za odgovaranje
na transnacionalne prijetnje,
Sekretarijat OSCE-a*

Izvršni rezime

Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima (ILP) je moderan pristup u provođenju zakona. Prvi put je uveden u Ujedinjenom Kraljevstvu devedesetih godina dvadesetog veka, a koristi se prvenstveno za sprečavanje teškog i organizovanog kriminala. Obećavajući rezultati koji su ostvareni posljednjih godina potakli su organe za provedbu zakona da proaktivnu, obavještajnim saznanjima vođenu metodologiju prošire na sve oblasti upravljanja radom policije kao sveobuhvatan poslovni model. ILP se fokusira na sistematsko prikupljanje i ocjenjivanje podataka i informacija putem definisanog postupka analize, koji ih pretvara u proizvode strateške i operativne analize koji služe kao osnova za unaprijeđeno, informisano i na dokazima zasnovano odlučivanje.

Dva glavna izazova s kojima se organi za provedbu zakona danas suočavaju su sve veća složenost i transnacionalna priroda kriminala te povećani zahtjevi javnosti za finansijskom efikasnošću, odnosno zahtjevi da se „s manje uradi više“. Model ILP na ove izazove odgovara tako što naglašava i omogućava određivanje prioritetnosti na osnovu obavještajnih saznanja, nakon čega slijedi podjela zadataka i raspodjela raspoloživih sredstava u skladu s definisanim prioritetima.

U ovom priručniku opisani su jasni i definisani kriminalističko-obavještajni mehanizmi, postupci odlučivanja i organizacijske strukture na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, pa tako ne predstavlja samo konceptijski model ILP-a već pruža i pragmatične alate za njegovo provođenje. To obuhvata svakodnevnu praksu rada policije, proaktivno strateško planiranje i operativne akcione planove, kao i instrumente za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala. Osim toga, u ovom priručniku je objašnjeno i kako ILP može u značajnoj mjeri dopuniti rad policije u zajednici, a istovremeno služiti i kao djelotvorno sredstvo u borbi protiv terorizma te nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu (NERVT).

Kriminalističko-obavještajnoj analizi se u modelu ILP pridaje veći značaj nego u bilo kojem drugom savremenom modelu rada policije. To zahtijeva unapređenje postojećih, a ponekad i stjecanje novih analitičkih vještina i kompetencija u organima za provedbu zakona. Proaktivni, ka budućnosti okrenut fokus modela ILP također podrazumijeva da rukovodioci organa za provedbu zakona znaju kako raditi s analitičarima i koristiti analitičke proizvode u odlučivanju i planiranju. Dakle, prilikom usvajanja i provođenja ILP-a neophodno je staviti poseban naglasak na pripremu i obuku čelnika i rukovodstva visokog i srednjeg nivoa u organima za provedbu zakona.

Istraživanja su pokazala da je za ostvarivanje punog potencijala modela ILP neophodna politička podrška te svijest i posvećenost višeg i srednjeg rukovodstva. U ovom priručniku obrađeni su i ostali preduslovi za uspješnu primjenu ILP-a, među koje

spadaju: pristup provođenju zakona koji podrazumijeva uključenost većeg broja organa; jasni mehanizmi podjele zadataka; promjena kulture u kojoj se podaci otkrivaju samo kada je to neophodno i samo one koje moraju biti otkriveni u kulturu u kojoj se podaci moraju razmjenjivati; postojanje kanala informatičke komunikacije za prosljeđivanje informacija; analitičke baze podataka i osposobljeni analitičari, te relevantne organizacijske strukture koje podržavaju ILP.

Da bi se model ILP mogao djelotvorno primjenjivati, povratne informacije i ocjene obavještajnih podataka te stalno praćenje i kontrola kvaliteta ovog modela od strane rukovodstva od suštinskog su značaja i moraju biti dio prakse.

U ovom priručniku na više mjesta je naglašena apsolutna obaveza svih organa za provedbu zakona da prilikom provođenja modela ILP poštuju ljudska prava i načela zaštite podataka i da ih provode. Prikupljanje, obrada i korištenje podataka i informacija se uvijek moraju vršiti u strogoj saglasnosti s nacionalnim zakonima i međunarodnim standardima ljudskih prava. Model ILP, uz unutrašnje i vanjske kontrolne mehanizme i na dokazima zasnovane i transparentne postupke odlučivanja, treba doprinijeti većoj odgovornosti rukovodstva organa za provedbu zakona.

Ovaj priručnik određuje opći okvir za model ILP i njegovo provođenje na cjelokupnom prostoru OSCE-a. Tehničke pojedinosti koje se tiču provođenja ILP-a nisu obrađene, čime je državama učesnicama OSCE-a ostavljen prostor da model prilagode potrebama i okolnostima svoje zemlje, u skladu sa svojim nacionalnim zakonskim okvirom.

ZAHVALNICA

Sektor OSCE-a za transnacionalne prijetnje želi se zahvaliti Arnaru Jensonu, rukovodiocu projekta izrade ovog priručnika, na doprinosu koji je dao pripremi i izradi ove publikacije. Grupa uglednih policijskih eksperata, koju su činili predstavnici država učesnica OSCE-a, relevantnih regionalnih i međunarodnih organizacija, nezavisnih istraživačkih organizacija i izvršnih struktura OSCE-a, doprinijela je izradi priručnika pisanim prilogima i učešćem na dvodnevnom ekspertskom sastanku za razmatranje priručnika koji je održan u Beču. Sektor za transnacionalne prijetnje / Odjeljenje za strateška policijska pitanja ističe i zahvaljuje se na dragocjenim savjetima i doprinosu sljedećih osoba u procesu izrade priručnika:

Georgi Aladashvili, šef Policije Tbilisija, Gruzija
Roberto Arceri, vršilac dužnosti šefa Sektora za studije i istraživanje, Ured za procjenu i formiranje, Italija
Leena Avonius, savjetnica za rodna pitanja, Odsjek za rodna pitanja, Sekretarijat OSCE-a
Pero Božović, načelnik Sektora za prikupljanje obavještajnih podataka, informacija / Državna agencija za istrage i zaštitu, Bosna i Hercegovina
Maryse Chureau, strateška analitičarka / Tim strateških analitičara Europol, Europol
Anders Danielsson, službenik za policijske poslove, Sektor za transnacionalne prijetnje / Odjeljenje za strateška policijska pitanja, Sekretarijat OSCE-a
Lotta Ekvall, savjetnica za rodna pitanja, Odsjek za rodna pitanja, Sekretarijat OSCE-a
Nino Gakharia, načelnik Odjeljenja za euroatlantske integracije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Gruzija
John Gustavsson, viši savjetnik za organizovani kriminal, Misija OSCE-a na Kosovu
Johannes Heiler, savjetnik za antiteroristička pitanja, Sektor za ljudska prava, ODIHR
Jesus Hernandez Alvarez, analitičar, Nacionalna policija, Španija
Iris Hutter, Jedinica za operativnu i stratešku kriminalističku analizu, Savezna kriminalistička policija, Austrija
Adrian James, viši predavač za krivične istrage, Institut za studije krivične pravde, Univerzitet u Portsmouthu
Erik Johansen, policijski savjetnik, Služba za civilno planiranje i sposobnost provođenja, Evropska služba za vanjske poslove
Ivan Jokić, glavni inspektor / Sektor za kriminalističke obavještajne podatke, Uprava policije, Crna Gora
Maxim Klepov, Ministarstvo vanjskih poslova, Ruska Federacija
Nenad Kostadinović, zamjenik načelnika Sektora za ILP, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Republika Srbija
Dejan Lazaroski, načelnik Strateške jedinice za obavještajne podatke, Sektor za kriminalističke obavještajne podatke i analizu, Biro za javnu bezbjednost, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija
Andrei Muntean, viši programski službenik, Ured koordinatora ekonomskih i ekoloških aktivnosti OSCE-a, Sekretarijat OSCE-a
Susanna Naltakyan, nacionalna programska službenica, Ured OSCE-a u Jerevanu
Tarik Ndif, analitičar i istraživač, Centar za sprečavanje konflikata,

Sekretarijat OSCE-a

Marua O'Sullivan, policijska savjetnica, Sektor za javnu sigurnost i komunikaciju sa zajednicom, Misija OSCE-a u Skoplju

Seda Öz Yildiz, direktorica, Institut sigurnosnih nauka, Policijska akademija, Turska
Hans-Juergen Pechtl, pomoćnik direktora, Poddirekcija za kriminalističku analizu,

Generalni sekretarijat Interpola, Lion, Francuska

Mark Reber, viši policijski savjetnik, Međunarodno udruženje šefova policije

Joerg Rosemann, glavni policijski inspektor, Uprava za krivične istrage,

Okružna policijska uprava regiona Rajnsko-bergskog okruga, Severna Rajna

– Vestfalija, Njemačka

Matej Seljak, Uprava kriminalističke policije, Generalna policijska uprava, Slovenija

Bjordi Shehu, specijalista / analitičar, Uprava za analizu i kriminalističke informacije,

Generalna uprava za ozbiljni i organizovani kriminal, Državna policija, Albanija

Simon Smith, glavni inspektor, Nacionalni štab za rad policije na sprečavanju

terorizma, Načelnik sektora za realizaciju prevencije, Ujedinjeno Kraljevstvo

Thorsten Stodieck, zamjenik načelnika Sektora za transnacionalne prijetnje /

Odjeljenje za strateška policijska pitanja, Sekretarijat OSCE-a

Marco Teixeira, programski službenik, Odjeljenje za podršku u provođenju,

Ogranak za organizovani kriminal i nelegalnu trgovinu, Odsjek za pitanja

sporazuma, UNODC

Adriana Toston Diez, kapetanica, Guardia Civil, Španija

Per Wadhed, sektor za nacionalne operacije, Policija Švedske

Dr. Ireen Winter, načelnica, Jedinica za operativnu i stratešku kriminalističku analizu,

Savezna kriminalistička policija, Austrija

Maica Wurmboeck, asistentica za projekt, Sektor za transnacionalne prijetnje /

Odjeljenje za strateška policijska pitanja, Sekretarijat OSCE-a

Uvod

Osnovne informacije i obrazloženje

Tradicionalni reaktivni modeli provođenja zakona nailaze na ozbiljne teškoće u izlaženju nakraj s današnjim rizicima i prijetnjama i reagovanju na nove mogućnosti za kriminal koje su, između ostalog, uslovljene većom ličnom pokretljivošću i migracijama, brzim tehnološkim i komunikacijskim promjenama, slobodnim kretanjem robe i usluga te rastućom nejednakošću prihoda. Nasilni ekstremizam i radikalizacija koji vode ka terorizmu (NERVT), kao i teroristički incidenti u prethodnom periodu, pokazali su koliko je važno razmjenjivati, povezivati i centralno analizirati relevantne podatke i informacije (obavještajna saznanja) sa svih nivoa, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, međunarodnim standardima ljudskih prava i obavezama preuzetim u okviru OSCE-a. Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima (ILP) nastao je kao odgovor na ove rastuće izazove, poticanjem i omogućavanjem *proaktivnog* pristupa u radu policije, koji dopunjuje tradicionalni, *reaktivni* model. Pokazao se kao djelotvorno sredstvo za borbu protiv organizovanog kriminala, bolje iskorištenje resursa i ciljano određivanje i rješavanje prioritarnih zadataka. Proaktivan i ka budućnosti okrenut pristup u okviru modela ILP olakšava sprečavanje, smanjenje, prekidanje i eliminisanje kriminala. Za pristup ILP-u od ključnog je značaja sistematsko prikupljanje i analiza informacija i podataka relevantnih za sprečavanje, smanjenje i eliminisanje kriminala i nakon toga izrada obavještajnih izvještaja. Na osnovu toga mogu se donositi informisane i ka budućnosti orijentisane odluke kreatora politike i rukovodilaca i vršiti raspodjela resursa da bi se osigurao odgovor na najurgentnije sigurnosne probleme, prijetnje, vrste kriminala i kriminalce. Osim toga, ILP se pokazao kao djelotvorno i održivo sredstvo u borbi protiv terorizma i NERVT-a.

Na osnovu svog ovlaštenja da državama učesnicama pruža pomoć u izgradnji kapaciteta, povećanju profesionalizma i pružanju podrške razvoju i reformi policije, što uključuje i izradu smjernica¹¹, Odjeljenje za strateška policijska pitanja Sektora za transnacionalne prijetnje (TNTD/SPMU) sačinio je priručnik *Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima*. Izrada ovog priručnika predstavlja nastavak aktivnosti s Godišnjeg sastanka policijskih eksperata OSCE-a (APEM) za 2016. godinu, koji je održan u Beču 9. i 10. juna 2016. godine, koji je za temu imao ILP. Jedan od ključnih nalaza i ishoda APEM-a bila je potreba za usvajanjem zajedničkog pojma koncepta ILP-a na nivou OSCE-a i izrada priručnika na tu temu za države učesnice OSCE-a. Njemačko predsjedništvo OSCE-a 2016. godine, austrijsko predsjedništvo OSCE-a 2017. godine i Generalni sekretar OSCE-a jasno su

¹¹ Stalno vijeće OSCE-a, odluka br. 1049. „Strateški okvir OSCE-a za aktivnosti vezane za policiju“ (PC.DEC/1049, Beč, 26. juli 2012).

izrazili veliku zainteresovanost i podršku za dalje promovisanje koncepta ILP-a i njegovo provođenje, počevši od zaduživanja Sektora za transnacionalne prijetnje / Odjeljenja za strateška policijska pitanja da sačini priručnik OSCE-a o metodu ILP.

Prilikom pripreme i izrade ovog priručnika naročito se pazilo da se izbjegne udvajanje aktivnosti i da se iskoristi postojeći rad nacionalnih organa država učesnica OSCE-a, kao i regionalnih i međunarodnih organizacija, na ovu temu. Shodno tome, prikupljen je pisani materijal za izradu ovog priručnika, uz dozvolu odgovarajućih aktera. Materijal o ILP-u sadržan u ovom priručniku uključuje i nastavlja se na rad Ureda Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC), Odjeljenja Ujedinjenih naroda za mirovne operacije (UNDPKO), Interpola, Evropske službe za vanjske poslove i Europolu.

Pravni dokumenti, formalna uputstva, nacionalni priručnici i drugi pisani prilozi vezani za ILP prikupljeni su od većeg broja nacionalnih organa država učesnica OSCE-a i terenskih operacija OSCE-a. Zajednički informativni dokument OSCE-a/UNODC-a o modelu ILP, koji je objavljen u aprilu 2016. godine za potrebe Godišnjeg sastanka policijskih eksperata OSCE-a (APEM) za 2016. godinu, poslužio je kao osnova za OSCE-ov model ILP i prikazan je u odjeljku 7.1. kao predloženi okvir za provođenje koncepta ILP-a u državama učesnicama OSCE-a.

Sve države učesnice OSCE-a i izvršne strukture OSCE-a, kao i niz regionalnih i međunarodnih organizacija, pozvane su da nominuju eksperte koji će razmotriti nacrt i dati svoj prilog izradi ovog priručnika. Oko 30 nominovanih eksperata učestvovalo je u radu dvodnevne radionice za razmatranje nacrtu, koja je održana u Beču u decembru 2016. godine, a 15 od njih je pisanim priložima učestvovalo u čitavom postupku izrade ovog priručnika.

Teorijski okvir za OSCE-ov model ILP preporučen u odjeljku 7.1. zasniva se na akademskom istraživanju profesora Jerryja H. Ratcliffea koje je predstavljeno u njegovoj knjizi iz 2016. godine *Intelligence-Led Policing (Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima)*.² Profesor Ratcliffe je najčešće citirani naučni autoritet za ovu tematiku. Tri međunarodno priznata akademska radnika predstavila su i prikazala svoja istraživanja o temama koje se tiču ILP-a na APEM sastanku OSCE-a za 2016. godinu.³ Dr. Adrian James učestvovao je u radu radionice za razmatranje nacrtu i dao svoj pisani prilog i akademsko stanovište o sadržaju tokom cjelokupnog procesa izrade priručnika.

---

² Ratcliffe (2016).

³ Ti naučni radnici su: dr. Adrian James, viši predavač i istraživač na Institutu za studije krivičnog pravosuđa na Univerzitetu u Portsmouthu, dr. Elke Devroe, vanredna profesorica i kriminologinja na Institutu za sigurnost i globalna pitanja na Univerzitetu u Leidenu, i dr. Monika den Boer, vanredna profesorica na Katedri za sigurnost i kriminologiju na Univerzitetu Macquarie u Sidneju, Australija, i direktorica SeQure Research i Consultancyja.

Prilikom uspostavljanja zajedničkog pojma ILP za čitav OSCE bilo je potrebno prevazići jezičke prepreke, jer pojam obavještajnih saznanja ima različita značenja u različitim jezicima. Prijevod koncepta ILP-a, naprimjer s engleskog na ruski jezik, može dovesti do izvjesnih neslaganja. U ruskom jeziku se pod *obavještajnim saznanjima* najčešće podrazumijevaju informacije i podaci s ograničenim pristupom koje posjeduju službe sigurnosti i drugi ovlašteni organi, uključujući i ovlaštene (odgovorne) policijske jedinice, dok se u engleskom jeziku pod obavještajnim saznanjima podrazumijevaju sve vrste analiziranih podataka i informacija koje sačine organi za provedbu zakona i koji su dostupni tim organima. Prilikom korištenja pojma ILP treba imati na umu ove jezičke razlike i u tom smislu treba istaći da se u ovom priručniku pojam *obavještajna saznanja* koristi u ovom drugom značenju, odnosno da označava analizirane podatke i informacije.

UVOD

Cilj i dodata vrijednost

ILP nije nova tema u okviru OSCE-a. Neke terenske operacije OSCE-a već su angažovane da podrže države učesnice u uvođenju ILP-a ili nekih komponenti tog modela. Iako je djelimično ili puno uvođenje ILP-a u zemljama u regionu OSCE-a dalo pozitivne rezultate, čini se da postoje razlike u pogledu značenja pojma ILP, pristupa ILP-u i načina provođenja ILP-a.

Cilj ovog priručnika je da objasni i predstavi okvir, kao i glavne komponente ILP-a, da bi omogućio dosljednost u njegovom razumijevanju i provođenju na prostoru OSCE-a. Svrha mu je da služi kao praktična alatka za kreatore politika, donosioce odluka u organima za provedbu zakona i kriminalističke analitičare u njihovim nastojanjima da povećaju profesionalizam, efektivnost i efikasnost policije. U priručniku će biti predstavljen niz praktičnih primjera dobre prakse u provođenju ILP-a, na osnovu iskustva država učesnica OSCE-a i međunarodnih organizacija, koji se mogu prilagoditi konkretnim okolnostima u svakoj pojedinačnoj zemlji.

Iako je izričito namijenjen kreatorima politika, višim funkcionerima i rukovodiocima organa za provedbu zakona, ovaj priručnik je također koristan i za sve institucije provođenja zakona i institucije koje vrše obuku, te za univerzitete i akademsku zajednicu.

Postoji raznovrsna akademska i teorijska literatura o ILP-u, kao i niz tehničkih uputstava o pojedinim komponentama modela ILP, kao što su tehnički priručnici UNODC-a navedeni među referencama i nacionalni priručnici. Neki od tih materijala preuzeti su u ovaj priručnik, čime je zadovoljena prepoznata potreba za priručnikom o općem pristupu ILP-u koji se može koristiti kao okvirni materijal za sve države učesnice OSCE-a i partnere za saradnju. U njemu je ILP obrađen na sveobuhvatan način, od teorijskog okvira, preko definicija i uvođenja ključnih koncepata i glavnih komponenti modela do praktičnog prikaza provođenja ILP-a, što uključuje analizu informacija, procjenu prijetnji, odlučivanje i organizacijske strukture.

U skladu s usvojenim sveobuhvatnim konceptom sigurnosti, OSCE smatra da zaštita ljudskih prava, vladavina prava i demokratska načela predstavljaju sastavni element sigurnosti. Države učesnice prepoznale su da sigurnost nije moguće postići na teret ljudskih prava, već da su to ciljevi koji uključuju jedan drugi i međusobno se jačaju. Shodno tome, mjere provođenja zakona koje se preduzimaju radi otklanjanja sigurnosnih prijetnji mogu biti djelotvorne samo ako su u skladu s ljudskim pravima. Stoga priručnik sadrži posebno poglavlje koje se bavi pravnim razmatranjima, ljudskim pravima i zaštitom podataka kao osnovnom za diskusiju o konceptu ILP-a i njegovom praktičnom provođenju u ostatku ovog priručnika.

Struktura priručnika

Nakon kraćeg prikaza najčešćih modela rada policije u poglavlju 1, poglavlja 2 i 3 bave se pojašnjenjem i definisanjem koncepta ILP-a i ključnih pojmova u okviru njega. Poglavlje 4 sadrži kratak pregled glavnih potencijalnih prednosti primjene ILP-a u savremenom provođenju zakona. U poglavlju 5, koje je sačinio Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), ukazano je na pitanja koja se tiču ljudskih prava i zaštite podataka koja su povezana s ILP-om. Kriminalističko-obavještajni proces, uključujući i analizu, predstavlja srž ILP-a i osnovu za okvir odlučivanja koji je predstavljen u priručniku. Shodno tome, u poglavlju 6 objašnjeno je šest tradicionalnih koraka u ciklusu prikupljanja obavještajnih saznanja i njihova primjena u kontekstu ILP-a.

Nakon prikaza konceptijskog modela ILP-a, pitanja ljudskih prava i zaštite podataka te kriminalističko-obavještajnog procesa, poglavlje 7 je posvećeno operacionalizaciji i praktičnom provođenju ILP-a, počevši od grafičkog prikaza predloženog OSCE-ovog ILP modela i kratkog opisa svih njegovih glavnih komponenti. Zatim slijedi odjeljak u kojem su identifikovani neki od izazova i predstavljeni ključni zahtjevi vezani za provođenje. Budući da izvještaji o analizi i procjeni i drugi kriminalističko-obavještajni proizvodi čine osnovu strateškog i operativnog planiranja, u ovom priručniku je na više mjesta istaknut značaj odnosa između analize i odlučivanja. Stoga je odlučivanju u okviru ILP-a posvećen poseban odjeljak, nakon kojeg slijede odjeljci 7.4. i 7.5. o lokalnim, regionalnim i nacionalnim kriminalističko-obavještajnim mehanizmima i sektorima, te o predloženim strukturama sastanaka za podjelu zadataka i odlučivanje. Ova poglavlja sadrže jasne sugestije za praktičnu primjenu ILP-a na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou sa stanovišta upravljanja radom organa za provedbu zakona. Poglavlje 7 završava se kratkim pregledom osnova obuke za sve nivoe koji su uključeni u provođenje ILP-a.

U posljednjem poglavlju priručnika, poglavlju 8, navedeni su praktični primjeri provođenja ILP-a: najprije je prikazana primjena ILP-a u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala na primjerima dviju općeprihvaćenih metodologija za procjenu prijetnji: Procjene prijetnje od teškog i organizovanog kriminala u EU (SOCTA) i Sleipnir procjene prijetnji i rizika. Nakon toga je dat prikaz ILP-a u pet zemalja: Ujedinjenom Kraljevstvu, Njemačkoj (Sjeverna Rajna – Vestfalija), Švedskoj, Republici Srbiji i Crnoj Gori. Osim toga, u ovom poglavlju je sagledano kako ILP može povećati efektivnost i efikasnost u još dvije oblasti provođenja zakona: radu policije u zajednici i borbi protiv terorizma i NERVT-a.

1. Savremeni modeli rada policije

Istraživači i literatura o provođenju zakona najčešće dijele metodologije provođenja zakona na pet modela rada policije: tradicionalni rad policije, rad policije orijentisan ka zajednici, problemski orijentisan rad policije, rad policije zasnovan na računarskoj statistici i ILP. Svaki od ovih modela ima drugačije strateške ciljeve, snage i slabosti i može dopunjavati ostale kada se koriste istovremeno. Naprimjer, ILP se sve više koristi za jačanje rada policije u zajednici, jer pruža jasne procese, procedure komunikacije i upravljačke strukture za prikupljanje, analizu i prenošenje podataka i informacija.⁴ Još jedan primjer su slučajevi gdje preovlađuje tradicionalni, reaktivni model, ali se ILP primjenjuje samo u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala. Zajednički faktor za prva četiri modela, koji se često navodi kao slabost u savremenom radu organa za provedbu zakona, jeste da se fokusiraju na lokalna područja i prijetnje.

Brze i značajne promjene globalnih razmjera promijenile su okruženje u kojem se kriminal vrši, a ove metodologije nemaju kvalitete koji su potrebni za odgovor na ozbiljniju prijetnju od transnacionalnog organizovanog kriminala. Stoga je rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima jedini metod koji je u mogućnosti da se djelotvorno bori protiv transnacionalnog organizovanog kriminala.⁵

Tradicionalni rad policije vjerovatno je najpoznatiji model rada policije i još je standardni način provođenja zakona. On podrazumijeva reaktivan i incidentima vođen stil kod kojeg policajci reaguju na krivična djela i zahtjeve za pružanje usluga ili reagovanje. Odgovaranje na pozive, primanje pritužbi, nasumično patroliranje zajednicom da bi se osiguralo vidljivo prisustvo policije i traženje krivičnih djela koja su se odigrala ili su u toku predstavljaju suštinu tradicionalnog rada policije. Dok se u tradicionalnom modelu rada policije reagovanje na pitanja sigurnosti i javne sigurnosti smatra zadatkom policije, rad policije u zajednici fokusira se na partnerstvo između policije i građana u proaktivnom rješavanju problema koji se tiču sigurnosti i zaštite.

---

⁴ Vidi odjeljak 8.3. o ILP-u i radu policije u zajednici.

⁵ Bell and Congram (2013: 19).

Rad policije orijentisan ka zajednici za cilj ima izgradnju povjerenja i jačanje komunikacije između policije i građana. Programi rada policije u zajednici obuhvataju formiranje foruma u zajednici, uz učešće predstavnika različitih grupa i institucija u zajednici, za diskusiju o problemima sigurnosti, uključujući i incidente i kretanja lokalnog kriminala.

Kod **problemski orijentisanog rada policije** osnova policijskog rada čini identifikovanje i analiza „problema“, a ne krivično djelo, predmet, poziv ili incident. Ovaj model stavlja naglasak na problem koji leži u osnovi problema s kriminalom ili sigurnošću. Od policije se očekuje da proaktivno gradi strategije prevencije kojima će pokušati riješiti probleme, a ne samo reagovati na njihove štetne posljedice.

Model zasnovan na računarskoj statistici (CompStat) je sistem upravljanja, prvobitno ustrojen prema „teoriji razbijenih prozora“, kod kojeg se radi na rješavanju manjih krivičnih djela da bi se smanjio broj većih krivičnih djela. Na osnovu analize statističkih podataka o krivičnim djelima koja su već počinjena, pojedinačni komandiri lokalnih organa za provedbu zakona zadužuju se za provođenje lokalnih akcija, koje se shodno tome određuju.

2. Informacije, znanja i obavještajna saznanja

Prije nego što bliže sagledamo ILP, potrebno je pojasniti nekoliko ključnih koncepata. Pojam *obavještajna saznanja* ima niz različitih definicija, u zavisnosti od konteksta, kulture, jezika i tradicije. U literaturi koja je pregledana prilikom izrade ovog priručnika ovaj pojam se istovremeno koristi da označi metodologiju, strukturu, proces i proizvod. Pregled je također pokazao da postoje međusobno proturječna gledišta i nedovoljno jasno razumijevanje koncepata *podataka*, *informacije* i *znanja*.

„Nedovoljna jasnoća i nepostojanje zajedničkog tumačenja kriminalističko-obavještajne terminologije i procesa otežava razmjenu informacija među organima.“

— Međunarodno udruženje načelnika policije (2002)

Shodno tome, potrebno je pozabaviti se značenjem ovih koncepata i pojasniti ih. Nakon istraživanja dokumenata koje su objavili UNODC, UNDPKO, Interpol i Evropska unija (EU) kao i akademske literature, u ovom priručniku su korištene sljedeće općeprihvaćene definicije navedenih koncepata:⁶

Podaci su sirova i nerastumačena zapažanja i mjerenja. Primjeri su odlike kriminalne aktivnosti koje je lako kvantificirati, kao što su prijave krivičnih djela i druga statistika kriminala, baze podataka o počiniocima i policijska zaduženja.

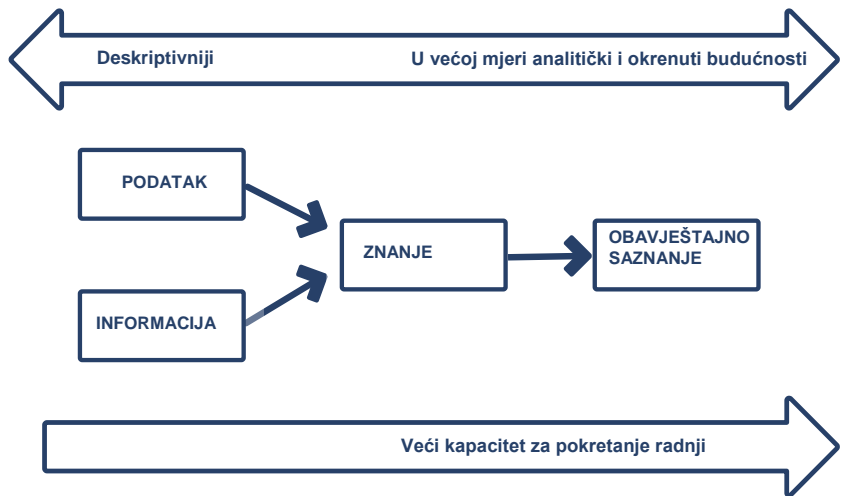
Informacija je podatak stavljen u kontekst i osnažen značenjem, čime dobija veću relevantnost i svrhu.

Znanje je informacija kojoj je dato tumačenje i razumijevanje. Kada osoba informaciji doda svoju mudrost, ona postaje znanje.

Obavještajna saznanja su podaci, informacije i saznanja koji su ocijenjeni, analizirani i predstavljeni u formatu za odlučivanje za potrebe djelovanja.

---

⁶ Definicije podataka, informacija, znanja i obavještajnih saznanja zasnovane su na: Ratcliffe (2016: 70–74); UNODC, Criminal Intelligence – Manual for Analysts (Vienna: United Nations Publication), (2011a: 1); Interpol “Criminal Intelligence Analysis.” Fact Sheet (2014); i Vijeće Evropske unije, “Council Framework Decision of 18 December 2006 on simplifying the exchange informacija and intelligence between law enforcement authorities of the Member States of the European Union.” Official Journal of the European Union (2006/960/JHA, 18. decembar 2006).

Slika 2.1. Od podataka do obavještajnih saznanja

Izvor: Ratcliffe (2016: 72).

U lokalnoj policijskoj stanici djela provale u stambene objekte unose se u policijsku bazu podataka. Te računarske evidencije su **podaci**. Kada kriminalistički analitičar pristupi tim podacima i mapira ih i prepozna obrazac novih provalnih krađa u kraju, to postaje **informacija**. U osnovi, sirovi podaci su obogaćeni dovoljnim značenjem da se na osnovu njih može prepoznati određeni obrazac. Ako analitičar nakon toga razgovara s detektivom o toj informaciji i prenese je njemu, tumačenje i uvid detektiva postaje **znanje**. Nakon prikupljanja i analize dodatnih podataka i informacija, detektiv i analitičar stiču određenu predstavu, u kojoj nesumnjivo ima praznina, ali i dovoljno osnova za postavljanje hipoteza i određivanje implikacija. Kriminalistički analitičar i detektiv sačinjavaju izvještaj operativne analize i s njim upoznaju starješinu. On odlučuje pokrenuti istragu i operaciju nadzora radi otkrivanja provalnika na osnovu **obavještajnih saznanja** koja je dobio od analitičara i detektiva.

Napomena: Pojednostavljen i parafraziran primjer preuzet iz Ratcliffe (2016: 73–74).

3. Definisiranje rada policije vođenog obavještajnim saznanjima

Kao i kod koncepata koji su obrađeni u poglavlju 2, pokazalo se da postoje različite, čak i međusobno suprotstavljene ideje o tome kako treba definirati ILP. Neki smatraju da se ILP odnosi na obavljanje procjena prijetnji, dok drugi tvrde da se odnosi na proces prikupljanja podataka i informacija. Ova stanovišta daju dragocjen doprinos okviru ILP-a i predstavljaju njegove sastavne dijelove, ali ne obuhvataju sveobuhvatan koncept ILP-a. Razumljivo je da postoje različita tumačenja ILP-a, budući da je riječ o relativno novom konceptu,⁷ koji se i dalje razvija. Sve donedavno ILP je korišten uglavnom u vezi s organizovanim kriminalom i teškim prijestupnicima. Pozitivno iskustvo uvjerilo je stručne osobe i akademske radnike da je potrebno uvesti sveobuhvatniji okvir ILP-a, koji obuhvata sve aktivnosti policije, tj. model procesa s organizacijskom infrastrukturom kao podršku općem radu policije. Ova kretanja doprinijela su da analiza sve više zauzima centralno mjesto u svim oblastima rada policije, što dodatno naglašava potrebu za tijesnom saradnjom analitičara i donosilaca odluka u organima za provedbu zakona. To od donosilaca odluka zahtijeva da budu upoznati s potencijalom analize i načinom korištenja rezultata analize. Prema tome, proaktivan rad policije koji model ILP podrazumijeva zahtijeva nove vještine i kompetencije kod analitičara, kreatora politika, rukovodilaca organa za provedbu zakona i drugih donosilaca odluka. Ova važna tema bliže je obrađena u poglavlju 7. Iako ovaj priručnik potiče proaktivnu primjenu modela ILP u svim mogućim oblastima rada policije, većina zemalja koje već uvode ILP ograničile su njegovu operativnu primjenu na teški i organizovani kriminal, vrlo aktivne prijestupnike, žarišta kriminala i krivična djela koja generalno izazivaju zabrinutost javnosti.

„Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima naglašava analizu i obavještajna saznanja kao ključne elemente objektivnog okvira odlučivanja u kojem se prioritet pridaje žarištima kriminala, žrtvama ponovljenih krivičnih djela i vrlo aktivnim prijestupnicima i kriminalnim grupama. On olakšava smanjenje,

⁷ Ministarstvo unutrašnjih poslova Ujedinjenog Kraljevstva je koncept rada policije vođenog obavještajnim podacima prvi put uvela 1993. godine, ali ga je Policija Kenta prva operacionalizirala. Nakon 11. septembra, organi za provedbu zakona u SAD-u su prihvatili ILP kao metodologiju za borbu protiv terorizma. Za više informacija vidi Peterson (2005).

zaustavljanje i sprečavanje kriminala i štete
kroz strateško i taktičko upravljanje,
raspoređivanje i provođenje.“

— Ratcliffe (2016: 66).

ILP podrazumijeva upravljački okvir za kriminalističko-obavještajni i planirani operativni rad policije, u kojem obavještajna saznanja predstavljaju osnovu za definisanje prioriteta i strateških i operativnih ciljeva u sprečavanju i borbi protiv kriminala i drugih sigurnosnih prijetnji. On također obuhvata i donošenje odgovarajućih odluka o operativnom radu i akcijama policije, racionalnom angažovanju raspoloživih ljudskih resursa i raspodjeli materijalnih i tehničkih sredstava.⁸

Iako ILP preispituje tradicionalni i dominantni reaktivni, na odgovoru zasnovan model rada i policije, njegovo usvajanje i prihvatanje proaktivnog razmišljanja, određivanja prioriteta i planiranja u radu organa za provedbu zakona neće promijeniti činjenicu da će policija uvijek morati reaktivno postupati u slučaju sigurnosnih incidenata i počinjenih krivičnih djela. U organizacijskoj strukturi u kojoj se relevantne informacije sistematski prikupljaju, razmjenjuju i analiziraju u okviru definisane strategije, prioriteta i ciljeva, ILP je osmišljen tako da rukovodiocima organa za provedbu zakona pomogne u donošenju informisanih i na dokazima zasnovanih odluka, i to ne samo prilikom određivanja strateških prioriteta već i u operativnom planiranju svakodnevnih aktivnosti. U tom smislu, ILP dopunjuje tradicionalni, reaktivni model rada policije.

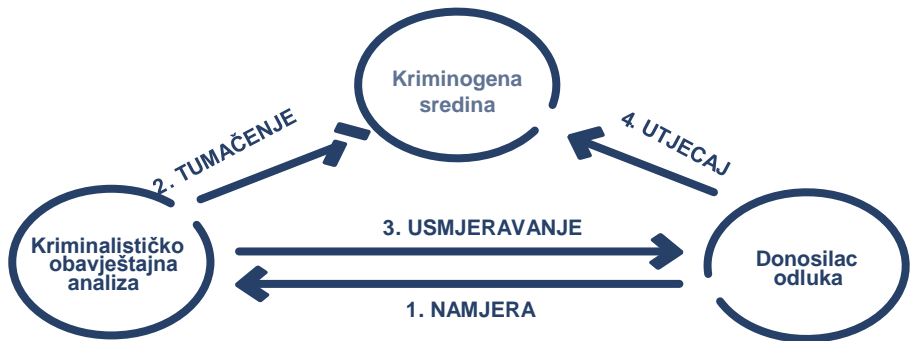
ILP je model odlučivanja i upravljanja uređen po principu „odozgo nadolje“ (engl. *top-down*), premda se komunikacija i razmjena informacija u okviru modela odvija dvosmjerno. Nasuprot tome, rad policije u zajednici je tipičan primjer modela „odozdo nagore“ (engl. *bottom-up*), koji za cilj ima povećanje povjerenja između policije i građana.

„Rad policije zasnovan na obavještajnim
saznanjima je borba protiv kriminala vođena
efektivnim prikupljanjem i analizom obavještajnih
saznanja – i ima potencijal da bude najvažnija
inovacija u oblasti provođenja zakona u 21. vijeku.“

— Kelling i Bratton (2006: 5).

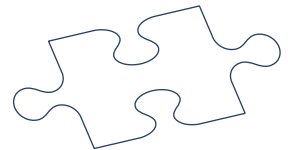
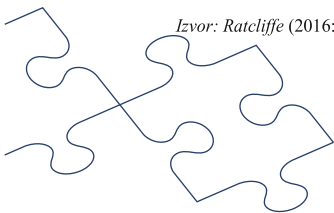
⁸ Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, *Priručnik o policijskom obavještajnom modelu* (2016: 16).

Model 4-i: *intent* (namjera), *interpret* (tumačenje), *influence* (usmjeravanje) i *impact* (utjecaj) pomaže u objašnjavanju uloga i odnosa među ključnim akterima u konceptu ILP-a: kriminogene sredine, kriminalističko-obavještajnog analitičara i donosioca odluka u policiji. Sve četiri komponente na „i“ moraju se primjenjivati i pravilno funkcionisati da bi model ILP mogao ostvariti svoj pun potencijal. Ovaj model stavlja naglasak na odnos između analize kriminala i donosilaca odluka. Donosioci odluka (rukovodioci) određuju zadatke, usmjeravaju rad, savjetuju i vode kriminalističko-obavještajne analitičare. Prvo, donosioci odluka moraju objasniti svoje *namjere* i da se uvjere da su pravilno shvaćene. Drugo, analitičari *tumače* kriminogenu sredinu, i treće, oni *usmjeravaju* donosiocima odluka nalazima analize. Na osnovu tih nalaza, donosioci odluka (četvrto) *utječu* na kriminogenu sredinu putem strateškog upravljanja, akcionih planova, istraga i operacija, kao što je prikazano na slici 3.1.⁹

Slika 3.1. Model 4-i: *Intent* (namjera), *interpret* (tumačenje), *influence* (usmjeravanje) i *impact* (utjecaj)

Izvor: Ratcliffe (2016: 83)

⁹ U svojim tehničkim uputstvima UNODC naglašava centralnu ulogu analitičara i proizvođača analize u postupku odlučivanja. Vidi model određivanja zadataka predstavljen u UNODC-u (2011b: 5).

4. Prednosti rada policije vođenog obavještajnim saznanjima

U privatnoj industriji i privredi informacije i obavještajna saznanja su ključni faktori za ostvarivanje prednosti u odnosu na konkurenciju. U tom smislu, kod organa za provedbu zakona nema nikakve razlike, jer strateška prednost zasnovana na informacijama, znanju i obavještajnim saznanjima povećava djelotvornost provođenja zakona u sprečavanju kriminala i sigurnosnih incidenata, te u razbijanju kriminalnih grupa i mreža. Ali posjedovanje informacija, znanja i obavještajnih podataka nije dovoljno. Neophodan je odgovarajući okvir ili model za upravljanje obavještajnim saznanjima i njihovo maksimalno iskorištenje, koji će istovremeno osigurati i da se podaci i obavještajna saznanja prikupljaju, obrađuju i koriste strogo u saglasnosti s nacionalnim zakonima i međunarodnim standardima ljudskih prava.

ILP omogućava primjenu ka budućnosti okrenutog i proaktivnog pristupa u upravljanju radom policije. Njegova uspješna primjena u prethodnom periodu u nizu zemalja širom svijeta za potrebe rješavanja problema teškog kriminala i transnacionalnih prijetnji potakla je razvoj koncepta ILP-a od modela koji se primjenjuje pretežno u borbi protiv organizovanog kriminala u uopćeniji strateški poslovni model za rješavanje širokog spektra problema u radu policije na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Taj razvoj je u neposrednoj vezi s traganjem za metodima provođenja zakona koji će policiji omogućiti da u većoj mjeri utječe na kriminal, kretanja kriminala i društvenu štetu prouzrokovanu kriminalitetom s ograničenim sredstvima i u vrijeme sve većih zahtjeva za odgovornošću.

Tokom posljednjih godina rast potražnje za uslugama i odgovorom policije nadmašio je raspoložive resurse policije, što je uslovalo dodatnu potrebu za određivanjem prioriteta i povećanjem efikasnosti u raspodjeli resursa za provođenje zakona. Istovremeno su povećana i politička očekivanja i očekivanja javnosti u pogledu odgovornosti. Model ILP predstavljen je kao rješenje za to, jer pruža osnovu i alatke za analizu i procjenu prijetnji javnosti, što omogućava primjenu dokumentovanih, transparentnijih i odgovornijih procedura odlučivanja za usmjeravanje postojećih sredstava tamo gdje su najpotrebnija.

„Potrebu za uvođenjem modela rada policije vođenog obavještajnim saznanjima (ILP) ne treba dovoditi u pitanje. U vrijeme budžetskih ograničenja i ograničenja sredstava svaki odgovoran pojedinac i organizacija mora odrediti prioritete za rješavanje glavnih problema. Da bi se olakšalo određivanje prioriteta, odluke se moraju donositi na osnovu činjenica i obavještajnih saznanja, a u osnovi svega toga leže informacije. ILP će doprinijeti optimalnoj raspodjeli sredstava i na strukturiraniji način usmjeriti napore. To će pomoći u izlaženju nakraj sa sve većom sofisticiranošću i operativnom agilnošću kriminalaca u kršenju zakona i narušavanju reda.“

— Služba Evropske unije za vanjske akcije (2013: 12).

Činjenica da su se nasilni ekstremisti povezani s nedavnim terorističkim incidentima, uključujući i one koji su djelovali potpuno samostalno, provukli ispod radara organa za provedbu zakona uslovlila je potrebu za proaktivnim pristupom i ukazala na neophodnost sveobuhvatne razmjene i centralizirane analize relevantnih podataka i informacija. Uviđanje da reaktivno djelovanje nije adekvatno za terorističke napade i druge ozbiljne incidente stavilo je ILP u centar pažnje organa za provedbu zakona u svijetu. To je bilo očigledno nakon napada 11. septembra i odraženo je u nalazima Komisije SAD-a za utvrđivanje činjenica o događajima 11. septembra, koja je utvrdila da su prije napada različite pojedinačne informacije postojale na različitim nivoima, ali ih nije bilo moguće koordinisati da bi se stekla cjelovita slika zato što organi nisu međusobno razmjenjivali informacije.

Identifikovanje rizika i upravljanje rizikom dio je modernog rada policije. Pravilan ILP pristup prikupljanju i analizi podataka i informacija omogućava identifikovanje i procjenu rizika, uključujući i rizik od većih dešavanja, geografskog područja, vrsta kriminala, društvene štete, teških kriminalaca i kriminalnih mreža.

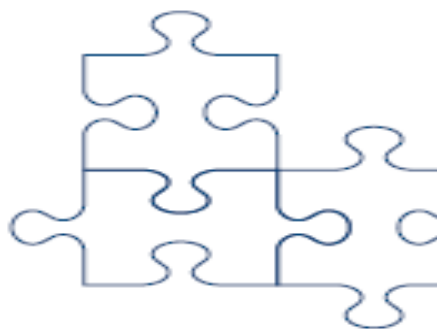
„Studije pokazuju da je, iako povećanje broja policajaca generalno može biti djelotvorno, daleko korisnije preispitati način raspoređivanja

policajaca na zadatke. Nasumično patroliranje nije djelotvorna taktika za smanjenje kriminala, ali fokusiranije taktike koje koriste bazu dokaza (što je jedna od osnovnih komponenti rada policije vođenog obavještajnim saznanjima) može donijeti koristi u smislu sprečavanja kriminala, i to ne samo u pogledu vremena koje policajci provode u žarištu kriminala.“

— Ratcliffe (2016: 139).

Model ILP u sebi sadrži jasne organizacijske i upravljačke strukture, uključujući i mehanizme odlučivanja i određivanja zadataka na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, kao i definisane procese saradnje i komunikacije između domaćih organa za provedbu zakona i u okviru međunarodne saradnje.

Unaprijedeno upravljanje podacima i informacijama jedna je od značajnih prednosti modela ILP za savremeno provođenje zakona. U modernoj eri nesmetanog protoka informacija model ILP omogućava usmjereno i ciljano prikupljanje relevantnih podataka i informacija, u skladu s definisanom politikom, strategijom, ciljevima i prioritetima.

5. Pravna pitanja, ljudska prava i zaštita podataka

Poštivanje ljudskih prava važno je kako za kratkoročnu tako i za dugoročnu djelotvornost rada policije, uključujući i ILP. Aktivnosti organa za provedbu zakona koje ne poštuju i ne štite ljudska prava dugoročno su kontraproduktivne zato što podrivaju povjerenje javnosti u policiju, a također su i nedjelotvorne. Naprimjer, etničko profilisanje¹⁰ je diskriminatorско, a također je dokazano i da je nedjelotvorno, jer ga je moguće lako izigrati. Kriminalne grupe mogu izbjeći otkrivanje tako što će regrutovati osobe koje se ne uklapaju u unaprijed utvrđene profile. Alternativne, legitimne tehnike profilisanja zasnovane na konkretnim dokazima o kriminalnom ponašanju i obavještajnim saznanjima, a ne diskriminatorске pretpostavke, mogu se koristiti kao znatno djelotvornije sredstvo u radu policije.

ILP u okviru za zaštitu ljudskih prava

Norme ljudskih prava utvrđene su međunarodnim pravnim instrumentima i standardima kao što su obavezujući ugovori, poput Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP) i Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP).¹¹ Da bi se prava utvrđena ovim ugovorima mogla ostvarivati u praksi, države moraju uspostaviti zakonski i institucionalni okvir za ostvarivanje ljudskih prava na domaćem nivou. U tom okviru jedna od osnovnih dužnosti policije je da štiti osobe od radnji koje ugrožavaju njihova ljudska prava, uključujući i one koje su posljedica kriminala i terorizma, te da ta prava poštuje. Prilikom borbe protiv kriminala i sprečavanja kriminala policija mora postupati u skladu s domaćim zakonom i međunarodnim standardima. Kao proaktivan oblik rada policije, ILP također mora čvrsto biti utemeljen u okviru za ljudska prava. On treba povećati zaštitu prava i sloboda ljudi i mora se provoditi na način kojim se u potpunosti poštuju ljudska prava, što je u skladu s ključnim načelima demokratskog rada policije.¹²

Opća načela ljudskih prava

Da bi se omogućila usklađenost aktivnosti ILP-a s međunarodnim standardima ljudskih prava i da bi se izbjegao njihov negativan utjecaj na ostvarivanje ljudskih prava, neophodno je da bude zadovoljen niz osnovnih načela prilikom kreiranja i provođenja ILP-a na nacionalnom nivou:

¹⁰ Etničko profilisanje u radu policije podrazumijeva vršenje policijskih ovlaštenja prema osobama na osnovu stereotipnih i širokih pretpostavki bez ikakvih rezervi vezanih za državljanstvo, nacionalnu pripadnost ili vjeroispovijest.

¹¹ Sve države učesnice OSCE-a izuzev Svete stolice su ratificirale MPGPP, pa su stoga njene ugovornice. Osim toga, države učesnice OSCE-a su također i članice Vijeća Evrope, pa su tako i ugovornice EKLJP-a. Države učesnice OSCE-a obavezale su se da će ispuniti svoje obaveze koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima čije su potpisnice, u skladu s međunarodnim pravom. Vidi: Conference on Security and Co-operation in Europe, *Final Act* (1975).

¹² OSCE (2008b).

Zakonski, administrativni i institucionalni okvir za provođenje ILP-a: Prvo, ILP se mora zasnivati na jasnim i preciznim zakonskim i administrativnim odredbama, koje određuju uslove u kojima se provodi i predviđaju adekvatne zaštitne mjere kojima se sprečava ugrožavanje ljudskih prava. Domaći okvir za ILP mora obuhvatati zakone i propise koji jasno i precizno definišu ovlaštenja data relevantnim organima, kao i zahtjeve koji moraju biti zadovoljeni prilikom prikupljanja, obrade, analize i razmjene različitih vrsta informacija i obavještajnih saznanja. Svi domaći zakoni, propisi, politike i prakse u vezi s ILP-om moraju u potpunosti biti u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava i obavezama preuzetim u okviru OSCE-a. Osim toga, službenici organa za provedbu zakona koji učestvuju u ILP-u moraju biti adekvatno osposobljeni za primjenu tih zakona i propisa u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava.

Zakonitost, nužnost i proporcionalnost ograničavanja: Određena ljudska prava, kao što je zabrana torture i određeni elementi prava na pošteno suđenje, apsolutni su i ne mogu se ograničiti ni u kojim okolnostima. Međunarodni sporazumi o ljudskim pravima dozvoljavaju ograničavanje nekih prava, ali samo u okviru strogo definisanih parametara.¹³ Shodno tome, zadiranje u prava u vezi s ILP-om dozvoljeno je samo ako je propisano zakonom, nužno u demokratskom društvu u interesu ostvarivanja legitimnog cilja koji je određen u relevantnim međunarodnim standardima ljudskih prava i proporcionalno tom cilju, odnosno pravo je pravilo, njegovo ograničavanje mora biti izuzetak, a zadiranje u pravo uvijek mora biti najmanje moguće za ostvarenje cilja.

Jednakost i nediskriminacija: U skladu sa svojim međunarodnim obavezama u oblasti ljudskih prava, države učesnice OSCE-a obavezale su se da će osigurati ljudska prava i osnovne slobode svakome u svojoj jurisdikciji, bez pravljenja razlike po bilo kojem osnovu kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.¹⁴ Zaštita jednakosti pred zakonom i zabrana diskriminacije su osnovne dužnosti policije u demokratskom društvu.¹⁵ Prilikom prikupljanja, obrade i analize informacija i obavještajnih saznanja organi za provedbu zakona, naprimjer, ne smiju koristiti diskriminatorno profilisanje. Također, u vezi s donošenjem odluka na osnovu obavještajnih saznanja, organi moraju paziti da policijske

PRAVNA PITANJA, LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA PODATAKA

aktivnosti ne budu nesrazmjerno usmjerene samo na određene zajednice, što može biti ravno diskriminaciji. Posebnu pažnju treba posvetiti različitom utjecaju strateških odluka u radu policije na žene i na muškarce. Zato u sve

¹³ Prava koja je moguće ograničiti su sloboda kretanja, pravo na privatnost, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja i sloboda izražavanja vjeroispovijesti ili uvjerenja.

¹⁴ OSCE (1989), *Concluding Document of the Vienna Meeting 1986 of Representatives of the Participating States of the Conference on Security and Co-operation in Europe, held on the basis of the provisions of the Final Act relating to the follow-up to the Conference.*

¹⁵ OSCE (2008b).

aktivnosti treba biti integrisan rodno osjetljiv pristup, koji uvažava raznolikost, i te aktivnosti je potrebno redovno revidirati da bi se utvrdilo imaju li možda diskriminatorski utjecaj na žene i muškarce ili na određene zajednice.

Djelotvorna pravna sredstva, nadzor i odgovornost: Međunarodni standardi ljudskih prava predviđaju pravo svakoga čija su prava ili slobode povrijeđeni na djelotvorno pravno sredstvo, kao i pravo da o zahtjevu za ostvarivanje pravnog sredstva odluči nadležni sudski, upravni ili zakonodavni organ.¹⁶ Budući da ILP može dovesti do potencijalno dalekosežnog zadiranja u širok spektar ljudskih prava, od suštinskog je značaja da postoje djelotvorna i dostupna pravna sredstva za zaštitu od povreda ljudskih prava koje mogu biti posljedica ILP-a. Osim toga, potrebno je da postoje snažni mehanizmi unutrašnjeg i vanjskog nadzora da bi se osigurala odgovornost institucija i pojedinačnih službenika organa za provedbu zakona koji učestvuju u ILP-u. Takvi mehanizmi mogu obuhvatiti kontrolu i nadzor izvršne vlasti, odbore za zakonodavni nadzor i nezavisne vanjske mehanizme za nadzor i pritužbe koji osobama pružaju mogućnost da zahtijevaju zaštitu prava. Sudska kontrola nad aktivnostima, kao što je tajno prikupljanje obavještajnih saznanja, posebno je važna da bi se uvele odgovarajuće mjere zaštite od zloupotreba u primjeni ILP-a.

Pravo na privatnost

Prikupljanje podataka i informacija, ali i njihova obrada, analiza i razmjena, što su sve elementi ILP-a, može imati ozbiljne implikacije za zaštitu ljudskih prava, a naročito – ali ne isključivo – prava na privatnost.

Član 17. MPGPP-a propisuje da niko ne može biti izložen proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti protivzakonitim napadima na čast i ugled.¹⁷ Da miješanje ne bude „proizvoljno“ ili „nezakonito“, neophodno je da bude ispunjen niz zahtjeva sličnim gore navedenim zahtjevima, i to: miješanje mora biti propisano zakonom, koji mora biti u skladu s odredbama, namjerama i ciljevima MPGPP-a; i mora biti razumno u konkretnim okolnostima.¹⁸ Države učesnice OSCE-a potvrdile su pravo na zaštitu privatnog i porodičnog života, stana, korespondencije i elektronskih komunikacija, te potrebu da se izbjegne neprimjereno ili proizvoljno miješanje države u stvari pojedinca.¹⁹

Različiti otvoreni i skriveni metodi prikupljanja informacija predstavljaju različite stepene miješanja u pravo na privatnost. Neki od tih metoda, kao što je korištenje

¹⁶ Generalna skupština Ujedinjenih naroda, "International Covenant on Civil and Political Rights (MPGPP)," No. 14668, *United Nations Treaty Series*, Vol. 999 (New York: 16. decembar 1966); član 2(3).

¹⁷ Slična odredba o pravu na poštivanje privatnog i porodičnog života sadržana je u: Vijeće Evrope, *Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP)* (4. novembar 1950): član 8.

¹⁸ United Nations Human Rights Committee, *CCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation* (8. april 1988).

¹⁹ OSCE, *Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Moskva, 3. oktobar 1991).

posebnih istražnih tehnika i druge mjere tajne istrage, uključujući i vršenje nadzora u privatnim prostorijama ili kući, presretanje komunikacija, korištenje tajnih agenata i doušnika, kao i pristup informacijama o bankovnom računu i drugim povjerljivim informacijama, bliže su obrađeni u priručniku OSCE – ODIHR/TNTD-a *Ljudska prava i istrage u borbi protiv terorizma*.²⁰ Djelotvorna kontrola koju provode sudski ili drugi nezavisni organi kroz prethodno odobrenje, nadzor ili naknadnu (ex post facto) provjeru od presudnog je značaja za zakonitost takvih mjera. Osim toga, te mjere treba koristiti samo u ozbiljnim slučajevima i to na način koji je proporcionalan ozbiljnosti predmeta koji se istražuje.²¹

Jedno od pitanja koja su privukla značajnu pažnju je pitanje posljedica masovnog nadzora komunikacija na pravo na privatnost. Evropski sud za ljudska prava utvrdio je da sistemi nadzora krše pravo na privatnost ako omogućavaju presretanje komunikacija i masovnih podataka o doslovno bilo kome u zemlji, čak i osoba izvan prvobitne nadležnosti, i kada takve mjere nalaže isključivo izvršna vlast, bez procjene striktno neophodnosti.²² Za razliku od ciljanog nadzora, koji se najčešće zasniva na postojećoj sumnji i podliježe prethodnom odobrenju od sudske ili izvršne vlasti, programi masovnog nadzora ne omogućavaju individualiziranu procjenu proporcionalnosti u svakom pojedinačnom slučaju prije primjene tih mjera, pa djeluje kao da dovode u pitanje samu suštinu prava na privatnost.²³

Zaštita podataka

Zaštita podataka je važan dio prava na privatni život koji je od posebnog značaja za ILP. Komitet Ujedinjenih naroda za ljudska prava, tijelo zaduženo

PRAVNA PITANJA, LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA PODATAKA

za praćenje provođenja MPGPP-a, istakao je da prikupljanje i čuvanje podataka o ličnosti na računarima, u bazama podataka i drugim uređajima mora biti uređeno zakonom. Dalje, neophodno je preduzeti djelotvorne mjere da bi se osiguralo da informacije o privatnom životu ljudi ne dospiju u ruke bilo koga ko nije zakonom ovlašten da ih prima, obrađuje i koristi.²⁴ Niz međunarodnih i regionalnih instrumenata sadrži konkretnija načela zaštite podataka koja se moraju poštivati da bi bilo osigurano puno poštivanje prava na privatnost.

²⁰ OSCE, ODIHR/TNTD (2013: 33-46). Za više informacija o zakonskim i tehničkim aspektima prije svega elektronskog nadzora vidi i UNODC, *Current practices in electronic surveillance in the investigation of serious and organized criminal* (2009).

²¹ OSCE, ODIHR/TNTD (2013).

²² Evropski sud za ljudska prava, *Predmet Szabo and Vissy v. Hungary*, podnesak br. 37138/14 (Strazbur: 12. januar 2016); i Evropski sud za ljudska prava, *Predmet Roman Zakharov v. Russia*, podnesak br. 47143/06 (Strazbur: 4. decembar 2015).

²³ Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u borbi protiv terorizma Ben Emmerson.” Godišnji izvještaj Generalnoj skupštini UN-a, 23. septembar 2014, A/69/397: stav 52. Za više informacija o masovnom digitalnom nadzoru za potrebe borbe protiv terorizma vidi: Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u borbi protiv terorizma.” Izvještaj podnesen Vijeću UN-a za ljudska prava, 21. februar 2017, A/HRC/34/61: 10–13.

²⁴ Komitet UN-a za ljudska prava (april 1988).

Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti osoba u odnosu na automatsku obradu podataka o ličnosti, naprimjer, zahtijeva od država članica Konvencije da osiguraju da podaci o ličnosti koji se automatski obrađuju budu:

- prikupljeni i obrađeni pravično i zakonito,
- pohranjeni za navedene i legitimne svrhe i da se ne koriste na način koji nije uskladi s tim svrhama,
- adekvatni, relevantni i ne pretjerani u odnosu na svrhe za koje su sačuvani,
- tačni i prema potrebi ažurirani,
- ne budu čuvani u obliku koji omogućava identifikovanje osoba na koje se podaci odnose duže nego što je neophodno za svrhu za koju se podaci pohranjuju.²⁵

Dalje, Konvencija zabranjuje automatsku obradu naročito osjetljivih podataka, kao što su podaci koji otkrivaju rasno porijeklo, političke stavove, vjerska ili druga uvjerenja, te podataka o zdravstvenom stanju, seksualnom životu ili krivičnoj osuđivanosti, bez odgovarajućih zaštitnih mjera u domaćem zakonu.²⁶ Ona također predviđa i zaštitne mjere i pravna sredstva koja bi morala biti na raspolaganju osobama na koje se pohranjeni podaci odnose.²⁷

Konvencija utvrđuje stroge granice ograničenja tih odredbi, slične onima koje su već spomenute. Sva ograničenja moraju biti predviđena zakonom i moraju biti nužna u demokratskom društvu u interesu legitimnog cilja koji je određen Konvencijom, kao što je državna sigurnost, javna sigurnost ili borba protiv kriminala.²⁸ „Nužnost“ u smislu međunarodnih standarda ljudskih prava podrazumijeva proporcionalnost utvrđenom cilju.

Priručnik OSCE-a – Ureda za demokratske institucije i ljudska prava / Sektora za transnacionalne prijetnje *Ljudska prava u istragama u borbi protiv terorizma* sadrži pregled najbolje međunarodne prakse na osnovu navedenih načela i drugih međunarodnih standarda u ovoj oblasti.²⁹ Oni bi također morali služiti kao vodilje kreatorima politika i službenicima organa za provedbu zakona u osmišljavanju i provođenju modela ILP kako bi osigurali poštivanje međunarodnih standarda ljudskih prava.

²⁵ Vijeće Evrope, *Konvencija o zaštiti osoba u odnosu na automatsku obradu podataka o ličnosti*, Serija evropskih sporazuma, br. 108 (Strazbur: 28. januar 1981): član 5. Svih 47 država članica Vijeća Evrope, a samim tim i velika većina država učesnica OSCE-a, potpisnice su Konvencije.

²⁶ Ibid. Član 6.

²⁷ Ibid. Član 8.

²⁸ Ibid. Član 9.

²⁹ OSCE, ODIHR/TNTD (2013): 30–31. Ostali relevantni instrumenti su, naprimjer, Generalna skupština Ujedinjenih naroda, rezolucija 45/95, „Smjernice za regulisanje kompjuteriziranih zbirki podataka o ličnosti“, A/RES/45/95, 14. decembar 1990.

Drugi potencijalni rizici za ljudska prava vezani za rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima

Prava na privatnost, uključujući i zaštitu podataka, od suštinskog su značaja za ostvarivanje niza drugih prava i osnovnih sloboda, kao što su: pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, sloboda traženja, primanja i prenošenja informacija, sloboda mirnog okupljanja i udruživanja te sloboda vjeroispovijesti i uvjerenja, između ostalog. Ali prikupljanje i korištenje informacija i obavještajnih saznanja također može direktno utjecati na ostvarivanje drugih prava, kao što je pravo na pošteno suđenje, pravo na slobodu i sigurnost osoba i zabrana torture i drugih vidova zlostavljanja.

Naprimjer, prilikom postupanja policije prema građanskim protestima korištenje strategija kontrolisanja gomile okruživanjem demonstranata na jednom mjestu, što je poznato kao *kettling*, za potrebe prikupljanja obavještajnih saznanja tako što se mirni demonstranti, pa čak i slučajni prolaznici, primoravaju da otkriju ime i prebivalište dok izlaze iz „lonca“ kritikovano je zato što može odvratiti građane od ostvarivanja prava na mirno okupljanje.³⁰ Privođenje na osnovu činjenice da se osoba nalazi u bazi podataka o nadzoru organa za provedbu zakona, koje ne pruža adekvatnu zaštitu od proizvoljnog miješanja u pravo na privatnost i nije zasnovano na drugim informacijama koje dokazuju postojanje osnovane sumnje da je privedena osoba počinila ili namjeravala počiniti konkretno krivično djelo, protivno je pravu na slobodu i sigurnost.³¹

U vezi s prikupljanjem, obradom, analizom i razmjenom informacija, između ostalog i u okviru ILP-a, također je naročito važno da korištenje informacija za koje se sumnja da su iznuđene torturom u sudskim postupcima bude apsolutno zabranjeno međunarodnim pravom. Ako su takve informacije dozvoljene kao dokaz pred sudom, time se krši pravo na adekvatan postupak i pošteno suđenje.³² Ali čak i kada nisu predviđene da se koriste u sudskim postupcima, neophodno je zabraniti prikupljanje, razmjenu i primanje informacija za koje se sumnja da su iznuđene torturom.³³

Ova pitanja su od naročitog značaja kada se informacije i obavještajna saznanja razmjenjuju preko granica. Korištenje informacija za koje se sumnja da su iznuđene torturom iz treće zemlje, čak i ako su te informacije pribavljene isključivo u operativne svrhe, može državu koja informacije

³⁰ Generalna skupština Ujedinjenih naroda. „Specijalni izvjestilac o pravu na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja Maina Kiai, Dodatak, Misija u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske.“ Izvještaj Vijeću UN-a za ljudska prava, 17. juni 2013, A/HRC/23/39/Add.1: stav 38.

³¹ Evropski sud za ljudska prava. *Predmet Shimovolos v. Russia*, podnesak br. 30194/09 (Strazbur, 21. juni 2011).

³² Vidi: Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za torturu i drugi okrutan, nečovječan ili ponižavajući odnos ili kaznu Juan E. Méndez“, Izvještaj Vijeću UN-a za ljudska prava, 10. april 2014, A/HRC/25/60: stav 21.

³³ *Ibid.*: stav 73. Vidi također OSCE i TNTD/ODIHR (2013: 28).

prima učiniti saučesnicom u izvršenju međunarodno zabranjenih radnji.³⁴ Stoga je prilikom provođenja ILP-a potrebno primijeniti odgovarajuće zaštitne mjere kako bi se osiguralo da se informacije i obavještajna saznanja dobijena na nezakonit način, bilo u zemlji ili izvan nje, ne koriste protivno međunarodnom i domaćem pravu.

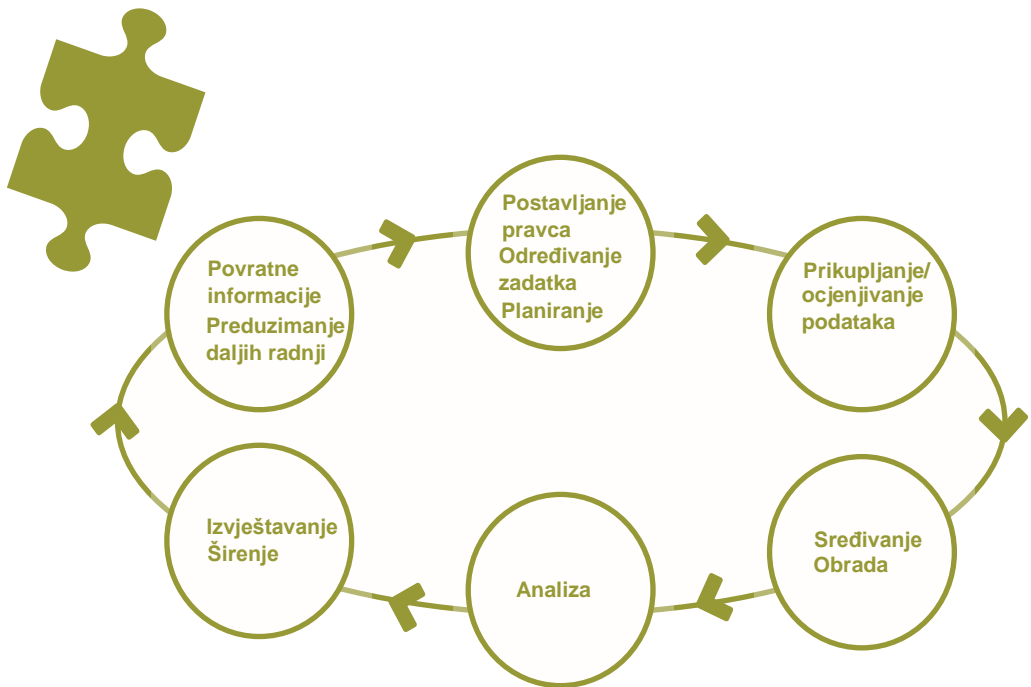
³⁴ Ibid. Vidi također: Generalna skupština Ujedinjenih naroda. „Specijalni izvjestilac za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u borbi protiv terorizma Martin Scheinin.“ Izvještaj Vijeću UN-a za ljudska prava, 4. februar 2009, A/HRC/10/3: st. 55–57; i OSCE, ODIHR/TNTD (2013: 28–29).

6. Kriminalističko-obavještajni proces

Proces prikupljanja obavještajnih saznanja, koji se tradicionalno naziva *obavještajnim ciklusom*, opisuje i određuje šest općeprihvaćenih standardnih koraka pomoću kojih se sirovi podaci i informacije pretvaraju u obavještajna saznanja s dodatom vrijednošću namijenjena djelovanju. U idealnom slučaju ovaj proces započinje odlukom ili određivanjem zadatka, nakon čega slijedi faza planiranja, poslije koje analitičari prelaze na prikupljanje informacija i podataka koji se moraju ocijeniti na osnovu formalno priznatog sistema ocjenjivanja (vidi stranu 35). Sljedeći korak je faza u kojoj se, zapravo, vrši obrada, koja počinje sređivanjem i strukturiranjem dostupnih podataka i informacija i njihovim unosom u bazu podataka. Podaci i informacije se zatim analiziraju, što rezultira izradom obavještajnog proizvoda koji se dostavlja klijentu (rukovodiocu, istražitelju ili drugima koji određuju zadatak analitičarima ili zahtijevaju njihovu analitičku podršku) i drugim relevantnim akterima. Klijent ocjenjuje obavještajni proizvod u skladu sa svojim potrebama i zahtjevima. Dobijene povratne informacije koriste se za unapređenje postojećeg proizvoda ili kao ulazni metodološki elementi za buduće slične proizvode.

Obavještajni ciklus nije statički niz šest koraka, već dinamički proces, u kojem su različite faze međusobno tijesno povezane i pretaču se jedna u drugu, zbog čega analitičari moraju raditi na različitim elementima obavještajnog ciklusa. Ciklus prikazan na slici 6.1. predviđa uređenu i lako razumljivu strukturu i proces i može se koristiti kao osnovni proces kako u strateškoj tako i u operativnoj analizi.³⁵

³⁵ UNODC je objavio niz tehničkih smjernica za kriminalističko-obavještajni i obavještajni proces namijenjen policajcima koji rade na terenu, obavještajnim službenicima, analitičarima i rukovodiocima organa za provedbu zakona. Vidi www.unodc.org.

Slika 6.1. Kriminalističko-obavještajni ciklus

Obavještajni ciklus započinje jasnim određivanjem zadatka radi izrade konkretnih obavještajnih proizvoda. Međutim, kriminalističko-obavještajni proces obavlja se na nekoliko različitih nivoa i često nije ograničen na obavještajni ciklus. Osim ciklusa prikazanog na slici 6.1, može se ukazati potreba za širim i konstantnijim procesom strateške procjene obavještajnih zahtjeva. Ta tekuća procjena identifikuje postojeće i nastajuće prijetnje i obavještajne jazove, a vrši se u skladu sa strateškim prioritetima, politikama i ciljevima. Ovaj proces zahtijeva postojanje funkcionalne i strukturirane obavještajne organizacije i standardnih operativnih procedura (SOP), koje omogućavaju unos informacija u obavještajni ciklus i definišu očekivani rezultat ciklusa i njegovo preduzimanje daljih radnji. Strateška procjena obavještajnih zahtjeva, kao i kriminalističko-obavještajni ciklus, predstavljaju ulazne elemente procesa strateškog planiranja u zemlji, koji odražava nacionalne, regionalne i lokalne strateške prioritete. To je dodatno objašnjeno u narednom poglavlju.

U sljedećim odjeljcima objašnjene su glavne komponente i svrha svakog koraka u okviru obavještajnog ciklusa.

6.1. Određivanje zadatka i planiranje

Obavještajni ciklus pokreće se odlukom rukovodstva, kojom se analitičarima određuje zadatak izrade obavještajnih informacija o problemu ili temi istrage. Na osnovu tako određenog zadatka rukovodstvo i analitičar pregovaraju i dogovaraju se o projektnom zadatku (*Terms of Reference – TOR*), dokumentu koji određuje obuhvat, glavne ciljeve, sadržaj i vremenski okvir obavještajnog proizvoda. TOR je zvanična polazna tačka obavještajnog ciklusa.

Često se potcjenjuje značaj jasnog određivanja zadatka i dogovora o ciljevima obavještajnog proizvoda. Da bi se analitičarima dao jasan zadatak, rukovodioci organa za provedbu zakona i donosioci odluka moraju biti upoznati s potencijalima i ograničenjima obavještajne analize. Isto tako, analitičari moraju znati kako da pomognu istražiteljima, rukovodiocima i donosiocima odluka (klijentima) izradom individualno prilagođenih proizvoda i ciljanih preporuka. Faza određivanja zadatka, u dijelu koji se naziva fazom odlučivanja, zahtijeva tijesnu saradnju analitičara i klijenata. Neophodno je da se dogovore o *predmetu istrage, ciljevima, svrsi, obuhvatu, vremenskom okviru i načinu izvještavanja, uključujući i prenošenje i primaoca obavještajnog proizvoda*. Analitičar mora biti dobro upoznat s očekivanjima i namjerom klijenta.

Od suštinskog je značaja da se takvi zadaci tretiraju kao projekti i da se pažljivo planiraju različiti koraci u okviru njih. Složeni projekti mogu zahtijevati značajan utrošak vremena i sredstava. Na osnovu projektnog zadatka i u skladu s obuhvatom projekta, analitičar treba sačiniti detaljan plan projekta s dogovorenim ciljevima, obuhvatom i vremenskim okvirom, te redoslijedom aktivnosti i popisom resursa koji su potrebni za uspješno obavljanje zadatka. Ova faza je neizostavna, jer se na osnovu nje usmjerava prikupljanje i naknadna analiza informacija. Stoga je važno da projektni plan ima odobrenje rukovodstva. Projektni plan također treba uzeti u obzir moguća zakonska pitanja i pitanja zaštite podataka koja mogu nastati prilikom provođenja obavještajnog projekta. Konkretno, ako projekt podrazumijeva korištenje podataka o ličnosti ili tajnih metoda prikupljanja podataka i informacija, zakonske zahtjeve i eventualna ograničenja potrebno je uzeti u obzir u ranoj fazi tokom planiranja procesa kako bi se osiguralo da se prikupljanje, razmjena i korištenje podataka i informacija vrši u strogoj saglasnosti s nacionalnim zakonima i međunarodnim standardima.

Jasno planiranje štedi vrijeme u dugoročnoj perspektivi i omogućava efikasno korištenje resursa, što povećava kvalitet rezultata.³⁶ Također smanjuje i rizik da prikupljanje, pohranjivanje i razmjena podataka i informacija te njihovo rukovanje neće biti u skladu s nacionalnim i međunarodnim pravnim standardima, što ugrožava uspjeh cjelokupnog projekta. Uz odgovarajuće određivanje zadatka i

³⁶ Za više informacija vidi odjeljke 6.2 i 8.1.

planiranje, proizvodi obavještajne analize mogu pomoći u izradi strateških planova za rješavanje aktuelnih problema i pripremanje za očekivane probleme.³⁷

Strateška procjena i obavještajni zahtjev

Obavještajni zahtjevi imaju korijene u procesu strateške procjene. Procjena daje izvršnim rukovodiocima organa za provedbu zakona uvid u probleme u obavljanju policijskog rada s kojima se institucija suočava ili se može suočiti. Ovaj sveobuhvatan dokument koji odražava nacionalne, regionalne i lokalne strateške prioritete priprema obavještajno odjeljenje/sektor/organ. Priprema dokumenta je prva faza u procesu strateškog planiranja.

U dokumentu bi morale biti obrađene sve postojeće prijetnje i prijetnje u nastajanju koje su identifikovane u procesu snimanja u okviru strateške procjene. Ne bi trebalo izostaviti ništa što je od značaja. Dokument se zatim razmatra na strateškom forumu, gdje se te prijetnje sagledavaju u kontekstu raspoloživih resursa. Prioriteti se povezuju s resursima. Broj prijetnji koje su obuhvaćene svakom strategijom kontrole određen je raspoloživim resursima za njihovo otklanjanje; one kojima strateški forum prida najviši stepen prioriteta uključuju se u strategiju kontrole. Time se određuje operativni plan, čije provođenje nadziru rukovodioci srednjeg nivoa, koji preuzimaju ličnu odgovornost za svaki od identifikovanih prioriteta i obavezuju se da će formulisati planove za postupanje prema tim prijetnjama.

Strategija kontrole će vjerovatno sadržati spoj nacionalnih, regionalnih i lokalnih prioriteta, pa može obuhvatiti naizgled međusobno nepovezane pojave kao što su međunarodni terorizam, ulične pljačke i vožnja u alkoholiziranom stanju. Ona treba ostati nepromijenjena do pripreme sljedeće strateške procjene ili identifikovanja važnijih prijetnji i skretanja pažnje izvršnih organa na njih. U međuvremenu, operativne/taktičke procjene koje se iznose na redovnim operativnim/taktičkim sastancima čine da ti prioriteti ostanu u centru pažnje institucije. Na operativnim/taktičkim sastancima razmatraju se operativni planovi koje su utvrdili rukovodioci srednjeg nivoa i oni predstavljaju forum za raspravu o novim prijetnjama. Time se osigurava da rukovodioci ostanu fokusirani na prijetnje koje su njihovi izvršni rukovodioci identifikovali za djelovanje.

Ostale prijetnje identifikovane u strateškoj procjeni ne treba zanemariti čak i ako ne postoje dovoljni resursi da se prema njima odmah postupa; one se dodaju strategiji kontrole da bi se napravio obavještajni zahtjev. Svi zaposlenici zaduženi za provođenje zakona u instituciji imaju obavezu da u

---

³⁷ UNODC (2011b: 10–13).

svom poslu odrede prioritete u skladu sa strategijom kontrole. Dužnost sekretarijata ili obavještajnog sektora je stalno preispitivati obavještajni zahtjev, procjenjivati treba li prethodno identifikovanim prijetnjama posvetiti veću pažnju (eventualno kroz revidiranje ili kao dodatak novoj strategiji kontrole) i kontinuirano pratiti pojavu novih prijetnji.

6.2. Prikupljanje i ocjenjivanje

Prikupljanje informacija za obavještajne projekte je zahtjevan proces. Analitičari moraju osigurati prikupljanje dovoljnih podataka za pokrivanje svih aspekata tema koje se analiziraju, ali istovremeno moraju izbjeći opterećenje prevelikom količinom podataka i prikupljanje nepotrebnih ili neadekvatnih informacija. U ovoj fazi ključno je znanje obavještajnog osoblja o postojanju, relevantnosti, dostupnosti i pouzdanosti svih izvora i organa koji su odabrani za konkretan zadatak prikupljanja podataka i informacija, te poznavanje eventualnih zakonskih ograničenja i obaveza pribavljanja odobrenja koje se primjenjuju na korištenje različitih vrsta izvora informacija. Poznavanje i pristup unutrašnjim i vanjskim izvorima podataka i informacija, kao i svijest o potencijalnim ograničenjima i zahtjevima, preduslovi su za uspješno prikupljanje podataka i informacija i obavještajnu analizu.

Primjeri izvora podataka i informacija koje koriste kriminalistički analitičari:

Zvanični izvori:

- ministarstva, državni organi, tužilaštvo
- baze podataka organa za provedbu zakona
- međunarodne organizacije
- finansijsko-obavještajna odjeljenja
- lokalni policajci
- podaci o kontroli granica
- javne evidencije
- policajci u patroli
- istrage
- nadzor
- doušnici

Nezvanični izvori:

- nevladine organizacije
- saobraćajna industrija
- anonimne dojave
- komercijalni sektor
- finansijski sektor
- civilno društvo
- društveni mediji
- zajednica
- naučni radnici
- mediji

Plan prikupljanja podataka i informacija

Izrada plana prikupljanja podataka i informacija je sljedeći korak nakon postizanja dogovora o projektnom zadatku i projektnom planu, kao što je već opisano. Plan prikupljanja podataka i informacija od presudnog je značaja za osiguravanje urednog i preciznog prikupljanja relevantnih podataka i informacija u skladu s utvrđenim/zadatim

zahtjevima. Ovaj proces mora biti kontinuiran i mora biti u stanju da se prilagodi i odgovori na promjene zahtjeva. Plan prikupljanja podataka i informacija zasniva se na definiciji, cilju, obuhvatu i vremenskom okviru zadatka i opisuje: **koje** se informacije moraju prikupljati ili su dostupne, uz navođenje cilja i vrijednosti prikupljenih podataka; **koje** izvore treba koristiti; **gdje** se informacije mogu dobiti; **kako** se informacije mogu dobiti i **ko** ih mora prikupiti; **s koliko** se podataka može raditi; i **kada** svaku pojedinačnu informaciju treba prikupiti. U nekim slučajevima može biti neophodno navesti i **zašto** je neophodno prikupljanje određenih podataka i informacija. Baš kao i kod općeg projektnog plana, prilikom izrade plana prikupljanja podataka i informacija također treba uzeti u obzir različite zakonske zahtjeve koji se primjenjuju na poslove prikupljanja podataka i informacija u zavisnosti od vrste informacija koje se prikupljaju te izvora i načina njihovog pribavljanja.³⁸

Izrada detaljnog plana prikupljanja podataka i informacija, koji obuhvata procjenu potreba i neophodna zakonska ovlaštenja, kao i zahtjeve vezane za nadzor koji se primjenjuju, od suštinskog je značaja za uspjeh projekta. Dakle, plan će osigurati da sve uključene osobe slijede dogovorene ciljeve i pridržavaju se važećih standarda.

Ocjenjivanje

Istovremeno ili neposredno nakon prikupljanja informacija potrebno je izvršiti ocjenjivanje podataka u okviru konteksta u kojem su pribavljeni. Ocjenjivanje podataka mora se zasnivati na objektivnom profesionalnom sudu, jer kvalitet podataka određuje valjanost stečenih obavještajnih saznanja. Prilikom ocjenjivanja uzima se u obzir valjanost i pouzdanost informacija te njihova korisnost za konkretan zadatak.³⁹ Uobičajeni prvi korak je određivanje šta je bitno, a šta irelevantno, kao i procjena urgentnosti postupanja po informacijama. Pouzdanost izvora i valjanost i tačnost informacija treba zasebno procijeniti službenik/analitičar koji je konkretnu informaciju pribavio i unio.⁴⁰

Sve izvore i sve informacije treba ocijeniti u skladu s formalno priznatim sistemom ocjenjivanja. Dva najčešće korištena sistema ocjenjivanja su 4x4 i 5x5x5.⁴¹

Tabela 6.1. Kodovi ocjenjivanja prema sistemu ocjenjivanja 4x4

³⁸ Vidi OSCE, ODIHR/TNTD (2013: 34).

³⁹ National Policing Improvement Agency, *Practice Advice on Analysis* (Association of Chief Police Officers, 2008).

⁴⁰ UNODC (2011b: 25–28).

⁴¹ Ibid. Vidi također i informacije o sistemima ocjenjivanja 6x6. Sistem 5x5x5 sadrži i „kodove za postupanje“, koji ovdje nisu objašnjeni.

OCJENJIVANJE IZVORA		OCJENJIVANJE INFORMACIJA	
A	Potpuno pouzdan u svim slučajevima	1	Tačnost se ne dovodi u pitanje
B	Obično je pouzdan	2	Poznate lično izvoru, ali nisu poznate lično službeniku koji ih prenosi
C	Obično nije pouzdan	3	Nisu poznate lično izvoru, ali su provjerene na osnovu drugih dostupnih informacija
D	Nije moguće procijeniti pouzdanost	4	Tačnost nije moguće procijeniti ili provjeriti na bilo koji način (u ovom trenutku)

Tabela 6.2. Kodovi ocjenjivanja prema sistemu ocjenjivanja 5x5x5

OCJENJIVANJE IZVORA		OCJENJIVANJE INFORMACIJA	
A	Uvijek pouzdan	1	Poznato je da su tačne bez rezervi
B	Uglavnom pouzdan	2	Poznate su lično izvoru, ali ne i osobi koja ih prenosi
C	Ponekad pouzdan	3	Nisu poznate lično izvoru, ali su provjerene
D	Nepouzdan	4	Nije moguće dati procjenu
E	Neprovjeren izvor	5	Sumnja se da su netačne

Napomena: Sistem 5x5x5 sadrži i „kodove za postupanje“, koji ovdje nisu objašnjeni.

Ocjenjivanje relevantnosti, pouzdanosti i tačnosti informacija, kao i određivanje kodeksa postupanja za njihovo buduće korištenje, od suštinskog je značaja za tačnost konačnih obavještajnih proizvoda i modalitete njihovog prenošenja. Ali ocjenjivanje je također važno i sa stanovišta ljudskih prava i zaštite podataka. Kao što je navedeno u poglavlju 5, standardi zaštite podataka između ostalog nalažu da evidentirani podaci o ličnosti budu tačni, adekvatni i relevantni te da ne budu nesrazmjerni svrsi za koju su pohranjeni. Ocjenjivanje je stoga ključno za dokazivanje opravdanosti, nužnosti i proporcionalnosti evidentiranih informacija koje predstavljaju miješanje u pravo na privatnost osoba na

koje se podaci/informacije odnose, čime se dokazuje da je prikupljanje dozvoljeno u skladu s važećim standardima ljudskih prava i zaštite podataka.

Ocjenjivači također moraju voditi računa i o drugim pitanjima u vezi s ljudskim pravima koja mogu biti od značaja za način korištenja određenih informacija. To je naročito važno prilikom ocjenjivanja informacija iz trećih zemalja, ako postoji osnova za sumnju da su informacije dobijene na nezakonit način. Naprimjer, međunarodno pravo apsolutno zabranjuje korištenje dokaza pribavljenih torturom i drugim neprimjerenim postupanjem u sudskim postupcima. Ali čak i kada nije predviđeno da se koriste u sudskim postupcima, informacije ili obavještajna saznanja dobijena na taj način treba zanemariti.⁴²

6.3. Sređivanje i obrada

Faza obrade i sređivanja zahtijeva postojanje adekvatnog i dosljednog sistema. Ova faza podrazumijeva sortiranje, određivanje stepena prioriteta i referenciranje prikupljenih informacija. U fazi sređivanja analitičar organizuje i strukturira prikupljene informacije, pretvarajući ih u indeksiran i unakrsno referenciran format, i prenosi ih u sistem za pohranu (tj. bazu podataka). Provjera relevantnosti, tačnosti i korisnosti informacija važan je korak koji treba obaviti prije unosa u sistem za pohranu. Od suštinskog je značaja da postoji uspostavljen dostupan sistem iz kojeg se informacije mogu izvlačiti i analizirati.

Obrada informacija može biti toliko tijesno povezana s analitičkom fazom da ih nije moguće jasno razdvojiti.⁴³

6.4. Analiza

Kao što je slučaj i s različitim vrstama obavještajnih informacija, za klasifikaciju analize koriste se različiti izrazi. Ono što je u jednoj organizaciji operativna analiza u drugoj se naziva taktičkom analizom, a ono što jedna policijska služba naziva mrežnom analizom u susjednoj zemlji se naziva analizom veza ili mapiranjem veza. Najčešće klasifikacije analize su strateška analiza, operativna analiza i taktička analiza. U ovom priručniku su taktička i operativna analiza svrstane zajedno pod operativnu analizu.⁴⁴

Strateška analiza podržava donošenje odluka, kreiranje politike, planiranje i određivanje prioriteta i raspodjelu policijskih resursa i određuje odgovarajući pristup za rješavanje problema s različitim vrstama kriminala. Ona također pruža obavještajnim saznanjima vođenu podršku provođenju zakona na terenu tako što olakšava identifikovanje ključnih prijetnji, ugroženosti, rizika i prilika za djelovanje (procjene prijetnji i rizika). Strateška analiza ne obuhvata lične informacije.

⁴² OSCE TNTD/ODIHR (2013: 28).

⁴³ National Policing Improvement Agency (2008).

⁴⁴ UNODC, Interpol i Europol koriste istu klasifikaciju. Vidi UNODC (2011b: 35-38).

Operativna analiza pomaže u upravljanju i provođenju kratkoročnijih zadataka na terenu radi ostvarivanja operativnih ciljeva i podržava tekuće istrage. Operativna analiza može obuhvatiti lične informacije o osumnjičenima.

Analitički proces je neophodan za pretvaranje sirovih podataka i informacija u stvarna obavještajna saznanja i za usmjeravanje kratkoročnih operativnih i dugoročnih strateških ciljeva provođenja zakona. Kredibilnost i obuhvat analize u velikom mjeri zavisi s jedne strane od kvaliteta i tačnosti prikupljenih informacija, a s druge strane i od vještine analitičara. U toku analize informacija, kao i u svim drugim fazama obavještajnog ciklusa, od izuzetnog je značaja da postoji tijesna saradnja između analitičara i klijenata (policajaca, istražitelja, rukovodilaca), što uključuje i organizovanje redovnih sastanaka za preispitivanje kako bi se osigurao razvoj obavještajnih saznanja u skladu s obavještajnim potrebama i/ili zahtjevima korisnika.

Faza analize je u centru obavještajnog procesa zato što se bavi određivanjem i sagledavanjem značenja, konteksta i osnovnih odlika dostupnih informacija. Analiza podataka skreće pažnju na nedostajuće informacije i snage i slabosti podataka, te određuje dalje korake. Glavni cilj faze analize je pronalaženje značenja u prvobitnim informacijama da bi se obavještajna saznanja mogla praktično iskoristiti. Kada su rezultati kriminalističko-obavještajne analize neposredno povezani i odgovaraju utvrđenom zadatku/problemu koji se istražuje, analiza postaje dragocjena kao operativno sredstvo.

Analitički proces se sastoji iz dvije faze: *integracija podataka* i *tumačenje podataka*. Prva faza (integracija podataka) kombinuje ocijenjene i sredene informacije iz različitih izvora radi izrade inicijalnih hipoteza i predviđanja, identifikovanja obavještajnih obrazaca i izvlačenja zaključaka. Druga faza (tumačenje podataka) podrazumijeva zalaženje iza dostupnih podataka i njihovo tumačenje. U ovoj fazi se testiraju inicijalne hipoteze, što za rezultat ima podržavanje, modifikovanje ili osporavanje prethodno razvijenih hipoteza.

Hipoteza je okvirna radna teorija zasnovana na prethodno izrađenim pokazateljima i premisama izvučenim iz raspoloživih podataka i informacija, koja zahtijeva dodatne informacije da bi se potvrdile ili osporile prethodne pretpostavke. Hipoteze pomažu u identifikovanju obavještajnih jazova, fokusiranju na dalje prikupljanje i izvođenju tačnih zaključaka, predviđanja i procjena.

Razvoj i testiranje hipoteza dobija na značaju u okviru obavještajne analize. Hipoteze sadrže veliku količinu spekulacija i stoga ih analitičari moraju testirati (potvrditi, modifikovati ili odbaciti). Testiranje hipoteza treba obuhvatiti: argumente u prilog i protiv hipoteze, njene implikacije, pregled postupka razmišljanja i prikupljanje i revidiranje potrebnih podataka. Hipoteza ili bilo koji izvedeni zaključak treba sadržavati odgovore na sljedeća ključna pitanja (koja se često nazivaju „5W i 1H“):

- Ko? Ključni pojedinac/pojedinci
- Šta? Kriminalne aktivnosti
- Kako? Metodi koji se koriste
- Gdje? Geografske informacije i obuhvat
- Zašto? Motiv
- Kada? Vremenski okvir

Korištenje hipoteza za testiranje i ispitivanje kriminalne pojave ili sigurnosnog pitanja važan je korak u strateškom razmišljanju, koji predstavlja prelazak s prikupljanja svih dostupnih informacija na konkretan i na akciju orijentisan proces. Ova i druge tehnike predstavljene u ovom poglavlju naglašavaju presudan značaj osposobljenosti, vještina i iskustva kako donosilaca odluka tako i analitičara za uspješnu primjenu modela ILP.

Primjeri analitičkih metoda

Nacionalni obavještajni model (NIM) Ureda Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC) izveden je iz devet analitičkih tehnika i proizvoda, koji potkrepljuju informisano strateško i/ili operativno odlučivanje i razvoj profesionalnog poznavanja djelotvornih, proaktivnih tehnika provođenja zakona:

- **analiza obrazaca kriminala** je širok pojam za niz tipova analize, uključujući i identifikovanje trendova i analizu žarišta.
- **analiza demografskih/društvenih trendova** procjenjuje utjecaj društveno-ekonomskih i demografskih promjena na kriminalitet, kao i promjene u populaciji i beskućništvo.
- **analiza mreža** procjenjuje pravac, učestalost i jačinu veza među učesnicima u kriminalnoj mreži.
- **profili tržišta** procjenjuju kriminalno tržište za određenu robu, kao što su droge ili prostitucija.
- **kriminalni poslovni profil** određuje poslovni model i tehnike koje koriste prijestupnici ili organizovane kriminalne grupe.
- **analiza rizika** procjenjuje razmjere rizika ili prijetnji koje prijestupnici ili organizacije predstavljaju za pojedinačne potencijalne žrtve, policiju i javnost.
- **analiza ciljnog profila** opisuje kriminalca, njegove snage i slabosti, životni stil, mreže, kriminalne aktivnosti i moguće tačke presretanja u životu ciljanog prijestupnika.
- **operativna obavještajna procjena** ocjenjuje je li prikupljanje informacija u skladu s prethodno dogovorenim ciljevima i identifikuje pukotine u

obavještajnom radu operacije (koristi se u masovnim projektima i operacijama).

- **analiza rezultata** ocjenjuje djelotvornost aktivnosti provođenja zakona i prati napredovanje planova.

Izvor: zasnovano na UNODC-u (2011b: 35–38).

Osim navedenih metoda analize, analitičari koriste i niz drugih tehnika kvalitativne analize,⁴⁵ od kojih sve imaju istu svrhu: one su alatke pomoću kojih se složeni problemi raščlanjuju na manje analitičke dijelove s kojima je lakše raditi.

6.5. Izvještavanje i prenošenje obavještajnih proizvoda

Obavještajni proizvodi su krajnji rezultat obavještajnog procesa i generalno se prenose u obliku jasno strukturiranih i sažetih izvještaja. Izvještaji o obavještajnoj analizi za cilj imaju prikaz objektivnih i tačnih informacija te identifikovanje i davanje preporuka za djelotvorne strateške ili operativne intervencije. Da bi se osigurala praktična vrijednost obavještajnih proizvoda, oni bi uvijek morali biti jasni i sažeti. Kao što je već navedeno, zbog toga je neizbježna tijesna saradnja analitičara i klijenta, što uključuje i organizovanje redovnih sastanaka za preispitivanje kako bi se dobio ciljani obavještajni proizvod i predstavili njegovi nalazi. Dobar pristup u izradi bilo kakvog obavještajnog proizvoda je *pisanje sa strukturom obrnute piramide*, gdje se počinje s najvažnijim porukama za klijenta, a zatim prelazi na općenitija pitanja.

U zavisnosti od potreba korisnika, ovi se proizvodi mogu podijeliti na strateške i operativne obavještajne proizvode.

Svrha **izvještaja o operativnoj analizi** je da podrži tekuće istrage i kratkoročne operativne i taktičke zadatke. Ovi proizvodi namijenjeni stručnim osobama morali bi biti sažeti, pisani jasnim i direktnim jezikom, i morali bi se fokusirati na informacije s operativnom dodatkom vrijednošću. Ključni nalazi moraju biti navedeni na početku kako bi čitalac mogao brzo shvatiti najvažnije informacije i odlučiti kako će organizovati primljene informacije prema prioritetu. Obavještajni proizvodi bi zatim morali dati detaljniji prikaz, koji počinje kratkim opisom operativne situacije, nakon čega se navode svrhe i ciljevi. Centralni dio obavještajnog proizvoda treba sadržavati detaljne informacije o predmetu, objasniti proces analize koji je doveo do hipoteze i pojasniti nalaze. Proizvod treba zaključiti obavještajnim zahtjevima i preporukama za djelovanje. Operativni obavještajni proizvodi su važan izvor informacija za strateške proizvode.

⁴⁵ Za opis i primjere ovih tehnika vidi: UNODC (2011a). Vidi i web-stranicu o problemski orijentisanom radu policije: www.popcenter.org/about/?p=whatispop. Također, informacije i uputstva za niz vrsta i metoda analize dostupni su na web-stranici Međunarodnog udruženja obavještajnih analitičara u organima za provedbu zakona: www.iaieia.org.

Svrha **izvještaja o strateškoj analizi** jeste da podrže informisano odlučivanje i koncipiranje operacija. Moguće je pripremiti različite vrste dokumenata, u zavisnosti od zahtjeva i ciljeva:⁴⁶

Obavještenja za rano upozoravanje / obavještajna obavještenja ukazuju na nove ili skorajšnje promjene, trendove i kretanja u okruženju i mogu biti tematska ili geografska. Osnovna svrha im je da opišu promjene i procijene moguće efekte na kriminalna tržišta, sigurnosnu situaciju i zajednicu ili šire geografsko područje. Takva obavještenja su kratka i konkretna, s ciljem da klijenta proaktivno i brzo upoznaju s novom promjenom ili trendom i u kratkim crtama opišu očekivane efekte te promjene ili trenda.

Procjene prijetnji analiziraju i ocjenjuju prijetnje od kriminalnih pojava. Mogu se fokusirati na organizovane kriminalne grupe ili konkretne oblasti kriminala ili regione. Procjene se obično daju u srednjoročnoj do dugoročnoj perspektivi i okrenute su ka budućnosti. One donosiocima odluka pružaju strateške obavještajne informacije i preporuke.

Izvještaji o procjeni rizika opisuju ocjenu potencijalnih rizika, gdje se procjena vjerovatnoće, utjecaja i slabih tačaka dodaje procjeni prijetnje. Klasičan primjer je izvještaj o procjeni rizika sačinjen pred važniji događaj.

Izvještaji o stanju su uglavnom deskriptivni. Cilj im je da daju detaljan pregled određene teme. Za razliku od procjena prijetnji, oni generalno ne sadrže preporuke za djelovanje i ograničeni su na činjenične nalaze. Mogu se baviti nizom različitih tema, od određene oblasti kriminala ili modusa operandi do određene kriminalne grupe ili geografskog područja.

Posljednji korak u obavještajnom procesu je prenošenje obavještajnog proizvoda i upoznavanje korisnika s njegovim sadržajem. Korisnici obavještajne analize mogu biti istražitelji, tužioci, rukovodioci organa za provedbu zakona i drugi policijski ili državni organi. Kada je to moguće i primjereno, obavještajni proizvod treba dati na uvid javnosti. To može biti korisno za organe za provedbu zakona jer podiže svijest javnosti o određenim temama (u okviru sprečavanja kriminala), povećava transparentnost i vidljivost i omogućava pribavljanje dragocjenih informacija od građana kao odgovor na objavljene izvještaje. Važno je izabrati najprikladniji metod/format za prenošenje i predstavljanje obavještajnog proizvoda ciljnoj publici i osigurati da bude blagovremeno primljen kao podrška odlučivanju i djelovanju.⁴⁷ Faza prenošenja je kritična za cjelokupnu strukturu modela ILP, jer korisnika i sve odgovarajuće policijske subjekte upoznaje s relevantnim kriminalnim aktivnostima, pojavama i počiniocima. Zbog osjetljivosti podataka koji se obično prikazuju u obavještajnim proizvodima, neophodno je usvojiti jasnu i transparentnu regulativu, zasnovanu na osnovnim načelima „prava javnosti da zna“ i „potrebe ljudi da znaju“ u skladu s nacionalnim i međunarodnim standardima ljudskih prava i zaštite podataka.

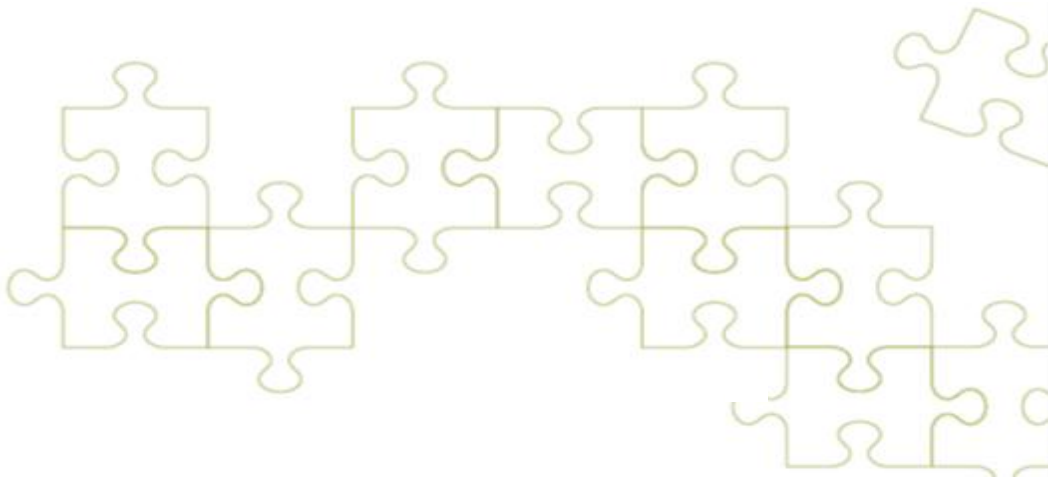
Bliže pojedivosti vezane za prenošenje obavještajnih proizvoda moraju biti utvrđene odgovarajućim nacionalnim pravilnicima ili priručnicima, u skladu s nacionalnim uputstvima i zakonskim zahtjevima i u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava.

⁴⁶ U svom Činjeničnom dokumentu o kriminalističko-obavještajnoj analizi Interpol analitičke proizvode klasifikuje u analitičke izvještaje, procjene prijetnji za regione ili konkretna krivična djela, procjene rizika za konkretan događaj i obavještajne publikacije (bilten, mjesečne izvještaje itd.). Europol izvještaje o analizi klasifikuje najprije u operativne i strateške izvještaje, ali strateške izvještaje dijeli na procjene prijetnji, izvještaje o stanju i obavještajna obavještenja.

⁴⁷ Za praktične informacije o usmenim brifinzima i prezentacijama vidi UNODC (2011a).

6.6. Povratne informacije i preduzimanje daljih radnji

U ovom priručniku na više je mjesta ukazano na značaj aktivne saradnje klijenta/donosioca odluka i analitičara. Isto važi i za ocjenjivanje obavještajnog proizvoda i povratne informacije od klijenta, donosioca odluka ili drugih korisnika analitičkog proizvoda. Analitičari i njihovi rukovodioci moraju znati je li proizvod zadovoljio zahtjeve i jesu li preporuke doprinijele donošenju odluka ili preduzimanju daljih radnji. Analitičari također moraju dobiti povratne informacije vezane za potencijalna poboljšanja. Slanje obrasca za povratne informacije klijentu neposredno nakon dostavljanja izvještaja o analizi i predstavljanja obavještajnog proizvoda je vrlo korisna praksa. Potrebno je organizovati sastanak za naknadno praćenje, na kojem će se razgovarati o obavještajnom proizvodu, povratnim informacijama, saradnji i daljim odlukama, radnjama ili operacijama. Takva rješenja ne samo da doprinose povećanju kvaliteta zadatka već su i neophodna za stručno usavršavanje.

7.

Provođenje modela ILP

U ovom poglavlju dat je grafički prikaz preporučenog OSCE-ovog modela ILP i objašnjene su njegove glavne komponente, nakon čega su detaljnije sagledani ključni zahtjevi za operacionalizaciju i provođenje ILP-a. Iako ideja prikazivanja matrice ili obrasca za provođenje ILP-a djeluje privlačno, univerzalan šablon ne postoji i ne treba postojati, jer postoje značajne razlike u lokalnim i nacionalnim okolnostima. Svaka zemlja mora procijeniti svoje stanje i razviti vlastiti plan provođenja imajući u vidu postojeći zakonski okvir, kulturu, potrebe, resurse i druge osnovne nacionalne/lokalne faktore te svoj pristup prilagoditi tim ključnim zahtjevima. Ipak, OSCE je na osnovu nekih općeprihvaćenih načela sačinio okvirni model za provođenje ILP-a i pozvao države učesnice OSCE-a da ga koriste prilikom usvajanja i provođenja.

Iako se nacionalne okolnosti razlikuju, istraživanja su pokazala da ostvarivanje nacionalnih politika i strategija ILP-a i provođenje ovog modela generalno zavisi od sljedećih ključnih faktora uspjeha:

- postojanja jasnog zakonodavnog okvira za ILP, koji je u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava i zaštite podataka i obuhvata jasno definisana ovlaštenja i postupke u kojima organi prikupljaju, analiziraju i razmjenjuju relevantna obavještajna saznanja;
- postojanja organizacijskih struktura koje olakšavaju jasno strateško usmjeravanje i operativnu saradnju, kao i proces odlučivanja u okruženju u kojem djeluje više organa zajedno i odgovarajući nadzor;
- postojanje tehnologije koja olakšava razmjenu informacija kroz interoperabilnost sistema;
- znanja i vještina svih relevantnih zaposlenika i
- postojanja kulture saradnje u razmjeni obavještajnih saznanja kao podrške donošenju odluka u svim oblastima djelovanja.⁴⁸

Sva ova pitanja su obrađena u daljem tekstu ovog priručnika.

⁴⁸ Vidi Australian Crime Intelligence Management Strategy 2012-2015 (Commonwealth of Australia, 2012); i James et al. (2016).

7.1. OSCE-ov model ILP

Kao što je objašnjeno u poglavlju 3, ILP je okvir za upravljanje i odlučivanje uređen po principu „odozgo nadolje“ (engl. *top-down*). On osigurava strukturu, metodologiju i višestruke procese za sistematsko prikupljanje, razmjenu i analizu relevantnih informacija, što služi kao osnova za informisano planiranje i odlučivanje u upravljanju organima za provedbu zakona. ILP se naziva poslovnim modelom organa za provedbu zakona, odnosno metodologijom koja usmjerava vođenje i upravljanje radom policije.

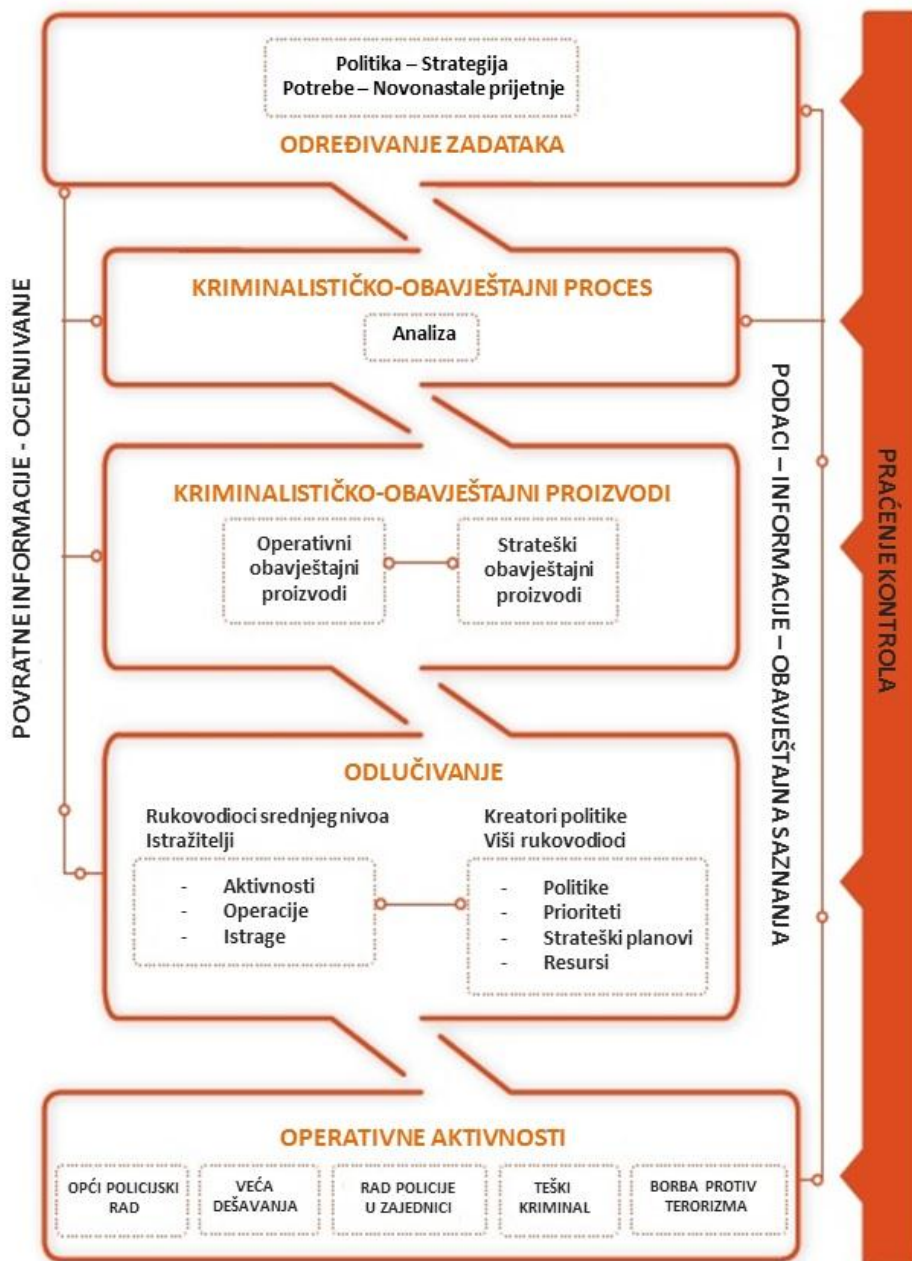
Koncepcijski model 4-i predstavljen u poglavlju 3 ističe odnos između tri ključna aktera u okviru ILP-a: kriminogene sredine, kriminalističko-obavještajnih analitičara i donosilaca odluka. Model 4-i pokazuje da donosioci odluka određuju zadatak i usmjeravaju rad analitičara tako što objašnjavaju svoje *namjere*. Analitičari *tumače* kriminogenu sredinu kroz svoju analizu i *usmjeravaju* donosiocima odluka ka svojim nalazima. Na osnovu proizvoda analize, donosioci odluka *utječu* na kriminogenu sredinu kroz radnje organa za provedbu zakona.

„Rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima je poslovni model rada policije [...] koji je u stanju obuhvatiti oblasti policijske aktivnosti koje nisu vezane za kriminal kao takav, ali svejedno predstavljaju značajne probleme za zajednice i policijske organe. Zahvaljujući ovom napretku, rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima prerasta u poslovni pristup za sav kriminal, sve opasnosti i svaku štetu kojem mnogi teže u policijskom radu.“ – Ratcliffe (2016: 67).

Na slici 7.1. dat je pojednostavljen grafički prikaz glavnih koraka, ključnih aktera, procedura i proizvoda u provođenju koncepta ILP-a u praksi. Ovaj model može se djelimično ili u cjelini primijeniti u provođenju zakona na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou.⁴⁹

⁴⁹ Ovu grafičku ilustraciju predloženog OSCE-ovog modela ILP sačinilo je Odjeljenje za strateška policijska pitanja Sektora za transnacionalne prijetnje OSCE-a, na osnovu Ratcliffeovih (2016) definicija. U izradi grafikona također je korišten i prikaz protoka informacija dat u dokumentu UNODC-a *Police Information and Intelligence Systems* (2006).

Slika 7.1. OSCE-ov model rada policije vođenog obavještajnim saznanjima

Model ILP obuhvata sljedeće glavne korake i komponente:

ODREĐIVANJE ZADATKA

Na osnovu politike, strateških i operativnih planova, novonastalih prijetnji ili identifikovanih potreba, rukovodstvo organa za provedbu zakona na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou određuje zadatke i daje uputstva rukovodstvu za analizu, koje vrši podjelu zadataka pojedinačnim sektorima ili odjeljenjima za analizu ili pojedinačnim analitičarima.

ANALIZA U OKVIRU KRIMINALISTIČKO-OBAVJEŠTAJNOG PROCESA

Nakon prijema uputstava i određivanja zadatka od rukovodstva ili zahtjeva istražitelja, analitičari pripremaju obavještajne informacije u skladu s definisanim obavještajnim procesom. Analiza predstavlja osnovnu komponentu procesa, ali proces podrazumijeva i prikupljanje, obradu i sređivanje informacija. (Detaljan opis šest koraka kriminalističko-obavještajnog procesa dat je u poglavlju 6)

KRIMINALISTIČKO-OBAVJEŠTAJNI PROIZVODI

U procesu analize nastaju strateški i operativni kriminalističko-obavještajni proizvodi, koji služe kao osnova za izradu strateških i operativnih planova i kao podrška kriminalističkim istragama i drugim operacijama organa za provedbu zakona, te za određivanje prioriteta i raspodjelu ljudskih i tehničkih resursa.

DONOŠENJE ODLUKA

U ovom priručniku se preporučuje da svaka zemlja ima strukturu za odlučivanje prema modelu ILP na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, pri čemu se izvještaji o analizi/obavještajni proizvodi koriste kao osnova za donošenje odluka. Prijedlog takvog mehanizma opisan je u odjeljku 7.5, a primjeri nacionalne dobre prakse dati su u odjeljku 8.2.

OPERATIVNE AKTIVNOSTI

Na slici 7.1. navedeno je pet primjera oblasti policijskog rada u kojima je moguće primijeniti načela ILP-a. Ova lista nikako nije kompletna i završena – proaktivno provođenje zakona zasnovano na ocijenjenim i analiziranim podacima i informacijama može se primijeniti i u mnogim drugim oblastima policijskog rada. U operativnim oblastima rada policije nastaju podaci, informacije i obavještajna saznanja koji se proslijeđuju kroz jasno definisane kanale komunikacije i čuvaju u bazama podataka koje omogućavaju dalju analizu.

Tokovi podataka i informacija

Da bi ILP pravilno funkcionisao, svi službenici organa za provedbu zakona moraju kroz jasno definisane mehanizme i kanale komunikacije razmjenjivati i proslijeđivati relevantne podatke, informacije i obavještajna saznanja koja dobiju i prikupe u

obavljanju svojih aktivnosti i svakodnevnom radu. Razmjena podataka, informacija i obavještajnih saznanja trebalo bi biti obaveza svih službenika organa za provedbu zakona propisana domaćim zakonima ili drugim formalnim uputstvima.

Povratne informacije i ocjenjivanje

Analitičari i rukovodioci analize dobijaju povratne informacije o kvalitetu svoje analize i kriminalističko-obavještajnih proizvoda od rukovodilaca organa za provedbu zakona, istražitelja i drugih korisnika njihovih izvještaja. Glavni pokazatelji kvaliteta kriminalističko-obavještajnih proizvoda su njihova usklađenost s definisanim metodologijama i standardima i obim u kojem zadovoljavaju očekivanja i zahtjeve korisnika, naročito u dijelu koji se odnosi na strateško i operativno odlučivanje.

Praćenje i kontrola kvaliteta

Uspostavljanje i održavanje sistema praćenja i kontrole kvaliteta modela ILP odgovornost je višeg rukovodstva organa za provedbu zakona. To se odnosi na sve planove, ciljeve, procese i korake, uključujući i ocjenjivanje kriminalističko-obavještajnih proizvoda, preduzimanje daljih radnji na osnovu zadataka i odluka, poštivanje standarda ljudskih prava i zaštite podataka i resurse dodijeljene za obavljanje zadataka. Svaka zemlja treba uspostaviti vlastiti sistem upravljanja kontrolom i sistem kontrole kvaliteta. Uz unutrašnje praćenje i kontrolu kvaliteta, funkcije vezane za ILP kao što je prikupljanje, pohranjivanje, obrada i razmjena podataka, informacija i obavještajnih saznanja također bi morale podlijegati i nezavisnom nadzoru.⁵⁰

Iako je model ILP raščlanjen na pet glavnih koraka i potprocesa, treba naglasiti da su sve komponente modela interaktivne i međusobno se prepliću, zbog čega je često neophodno vratiti se na prethodno obavljene korake. Naprimjer, proces analize često otkriva jazove u obavještajnim saznanjima, što ponekad zahtijeva novo određivanje zadatka ili istragu.

Kao što je već spomenuto i na više mjesta istaknuto u ovom priručniku, svi zaposlenici u organima za provedbu zakona su aktivni učesnici u modelu ILP i daju mu svoj doprinos. Model ILP se oslanja na podatke i informacije sa svih nivoa i iz svih resora i odjeljenja organa za provedbu zakona. Stoga je neophodno da postoji svijest i obuka, te jasne standardne operativne procedure za model ILP na svim nivoima, kao i odgovarajuće zaštitne mjere i mehanizmi odgovornosti i nadzora.

7.2. Izazovi i ključni zahtjevi za provođenje

Istraživanja su ukazala na nekoliko izazova i preduslova da bi model ILP mogao ostvariti svoj potencijal. Istaknuto je da ILP može imati sadržajan i mjerljiv utjecaj samo ako se

⁵⁰ Za primjer dobre prakse vidi Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije (2016: 45–49).

provede kroz suštinsku organizacijsku promjenu i promjenu u kulturi i rukovođenju.⁵¹ Također se navodi da je nespremnost za provođenje takvih reformi jedna od značajnih prepreka za provođenje ILP-a. Dodatan problem predstavlja činjenica da usvajanje i provođenje modela ILP često „ugrožava postojeći poredak, kulturu, identitet organizacije i norme, vrijednosti i motivisanost zaposlenih“, te da „zaposlenici uglavnom nerado prihvataju promjene“.⁵² Preovlađujuća kultura učinka i operativna statistika, gdje se naglasak stavlja na mjerenje rezultata, ističe se kao jedan od važnih razloga za nerado prihvatanje promjena u organima za provedbu zakona.⁵³ Dakle, uvođenje modela ILP kao novog okvira za odlučivanje u organima za provedbu zakona predstavlja poseban izazov zato što često zahtijeva nove metode upravljanja i promjenu kulture kod policijskih čelnika. Da bi se maksimalno iskoristio potencijal modela ILP, neophodno je sveobuhvatno upravljanje promjenama na svim nivoima organizacije prije i tokom provođenja, između ostalog i kroz mjere pripreme, konsultacija i podizanja svijesti.

„U krajnjoj liniji, izgledi za bilo kakvu organizacijsku reformu nužno su ograničeni time u kojoj mjeri oni koji imaju pravu moć unutar institucije vjeruju da je promjena u njihovom najboljem interesu i da će donijeti praktičnu korist instituciji.“

– James (2016: 26).

Uz već navedene izazove, drugi identifikovani preduslovi za uspješno provođenje modela ILP su:

- odabir kvalitetnih zaposlenika, adekvatna obuka i osposobljeni zaposlenici,
- kompetentno usmjeravanje, upravljanje i kontrola obavještajnog rada,
- odgovarajuće baze podataka, informatička oprema i softver za analizu i
- kvalifikovani rukovodioci koji znaju kako da koriste proizvode obavještajne analize.⁵⁴

U narednim tačkama data su opća uputstva za planiranje usvajanja i provođenja ILP-a. Iako se osnovni model ILP može primijeniti bilo gdje, ove tačke treba staviti u nacionalni i lokalni kontekst.⁵⁵

Nacionalni zakonski okvir koji omogućava provođenje modela ILP, u skladu sa standardima međunarodnog prava

- Nacionalno zakonodavstvo treba sadržavati konkretne odredbe o ILP-u i omogućiti njegovo provođenje.

⁵¹ Flood and Gaspar (2009).

⁵² James (2017: 7).

⁵³ Parliamentary Joint Committee on Law Enforcement, *Inquiry into the gathering and use of crime intelligence* (Canberra: Parliamentary Joint Committee on Law Enforcement, Commonwealth of Australia), (2013: 47–49).

⁵⁴ James et al. (2016: 24–25); Ratcliffe (2016: 127).

⁵⁵ U ovom priručniku nije dat detaljan spisak zbog velikih razlika u specifičnostima zemalja. Umjesto toga, pažnja je usredsređena na opća i zajednička pitanja za sve države učesnice OSCE-a, na osnovu pregledane literature i doprinosa stručnjaka za provođenje zakona koji su pregledali nacrt priručnika i dali svoj doprinos.

- Prikupljanje, pohranjivanje, obrada i razmjena podataka i informacija moraju se zasnivati na nacionalnom zakonu, koji je u striktnoj saglasnosti s međunarodnim standardima ljudskih prava i zaštite podataka. Države učesnice OSCE-a podstiču se da zahtijevaju tehničku pomoć i savjete u procjeni usaglašenosti tih zakona s međunarodnim standardima.
- Okvir, metodologije i interni procesi ILP-a te razmjena i korištenje kriminalističko-obavještajnih proizvoda morali bi biti u skladu s načelima OSCE-a za demokratski rad policije, koji potvrđuju značaj vladavine prava, ljudskih prava, zaštite podataka, policijske etike, odgovornosti i transparentnosti i vanjskog praćenja i kontrole.⁵⁶

Politička podrška i posvećenost organa vlasti i rukovodstva na visokom nivou

- Neophodno je osigurati jasnu političku podršku, svijest i posvećenosti organa vlasti/ministara i rukovodilaca organa za provedbu zakona prije usvajanja ili provođenja ILP-a.
- Pun potencijal modela ILP može se ostvariti samo ako su svi nivoi zaposlenih u organima za provedbu zakona upoznati s modelom, njegovim strukturama i procesima, te svojim ulogama i odgovornostima u okviru njega.

Pristup na nivou čitave organizacije

- ILP se može primijeniti u svim oblastima policijskog rada.
- ILP treba primijeniti u čitavoj organizaciji, a ne samo u specijaliziranim odjeljenjima.
- Nastojanja da se kultura promijeni u pravcu kulture koja naglašava potrebu za razmjenom informacija morala bi biti dio upravljanja promjenama prilikom uvođenja i provođenja modela ILP.
- U okviru modela ILP, analitičari svojim radom pružaju direktnu podršku donosiocima odluka na svim nivoima organizacije.

Nacionalno strateško planiranje provođenja zakona, zasnovano na strateškoj analizi, uključujući i procjene prijetnji

- Potrebno je formulisati nacionalne strateške planove s prioritetima na osnovu strateške analize i procjena.
- Te planove treba dalje razraditi u operativne akcione planove.
- Potrebno je odrediti ljudske, tehničke i finansijske resurse u skladu s tim planovima.

Strateški i operativni sastanci za određivanje zadatka

- Strateški i operativni sastanci za određivanje zadataka morali bi se redovno održavati na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou (za više informacija vidi odjeljak 7.5).
- Pokazalo se da djelotvorno prikupljanje i analiza kriminalističko-obavještajnih informacija stvara više istražnih i operativnih mogućnosti nego što su organi za provedbu zakona u stanju ostvariti u svom radu. Stoga identifikovanje i pažljivo određivanje zadatka i prioriteta mora biti dio strateških i operativnih sastanaka.

⁵⁶ OSCE (2008a: 12–13).

- Da bi se osiguralo donošenje odluka na osnovu obavještajnih saznanja, operativni i strateški obavještajni proizvodi morali bi biti integrisani u okvire za donošenje odluka i određivanje zadatka.

Prikupljanje i razmjena podataka, informacija i obavještajnih saznanja

- Svi službenici organa za provedbu zakona morali bi imati obavezu na osnovu zakona ili drugih formalnih odluka da razmjenjuju informacije koje su primili u vezi sa sumnjom na počinjena krivična djela ili osumnjičenim kriminalcima kroz mehanizme i kanale komunikacije koji su jasno definisani i zadovoljavaju standarde utvrđene domaćim zakonima i međunarodne standarde.
- Moraju postojati dovoljne zaštitne mjere za zaštitu ljudskih prava osoba koje se spominju u informacijama prikupljenim za potrebe analize.
- Moraju postojati neophodna rješenja za zaštitu identiteta i sigurnosti doušnika i za zaštitu sigurnosti uzbunjivača.
- U okviru važećih domaćih i međunarodnih pravnih okvira, kodeksa postupanja i zakona o zaštiti podataka, organi vlasti bi morali dozvoliti razmjenu podataka i informacija između državnih organa i drugih zvaničnih institucija.
- Odgovarajući organi mogu uspostaviti formalne aranžmane koji omogućavaju pribavljanje i korištenje relevantnih podataka i informacija iz izvora izvan državnih organa, uključujući lokalne vlasti, nevladine organizacije, civilno društvo, privatnu industriju, regionalne i međunarodne organizacije, medije i građane, pod uslovom da su ti aranžmani u skladu s važećim domaćim i međunarodnim pravnim okvirima. Ti aranžmani također moraju predvidjeti odgovarajuće zaštitne mjere kako bi se osiguralo da organi vlasti ne mogu ostvarivati pristup takvim podacima protivno standardima ljudskih prava i zaštite podataka.
- Potrebno je urediti nacionalne sisteme za ocjenjivanje informacija, uključujući i kodekse postupanja i prenošenja, i uvesti ih formalnom odlukom.
- Svi službenici organa za provedbu zakona morali bi biti dobro upoznati s ovim kodeksima i morali bi ih primjenjivati na sve informacije koje primaju i šalju.

Centralizirana kriminalističko-obavještajna agencija/sektor

- U ovom priručniku se preporučuje da u svakoj zemlji postoji jedan centralizirani nacionalni kriminalističko-obavještajni sektor (NKOS).
- Osoblje NKOS-a morali bi činiti pripadnici različitih organa.⁵⁷
- Predstavnici različitih organa za provedbu zakona i drugih organa zastupljenih u NKOS-u bi morali imati pristup podacima i informacijama u svom organu i zakonom bi im moralo biti dozvoljeno da te informacije razmjenjuju s predstavnicima drugih subjekata/organa zastupljenih u NKOS-u, u skladu s domaćim i međunarodnim pravnim okvirom.
- NKOS treba biti zadužen za vođenje nacionalne kriminalističko-obavještajne baze podataka.
- NKOS treba biti zadužen za vršenje strateške i operativne analize, uključujući i procjene prijetnji, na nacionalnom nivou.

⁵⁷ Za više informacija vidi odjeljak 7.4.3. o kriminalističko-obavještajnom mehanizmu na centralnom nivou. Vidi također i primjer dobre prakse u Švedskoj u odjeljku 8.2.3.

- NKOS treba pružati pomoć regionalnim/lokalnim sektorima/odjeljenima za kriminalističko-obavještajnu analizu u odgovarajućim slučajevima.⁵⁸

Kriminalistička analiza i procjene prijetnji

- Nacionalni organi bi morali donijeti formalne odluke i standardne operativne procedure za transparentne metode i procese analize i procjene prijetnji.
- Odluku o vrstama i strukturama kriminalističko-obavještajnih proizvoda treba donijeti na nacionalnom nivou, pri čemu svim organima za provedbu zakona treba osigurati zajednički okvir za izvještavanje.
- Kriminalističko-obavještajni izvještaji zasnovani na općeprihvaćenim međunarodnim standardima i formatima pojašnjavaju i potiču prekograničnu i međunarodnu saradnju u krivičnim pitanjima.

Informatička interoperabilnost i sigurnost

- Potrebno je da na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou postoje međusobno povezane, interoperabilne informatičke strukture ili informatičke strukture na jedinstvenoj platformi koje podržavaju ILP.
- NKOS treba imati pristup svim raspoloživim podacima, informacijama i obavještajnim saznanjima koje posjeduju regionalni i lokalni kriminalističko-obavještajni sektori i drugi organi za provedbu zakona.
- Potrebno je da se primjenjuju odgovarajuće sigurnosne funkcije u skladu s formalnim odlukama i SOP-om, nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim standardima, uključujući i mehanizme za detaljno evidentiranje pristupa i unutrašnju kontrolu, kao i jasno definisani i registrovani nivoi pristupa.
- Te formalne odluke i SOP morale bi obuhvatati fizičku sigurnost, sigurnost dokumenata, informacijsku sigurnost i personalnu sigurnost, uključujući i obavezno odobravanje i sigurnosne provjere zaposlenih u odgovarajućim slučajevima.⁵⁹
- Kriminalističko-obavještajne baze podataka i razmjena podataka, informacija i obavještajnih saznanja morale bi podlijegati praćenju i kontroli od nezavisnog vanjskog kontrolnog organa uspostavljenog u skladu sa zakonom da bi se osigurala usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom u saglasnosti s međunarodnim standardima ljudskih prava i odredbama o zaštiti podataka, uz osiguravanje djelotvornih i dostupnih pravnih sredstava u slučaju povreda.

Mehanizmi i praksa davanja povratnih informacija

- Rukovodioci i analitičari koji primaju informacije od službenika organa za provedbu zakona morali bi davati povratne informacije kako bi potakli dalju razmjenu.
- Rukovodioci, istražitelji i drugi korisnici proizvoda analize morali bi davati analitičarima povratne informacije o analitičkim proizvodima kako bi potakli napredak i poboljšanja.

⁵⁸ Preporuke za upravljanje radom obavještajnih odjeljenja date su u UNODC-u (2011b: 51–59).

⁵⁹ UNODC (2011b: 39–50).

Upravljanje kvalitetom i kontrola kvaliteta

- Rukovodstvo nacionalnih organa za provedbu zakona zaduženo je za: razvoj i održavanje sistema praćenja i kontrole kvaliteta na svim nivoima provođenja ILP-a, određivanje zadataka i donošenje odluka, ciljeve i ishode, interne procese, kriminalističko-obavještajne proizvode, materijale i opremu te ljudske resurse, uključujući i obuke i učinak zaposlenih.
- Kompletan obavještajni proces u svakoj zemlji treba podleći mehanizmima unutrašnjeg i vanjskog nadzora.

Saradnja i razmjena obavještajnih saznanja s organima za provedbu zakona na regionalnom i međunarodnom nivou

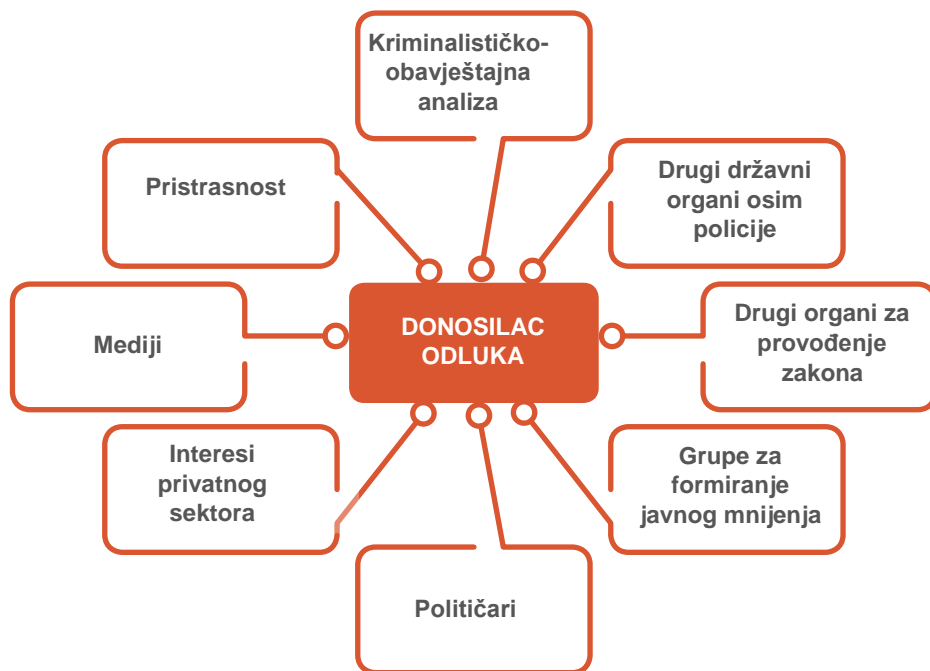
- U skladu s domaćim zakonodavstvom, međunarodnim standardima i instrumentima o uzajamnoj pravnoj pomoći, nacionalne strateške analize i procjene prijetnji treba razmjenjivati s relevantnim zemljama s kojima je uspostavljena saradnja te s odgovarajućim regionalnim i međunarodnim organizacijama.
- Razmjena obavještajnih saznanja s organima strane države trebalo bi se zasnivati na nacionalnom zakonu koji propisuje jasne parametre za razmjenu obavještajnih saznanja, uključujući i uslove koji moraju biti zadovoljeni da bi se obavještajna saznanja mogla razmjenjivati, subjekte s kojima se obavještajna saznanja mogu razmjenjivati i zaštitne mjere koje se primjenjuju pri razmjeni obavještajnih saznanja.⁶⁰
- Potrebno je preduzeti proaktivne korake radi uvođenja zajedničkih istraga i operacija vođenih obavještajnim saznanjima na regionalnom i međunarodnom nivou, zasnovanih na zajedničkim kriminalističkim izazovima koji su identifikovani i predstavljeni u izvještajima o analizi i procjeni prijetnji.

7.3. Analiza i odlučivanje u organima za provedbu zakona

Proaktivno provođenje zakona zahtijeva obavještajna saznanja i strateško planiranje. Uza sve veće zahtjeve za većom efikasnošću u trošenju sredstava, transparentnošću i odgovornošću, na donosiocima odluka utječe niz vanjskih i ličnih faktora, kao što je prikazano na slici 7.2.

⁶⁰ Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za unapređivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u borbi protiv terorizma Martin Scheinin“, Vijeće UN-a za ljudska prava, 17. maj 2010, A/HRC/14/46: članovi 26, 38 i 90.

Slika 7.2. Vanjski i lični utjecaji na donosiocce odluka

Izvor: Ratcliffe (2016: 118).

Donosioci odluka u modernom provođenju zakona moraju se nositi sa činjenicom da na njihov svakodnevni rad i njihove ključne odluke utječe niz različitih faktora. Za kvalitetno upravljanje radom policije, uključujući i donošenje odluka, potrebni su kvalitetni proizvodi analize i vješti analitičari koji mogu podržati rukovodioce dostavljanjem individualno prilagođenih izvještaja. Budući da većina odluka u organima za provedbu zakona neposredno utječe na živote ljudi i pošto su svi službenici organa za provedbu zakona odgovorni za svoje postupke,⁶¹ informacijska osnova za njihove odluke naročito dobija na značaju. Ove činjenice dodatno naglašavaju značaj modela ILP kao okvira za donošenje odluka rukovodstva.

⁶¹ Vijeće Evrope, *Evropski kodeks policijske etike* (Strazbur: Publikacije Vijeća Evrope, mart 2002): članovi 26, 38 i 90.

„Slabi sistemi odlučivanja u policiji često se prepoznaju po tome što analitičari sami sebi određuju zadatke ili imaju glavnu ulogu u određivanju strateških prioriteta. U zrelim sistemima odlučivanja čelnici policije neposrednije učestvuju u realizaciji svojih namjera tako što određuju zadatke obavještajnom odjeljenju i odjeljenju za analizu. Iako su otvoreni za nove informacije o novonastalim prijetnjama koje sami možda nisu uočili, iskusni komandiri neće dozvoliti da analitički ogranak policijske uprave radi naslijepo, već će nadzirati i usmjeravati njegov rad.“

– Ratcliffe (2016: 83).

Iako analitičari svoje analitičke nalaze uvijek moraju zasnivati na neutralnoj ocjeni i procjeni, morali bi imati uvid u okruženje u kojem funkcionira donosilac odluka, uključujući i potencijalna zakonska, politička, organizacijska i finansijska ograničenja. O tome treba voditi računa prilikom izrade i predstavljanja preporuka. Uzaludno je da analitičari daju preporuke koje su očigledno neprimjerene za klijenta ili podrazumijevaju preuzimanje radnji koje su izvan njegove moći.

7.4. Nivoi kriminalističko-obavještajnih mehanizama

ILP zahtijeva postojanje organizacijskih struktura, administrativnih procedura, procedura odlučivanja i mehanizama komunikacije među svim nivoima. U ovom odjeljku dat je prikaz obavještajnih mehanizama (odjeljenja/sektora/agencija) koji pomažu realizaciju ILP-a. Jedan od ključnih zadataka kriminalističko-obavještajnog mehanizma na svakom nivou je da upravljačkim strukturama pruži analize i procjene potrebne za donošenje informisanih odluka.

7.4.1. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na lokalnom nivou / nivou stanice

Obavještajni mehanizam na lokalnom nivou / nivou stanice bavi se kriminalom, kriminalcima i problemima vezanim za sigurnost i zaštitu koji utječu na osnovnu komandnu jedinicu policije na nivou lokalne zajednice ili policijske stanice. U zavisnosti od veličine i strukture, na svakom lokalnom nivou treba postojati kriminalističko-obavještajno odjeljenje ili tim zadužen za sve relevantne operativne kriminalističko-

obavještajne zadatke na tom nivou. Na čelu te jedinice trebao bi se nalaziti komandir s istim činom kao i rukovodioci operativnih i istražnih odjeljenja na lokalnom nivou / nivou stanice.

Kriminalističko-obavještajni mehanizam na lokalnom nivou / nivou stanice pomaže lokalno planiranje, operacije i istrage. Konkretnije, on:

- pomaže općim operativnim policijskim službama u borbi protiv svakodnevnog kriminala i održavanju javne sigurnosti i reda na lokalnom nivou ili nivou stanice;
- pruža analitičku podršku u istragama na lokalnom nivou / nivou stanice;
- pruža podatke i informacije za policijske registre, baze podataka i kriminalističko-obavještajne procese;
- dostavlja relevantne podatke, informacije i obavještajna saznanja regionalnim i/ili nacionalnim kriminalističko-obavještajnim sektorima na dalju obradu;
- vrši i predstavlja analize i procjene rizika za lokalna događanja i
- pruža analitičku podršku u sprečavanju kriminala na lokalnom nivou.

7.4.2. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na regionalnom nivou

Regionalni kriminalističko-obavještajni odsjek bavi se poslovima provođenja zakona koji se tiču više od jedne osnovne jedinice policijske komande. Njegovi ključni zadaci i odgovornosti su identifikovanje zajedničkih regionalnih prijetnji od kriminala, razmjena odgovarajućih informacija i osiguravanje kapaciteta i resursa za podršku aktivnostima na lokalnom i regionalnom nivou. Regionalni kriminalističko-obavještajni odsjek trebao bi biti na istom nivou i na čelu imati rukovodioca istog ranga kao rukovodioci regionalnih operacija i istraga, direktno podređenog regionalnom direktoru policije.

Regionalni kriminalističko-obavještajni sektor/odsjek na zahtjev pruža pomoć lokalnim kriminalističko-obavještajnim jedinicama. Glavna uloga mu je pružanje podrške planiranju, operacijama i istragama na lokalnom nivou. Konkretnije, on:

- priprema i provodi godišnje regionalne kriminalističko-obavještajne planove;
- sistematski prikuplja relevantne podatke, informacije i obavještajna saznanja na regionalnom nivou i dostavlja ih u centraliziranu regionalnu bazu podataka, koja je dostupna centraliziranom kriminalističko-obavještajnom subjektu u svakoj zemlji (u daljem tekstu: nacionalni kriminalističko-obavještajni sektor);
- prosljeđuje relevantne podatke, informacije i obavještajne izvještaje lokalnom i nacionalnom nivou;
- vrši stratešku analizu i procjene kao pomoć rukovodstvu u donošenju odluka i planiranju na regionalnom nivou;
- pruža podršku u sprečavanju kriminala na regionalnom nivou i
- pomaže istrage i operacije protiv regionalnog i prekograničnog kriminala, uključujući i transnacionalni organizovani kriminal.

7.4.3. Kriminalističko-obavještajni mehanizam na centralnom nivou

NKOS treba biti osnovan pri sjedištu nacionalnih organa za provedbu zakona (direkcija policije / nacionalna agencija za borbu protiv kriminala), a na njegovom čelu treba biti viši starješina.

Glavna uloga NKOS-a je izrada obavještajnih izvještaja kao pomoć pri donošenju odluka u borbi protiv ozbiljnih prijetnji na nacionalnom nivou, posebno transnacionalnog organizovanog kriminala, terorizma i NERVT-a.

Njegove ključne odgovornosti obuhvataju:

- izradu i provođenje godišnjeg nacionalnog kriminalističko-obavještajnog plana;
- izradu i predstavljanje nacionalne procjene prijetnje od teškog i organizovanog kriminala;
- izradu i predstavljanje drugih strateških procjena kao pomoć u upravljanju i planiranju rada organa za provedbu zakona na nacionalnom nivou;
- pružanje kriminalističko-obavještajne podrške na regionalnom nivou;
- utvrđivanje standarda i koordinisanje kriminalističko-obavještajnog rada u zemlji;
- obavljanje poslova nacionalne tačke kontakta za strane organizacije i organe za provedbu zakona u vezi s kriminalističko-obavještajnim radom i
- obavljanje istraživanja i stremljenje ka stručnom usavršavanju na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.⁶²

U idealnom slučaju, NKOS bi trebao biti subjekt sastavljen od većeg broja organa za provedbu zakona, čije osoblje čine eksperti iz različitih relevantnih organa i državnih institucija, pri čemu svaki ekspert treba imati pristup podacima i informacijama u svom organu i zakonom bi mu trebalo biti dozvoljeno da razmjenjuje podatke i informacije s predstavnicima drugih organa/institucija zastupljenih u NKOS-u. U zavisnosti od struktura sektora sigurnosti u svakoj zemlji, sljedeći državni organi mogu biti zastupljeni u NKOS-u:

- granična policija
- organi za izvršenje krivičnih sankcija
- uprava carina
- finansijsko-obavještajna jedinica (FIU)
- obalska straža / pomorska policija
- obavještajne i sigurnosne agencije
- policija
- poreski organi
- specijalizirani organi za provedbu zakona u odgovarajućim slučajevima

Organima/institucijama zastupljenim u NKOS-u možda će više odgovarati da sačine formalne sporazume o saradnji s NKOS-om. U okviru takvih sporazuma, neke države

⁶² Vidi također preporuke za upravljanje i utvrđivanje standarda za upravljanje i utvrđivanje standarda za kriminalističko-obavještajna odjeljenja u UNODC-u (2011b: 51, 61).

učesnice OSCE-a odlučile su predstavnike tih organa/institucija imenovati za oficire za vezu unutar NKOS-a.

7.5. Sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju

Određeni broj država učesnica OSCE-a razvio je proaktivne, obavještajnim saznanjima vođene mehanizme odlučivanja, koji se najčešće nazivaju sastancima za određivanje zadataka i koordinaciju, sastancima za vođenje i koordinaciju ili sastancima za razmjenu informacija i upoznavanje sa činjenicama. *Sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju* odvijaju se na sva tri nivoa: lokalnom, regionalnom i nacionalnom. Osnovna svrha im je okupiti relevantne predstavnike organa za provedbu zakona na svakom nivou radi donošenja odluka o planovima, prioritetima, operacijama i istragama, na osnovu dokumenata o analizi i procjeni, identifikovanje informacijskih/obavještajnih jazova koje treba otkloniti i odlučivanje o raspodjeli finansijskih sredstava i ljudskih resursa. Ovakvo uređenje čini samu srž modela ILP, jer rezultate analize stavlja u upravljačke procedure, čime odlučivanje postaje u većoj mjeri zasnovano na potpunim informacijama, vođeno obavještajnim saznanjima, transparentno i odgovorno. Osim toga, uspostavljanje kriminalističko-obavještajnih mehanizama koji pomažu u odlučivanju na svakom nivou omogućava rukovodstvu policije da odredi prioritete u poslovima provođenja zakona u skladu s identifikovanim i procijenjenim prijetnjama te da rasporedi raspoloživa finansijska sredstva i ljudske i druge resurse za te prioritete. Identifikovanje obavještajnih jazova i obavještajnih zahtjeva i davanje zadatka sektorima/odjeljenjima za analizu da te zahtjeve ispune također je jedan od važnih zadataka sastanaka za donošenje odluka na svakom nivou. Da bi se osigurao protok informacija i koordinacija među različitim nivoima, tim sastancima prisustvuje predsjedavajući ili drugi predstavnik s prvog nižeg nivoa.

U ovom priručniku predloženo je da se sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju podijele na *strateške sastanke za određivanje zadataka i koordinaciju* i *operativne sastanke za određivanje zadataka i koordinaciju*.

7.5.1. Strateški sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju

Kao što im i samo ime kaže, ovi sastanci se bave prvenstveno strateškim pitanjima i održavaju se znatno rjeđe nego obavještajni, uglavnom dva puta godišnje ili tromjesečno. U nekim zemljama se *strateški sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju* održavaju na sva tri nivoa, ali češće rješenje je samo jedan sastanak na centralnom/nacionalnom nivou. U centru pažnje na tim sastancima treba biti strateško planiranje i određivanje strateških prioriteta i ciljeva, na osnovu strateške analize i procjena prijetnji, kao i organizacijsko poslovno planiranje i budžetski ciklusi. Preporučuje se da se na *strateškim sastancima za određivanje zadataka i koordinaciju* utvrde i odrede prioritete za nacionalne obavještajne zahtjeve, sprečavanje i provođenje, na osnovu nalaza strateške analize i procjena prijetnji. Nakon donošenja navedenih

odluka, na sastanku se treba donijeti odluka o resursima potrebnim za provođenje strateških izbora.⁶³

7.5.2. Operativni sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju

U ovom priručniku se preporučuje da se operativni mehanizmi za odlučivanje u okviru ILP-a sastaju na sva tri nivoa jednom sedmično ili svake dvije sedmice. Rukovodioci operativnih i istražnih organizacijskih jedinica morali bi im prisustvovati zajedno s rukovodiocima kriminalističko-obavještajnog sektora i relevantnog odjeljenja/sektora za analizu, kao i sa drugim ekspertima ukoliko je potrebno. Preporučuje se da svakom sastanku predsjedava operativni rukovodilac s najvišim činom. U zavisnosti od nivoa i nacionalnih/regionalnih/lokalnih okolnosti, *operativni sastanci za određivanje zadataka i koordinaciju* uglavnom služe za: pretvaranje strateških planova u akcione planove i usklađivanje zahtjeva, prioriteta i resursa; ocjenjivanje novih ili ažuriranih operativnih obavještajnih izvještaja i donošenje odluka o novim istragama ili operativnim aktivnostima ili o obustavi ili kombinovanju aktivnosti; identifikovanje jazova u informacijama i obavještajnim saznanjima i određivanje zadataka kriminalističko-obavještajnim jedinicama/sektorima radi zatvaranja tih jazova; i praćenje tekućeg operativnog napretka.

7.6. Obuka i svijest

Obuka je ključni faktor napretka u svakoj organizaciji. Prilikom planiranja i provođenja ILP-a od suštinskog je značaja sačiniti plan obuke i provesti koordinisanu obuku u svim organima za provedbu zakona. Od svih zaposlenika se očekuje ne samo da steknu vještine koje su potrebne za njihov učinak već i da se upoznaju s ulogama ostalih članova kako bi mogli doprinijeti ostvarenju sveukupnih rezultata ILP-a. Kroz obuku zaposlenici bi se morali upoznati s ILP-om i saznati kako obavještajni proces funkcioniše, šta i kako doprinosi procesu i kako ga iskoristiti. Kulturi razmjene informacija treba posvetiti posebnu pažnju prilikom obuke na svim nivoima. Osim toga, obuka treba u odgovarajućoj mjeri obuhvatiti i zakonske zahtjeve koji se odnose na funkcije ILP-a i relevantne međunarodne standarde ljudskih prava i zaštite podataka, shodno nivou i položaju funkcionera.

„Da bi rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima bio uspješan i da bi se razvijao kao centralna paradigma policijskog rada u 21. vijeku, bavljenje pitanjima obuke i edukacije o praksi smanjenja

⁶³ Vidi nacionalne primjere dobre prakse u odjeljku 8.2.

kriminala, ne samo za analitičare već i za policijske komandire i ključne donosiocice odluka u sistemu krivičnog pravosuđa, bit će od presudnog značaja, a možda će čak biti i ključna determinanta koja će odrediti budućnost rada policije vođenog obavještajnim saznanjima.“

– Ratcliffe (2016: 143).

Podizanje svijesti na visokom nivou

Kao što je već istaknuto, politička podrška i posvećenost državnih organa na visokom nivou modelu ILP su preduslovi za uspješno provođenje. To zahtijeva podizanje svijesti na višim nivoima, između ostalog i među političarima, državnim funkcionerima u svim relevantnim ministarstvima i državnim organima, državnim tužiocima i drugim ključnim predstavnicima tužilaštva i višim rukovodstvom svih organa i službi za provedbu zakona.

Obuka čelnika i rukovodilaca organa za provedbu zakona

Glavni cilj ove obuke je pokazati na koji način okvir ILP-a, a naročito analiza, može pomoći kreatorima politike i čelnicima organa za provedbu zakona u odlučivanju i planiranju. Uspješna obuka čelnika vodi ka većem razumijevanju potencijala ILP-a, načina određivanja zadataka analitičarima i načina korištenja proizvoda analize u operativnom i strateškom odlučivanju i planiranju. Takva obuka također treba upoznati donosiocice odluka s relevantnim nacionalnim i međunarodnim standardima ljudskih prava i zaštite podataka, kao i s mogućim pitanjima koja se tiču ljudskih prava koja mogu nastati kod ILP-a i načinima njihovog rješavanja.

Obuka analitičara

Ova obuka obično se dijeli na obuku za stratešku analizu i obuku za operativnu analizu, u skladu s dvije glavne kategorije analize. Analitičari moraju proći najkompleksniju obuku da bi se upoznali s ulogom i funkcijama analize kriminala u provođenju zakona i sa zakonodavnim okvirom i zakonskim zahtjevima koji se primjenjuju na različite metode prikupljanja informacija te razmjene i korištenja informacija. Razvoj vještina i kompetencija za prikupljanje i strukturiranje podataka i informacija te za obavljanje detaljne analize, izvođenje zaključaka i predstavljanje preporuka također treba biti dio obuke. Osim toga, obuka analitičara obuhvata: vještine pisanja izvještaja; saradnju između službenika zaduženih za analizu i službenika zaduženih za istrage te između službenika zaduženih za analizu i službenika zaduženih za odlučivanje; metode, alate i tehnike analize i softver za analizu; izvore informacija; kodove za ocjenjivanje; i zakonske okvire, ljudska prava i policijsku etiku u vezi sa svim navedenim zadacima. Obuka se može izvoditi u više faza i za različite nivoe.

Obuka istražitelja

Istrage podrazumijevaju operativno-obavještajni rad. Shodno tome, istražitelji bi morali proći adekvatnu obuku o ILP-u prije nego što počnu raditi na istragama. Obuka

8. Model ILP u praksi

8.3. i 8.4. prikazan je odnos ILP-a i rada policije u zajednici, kao i uloga ILP-a u sprečavanju i borbi protiv terorizma i NERVT-a. Istražitelja treba obuhvatati uvod u operativnu analizu i način na koji ona može doprinijeti kriminalističkim istragama, te saradnju između analitičara i istražitelja.

Obuka policajaca u uniformi

Policajci u uniformi su u neposrednom kontaktu s građanima i osobama koje učestvuju u izvršenju krivičnih djela, pa stoga predstavljaju dragocjen izvor informacija za obavještajni sektor. Svi policajci u uniformi morali bi proći opću obuku o modelu ILP i njegovim glavnim komponentama, uključujući i njihove odgovornosti u okviru modela ILP.

Obuka pitomaca

Obuku o modelu ILP treba uvesti još od osnovne policijske obuke. Naročito je važno pojasniti sve osnovne koncepte koji se koriste u okviru ILP-a da bi se izbjeglo nepotrebno mistificiranje kriminalističko-obavještajnih poslova. Treba nastojati da se kriminalističko-obavještajni rad predstavi kao dio redovnih poslova policije i kao privlačna oblast za buduće policajce.

Prethodna poglavlja bavila su se prvenstveno objašnjavanjem koncepta ILP-a i procesa kriminalističko-obavještajne analize, uz predstavljanje određenih ključnih izazova i uslova za uspješnu primjenu ILP-a i sugestije za organizacijsko uređenje koje je neophodno da bi se olakšalo djelotvorno provođenje modela ILP.

Poglavlje 8 se nastavlja na prethodna poglavlja tako što nudi određeni broj primjera modela ILP u praksi i počinje odjeljkom o suštinski važnoj ulozi procjena prijetnji u rješavanju problema teškog i organizovanog kriminala. Nakon toga je dato pet primjera nacionalnog provođenja ILP-a ili njegovih ključnih komponenti. Najzad, u odjeljcima

8.1. ILP, procjene prijetnji i strateško planiranje u borbi protiv organizovanog kriminala

Organizovani kriminal je prijetnja miru i sigurnosti ljudi, ugrožava ostvarivanje ljudskih prava i podrieva ekonomski, društveni, kulturni, politički i građanski razvoj društava širom svijeta.⁶⁴ Međutim, organi za provedbu zakona mogu istražiti samo mali procent informacija i obavještajnih saznanja koje dobiju o organizovanom kriminalu i organizovanim kriminalnim mrežama na teritoriji za koju su osnovani. Stoga je od suštinskog značaja procijeniti ozbiljnost tih prijetnji, odrediti prioritete i odrediti raspoložive ljudske, finansijske i tehničke resurse. Model ILP pruža okvir koji je potreban za moderan pristup i koji organizacijskim strukturama omogućava da usvoje opciju koja je općeprihvaćena kao jedina održiva u borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala: analizu podataka i informacija, razmjenu i saradnju te postupanje prema identifikovanim i procijenjenim prijetnjama na prioritiziran i ciljan način.

„Teški i organizovani kriminal i dalje će biti izuzetno dinamičan i brzo će pronalaziti načine da iskoristi promjene u širem okruženju. Organi za provedbu zakona [...] jedva uspijevaju držati korak s tehnološkim inovacijama i sve kompleksnijim kriminalnim poduhvatima koji prodiru u sve sektore privrede i društva, uz istovremeno ograničavanje rashoda, a u mnogim slučajevima i sa smanjenim budžetom. Prateći kretanja kriminala, policijski rad postaje sve složeniji, pa je za borbu protiv kriminala potreban do sada nezabilježen stepen specijalizacije i stručnog znanja. Organi za provedbu zakona morat će iznaći načine da usklade budžetska ograničenja s potrebom za visokospecijaliziranim znanjem. [...] Napredna analitika podataka može pomoći organima za provedbu zakona u određivanju prioriteta u svom radu i punom angažovanju na istinski pametnom i obavještajnim saznanjima vođenom radu policije.“
– *Europol (2015: 44)*.

⁶⁴ www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html?ref=menuside

8.1.1. Ciklus politike Evropske unije

Evropska unija formalno je usvojila ILP 2005. godine.⁶⁵ Od tada se zajednički akcioni planovi EU za strateško planiranje i operativni planovi za borbu protiv organizovanog kriminala sačinjavaju u okviru pristupa ILP-u. EU je 2010. godine usvojila *Ciklus politike EU za teški i organizovani kriminal*, koji je ovdje predstavljen kao primjer dobre prakse u borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala u skladu s načelima ILP-a.⁶⁶

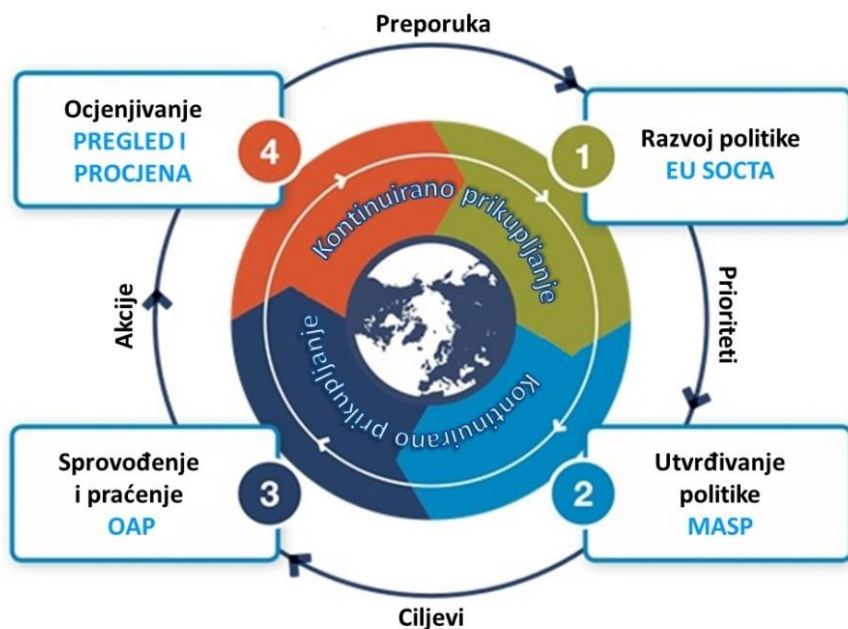
Ciklus politike EU nastoji pružiti dosljedan okvir i robusne operativne radnje u borbi protiv najurgentnijih prijetnji kriminala s kojima se EU suočava. Ciklus politike pruža mogućnost i prilagođen je integraciji različitih struktura u okviru multidisciplinarnog pristupa, između ostalog i prilikom stvaranja sinergija između organa za provedbu zakona i organa za kontrolu granica, te olakšava dalju saradnju među evropskim organima i saradnju s akterima izvan EU.

Svaki ciklus politike obuhvata ukupno četiri godine i sastoji se iz četiri glavna koraka, kako je prikazano na slici 8.1.

---

⁶⁵ Vijeće Evropske unije, „Zaključci Vijeća o radu policije vođenom obavještajnim saznanjima i izradi procjena prijetnji od organizovanog kriminala (OCTA)“, Doc. 10180/4/05, REV 4 (Brisel: 3. oktobar 2005).

⁶⁶ Vijeće Evropske unije, „Zaključci Vijeća o uspostavljanju i provođenju Ciklusa politike EU za organizovani i teški međunarodni kriminal“, 3043. sastanak Vijeća za pravdu i unutrašnje poslove (Brisel: 8. i 9. novembar 2010).

1. KORAK – Procjena prijetnji od teškog i organizovanog kriminala u EU (SOCTA)

Procjenu SOCTA priprema i objavljuje Europol u saradnji sa Savjetodavnom grupom za SOCTA-u (koju čine predstavnici država članica EU, agencija EU, Evropske komisije i

Slika 8.1. **Ciklus politike EU za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala**
MASP: višegodišnji strateški planovi
OAP: operativni akcioni planovi

Izvor: Savet Evrope (2014)

Generalnog sekretarijata Vijeća), uz podršku trećih partnerskih zemalja i organizacija Europol. Budući da je metodologiju usvojilo Vijeće ministara pravde i unutrašnjih poslova EU, on ima jasan zakonski okvir i snažnu političku podršku.⁶⁷

„Od strateških prioriteta do operativnog djelovanja [SOCTA] će osigurati da pristup vođen obavještajnim saznanjima bude u centru borbe protiv glavnih prijetnji od kriminala s kojima se EU suočava.“ – Europol (2010).

Europolov proces SOCTA obuhvata:

- pripremu i usvajanje detaljnih zahtjeva korisnika;
- pripremu i usvajanje metodologije;
- identifikovanje obavještajnih zahtjeva;
- prikupljanje podataka;
- analizu podataka;
- izrada SOCTA izvještaja s popisom ključnih prijetnji i rizika i
- predstavljanje rezultata i preporučenih prioriteta.

Postupak analize obavlja se fokusiranjem na četiri elementa i za svaki od njih se prikupljaju posebni podaci (vidi tabelu 8.1):

- **oblasti/vrste** teškog i organizovanog kriminala;
- organizovane **kriminalne grupe/mreže** i samostalni počinioci teških krivičnih djela;
- **okruženje**: slabosti, mogućnosti i infrastruktura i
- **efekti i šteta**.

Osnovna procjena prijetnji vrši se obavljanjem kvalitativne analize dviju vrsta indikatora, koji su prikazani u prve dvije kolone tabele 8.1. Ipak, prijetnja može nanijeti štetu samo ako postoje slabosti. Prema tome, da bi se dobila sveobuhvatna procjena rizika koji nastaje iz tih prijetnji, potrebno je identifikovati, analizirati i procijeniti dodatne elemente ugroženosti i vjerovatnoće, kao i efekata i štete. U javnom dokumentu o metodologiji SOCTA navedeni su pokazatelji prijetnji i rizika prikazani u tabeli 8.1, koji se ocjenjuju u okviru procesa SOCTA.

⁶⁷ Vijeće Evropske unije, „Procjena prijetnji od teškog i organizovanog kriminala u 2017. godini – revidirana metodologija“, Doc. 14913/15, CRIMORG 128 (Brisel: 11. decembar 2015).

Tabela 8.1. Skup pokazatelja koji se analiziraju u postupku SOCTA

PROCJENA PRIJETNJI		PROCJENA PRIJETNJI + RIZIKA	
Oblasti / vrste kriminala	Kriminalne grupe / mreže	Faktori sredine relevantni za kriminal	Efekte/šteta
Dostupnosti sredstava	Oblasti / vrste kriminala u kojima su aktivni	Ekonomska situacija	Finansijski utjecaj
Potražnja i ponuda	Aktivnosti koje obuhvataju više krivičnih djela	Geopolitička situacija	Društveni utjecaj
Broj aktivnih grupa u datoj oblasti / vrsti kriminala	Državljanstvo	Saobraćajna i logistička infrastruktura	Zdravstveni utjecaj
Razvoj oblasti / vrste kriminala	Veličina grupe	Stavovi javnosti	Utjecaj na životnu sredinu
Geografska dimenzija	Finansijska sredstva	Inovacije	
Druge povezane oblasti / vrste kriminala	Ljudski resursi	Internet i nove tehnologije	
Korišten modus operandi	Finansijska dobit	Zakonodavstvo	
	Drugi resursi	Aktivnosti organa za provedbu zakona	
	Struktura, vrsta	Prioriteti EU u borbi protiv kriminala koje je odredio Komitet za operativnu saradnju u oblasti unutrašnje sigurnosti (COSI)	
	Ekspertiza		
	Saradnja		
	Modus operandi		
	Geografska dimenzija		
	Fleksibilnost i prilagodljivost		
	Protivmjere		
	Korupcija i utjecaj na javni sektor		
	Korištenje legalnih poslovnih struktura		
	Pranje novca – nivo sofisticiranosti		
	Vanjsko nasilje		

Procjene prijetnji nisu deskriptivni izvještaji o aktuelnom stanju, već su okrenute budućnosti. One sadrže zaključke, s popisom ključnih prijetnji i preporukama za određivanje prioriteta. SOCTA izvještaji Europolu dostavljaju se Stalnom komitetu EU za operativnu saradnju o pitanjima unutrašnje sigurnosti (COSI), gdje se o njima raspravlja u okviru političkog procesa kreiranja politika u EU. Dakle, konačna odluka se dijelom zasniva na procjenama profesionalnih eksperata, a dijelom na političkim stanovištima.

2. KORAK – Višegodišnji strateški planovi

Na osnovu SOCTA-e Vijeće ministara pravde i unutrašnjih poslova EU donosi formalnu odluku o prioritetskim oblastima kriminala za naredne četiri godine. Prilikom utvrđivanja tih politika Vijeće uzima u obzir komentare država članica EU, agencija EU i partnerskih zemalja koje nisu članice EU.

Ekspertska grupa sačinjena od predstavnika zemalja koje su najviše pogođene problemom sačinjava Višegodišnji strateški plan (MASP) za period od četiri godine za svaki od prioriteta. Ovi multidisciplinarni planovi sadrže spisak strateških ciljeva koje je potrebno ostvariti tokom četverogodišnjeg ciklusa. Svi planovi sadrže ključne pokazatelje učinka, vremenski okvir, ključne datume i odgovorne organe/osobe. COSI usvaja Višegodišnje strateške planove i time im daje formalni status i osigurava finansijska sredstva.

3. KORAK – Operativni akcioni planovi i Evropska multidisciplinarna platforma za borbu protiv prijetnji od kriminala (EMPACT)

Svaki Višegodišnji strateški plan razvija se u Godišnji operativni akcioni plan (OAP) prema prioritetima. Svaki OAP opisuje korake i radnje institucija i agencija EU, kao i radnje koje će izvršiti pojedinačni nacionalni organi.

Zajedničke radnje koje predviđaju OAP-i realizuju se u okviru mehanizma Evropske multidisciplinarnе platforme za borbu protiv prijetnji od kriminala (EMPACT). Ovaj mehanizam pruža strukturiranu platformu za saradnju između relevantnih država članica, institucija i agencija EU i uključenih partnera izvan EU. Provođenje svakog OAP-a na dobrovoljnoj osnovi vodi nosilac iz jedne od država članica EU, a provođenje na nacionalnom nivou nadziru nacionalni koordinatori za EMPACT (NEC), koji se imenuju u svakoj državi članici EU. Europol pruža administrativnu i logističku podršku projektima EMPACT-a i prati njihov napredak. Europol također imenuje rukovodioce za podršku EMPACT-u kako bi osigurao analitičku i operativnu podršku za sva prioritetsna krivična djela. COSI odobrava Operativne akcione planove i prati njihovo provođenje na osnovu šestomjesečnih izvještaja.

Svi nacionalni organi u EU pozivaju se i potiču da uključe MASP i OAP u svoje nacionalne procese planiranja i u rad svojih organa za provedbu zakona u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala. Relevantne agencije EU također se potiču da u svojim godišnjim planovima rada uzmu u obzir prioritete i akcione planove.

4. KORAK – Pregled i procjena

Djelotvornost OAP-a i njihov utjecaj na prioritetsne prijetnje preispituje COSI. Godišnje izvještavanje od strane nacionalnih nosilaca i privremena procjena Europolu pružaju

priliku za prilagodavanje ili izmjenu MASP-a ili prioriteta ukoliko je neophodno. COSI dobija godišnji izvještaj o stanju i vrši temeljno i nezavisno ocjenjivanje na kraju svakog ciklusa politike. Lekcije naučene prilikom ocjenjivanja služe kao ulazni elementi za naredni ciklus politike.

8.1.2 Alatka za procjenu organizovanog kriminala „Sleipnir“

Tehnika Sleipnir razvijena je da bi unaprijedila strateško određivanje prioriteta osiguravanjem pouzdanog, objektivnog, na ekspertizi zasnovanog metoda kriminalističko-obavještajne analize koji pomaže u rangiranju i poređenju prijetnji od organizovanih kriminalnih grupa i identifikovanju obavještajnih jazova.

Tehnika Sleipnir obavještajnim analitičarima koji se bave organizovanim kriminalnim grupama pruža sveobuhvatan i transparentan metod za izradu i predstavljanje preporuka i pratećih obavještajnih informacija na sažet način. Međutim, okvir i matrica koji na taj način nastaju nisu predviđeni da se koriste samostalno, već se izrađuju u kontekstu strateške analitičke procjene koja objašnjava pojedinosti i značaj poređenja.⁶⁸

Prvobitno je bilo 19 kriterija ili atributa na osnovu kojih su se ocjenjivali relativni nivoi prijetnji. Svim atributima se dodjeljuje vrijednost – ili „nepoznato“ ili od „nula“ do „visok“ – na osnovu posmatrane jačine, ali je u ažuriranoj verziji tehnike Sleipnir broj atributa smanjen na 12. Time je postupak prikupljanja informacija postao efikasniji, a atributi koji su ostali bave se ponašanjem koje je lakše pratiti.

Međutim, treba imati na umu da je Sleipnir strateška alatka koja se koristi kao pomoć u određivanju organizacijskih prioriteta i nije osmišljen da se koristi kao taktička obavještajna alatka. Također, tehnika Sleipnir temelji se na određenim pretpostavkama koje možda više ne odražavaju sve složenije i sofisticiranije veze između međunarodnih organizovanih kriminalnih grupa te između tih grupa i terorističkih organizacija. To može dovesti do određivanja strateških prioriteta koji se previše fokusiraju na velike, sofisticirane organizacije, dok istovremeno zanemaruju manje i potencijalno opasnije grupe koje imaju veze s organizovanim kriminalom ili terorizmom u inostranstvu.⁶⁹ Osim toga, Sleipnir se zasniva na pretpostavkama koje određuju najveće percipirane prijetnje za kanadsko društvo, pa redosljed prema kojem su atributi rangirani ne mora nužno odražavati atribute relevantne za druga društva ili druge pravne nadležnosti.

⁶⁸ Royal Canadian Mounted Police Crime Intelligence, “Sleipnir Version 2.0, Organized Crime Groups Capability Measurement Matrix”, Royal Canadian Mounted Police (Ottawa, 2011).

⁶⁹ Ratcliffe, Strang and Taylor (2014: 206–227).

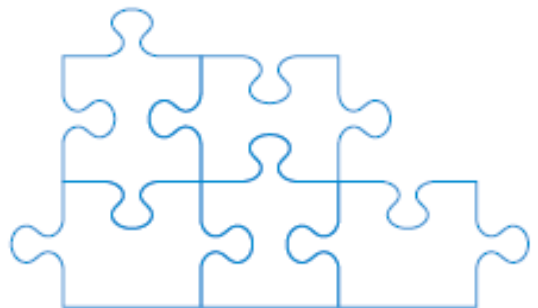
Tabela 8.2. Poređenje pet kriminalnih grupa primjenom modela Sleipnir

	1.GRUPA	2.GRUPA	3.GRUPA	4.GRUPA	5.GRUPA	STEPEN PRETNJE
Korupcija	Orange	Orange	Blue	Orange	Green	Visok
Nasilje	Orange	Orange	Blue	Light Blue	Light Blue	Srednji
Infiltracija	Orange	Orange	Orange	Orange	Light Blue	Nizak
Pranje novca	Orange	Orange	Orange	Orange	Orange	Nula
Udruživanje	Orange	Orange	Orange	Light Blue	Orange	Nepoznat
Izolacija	Orange	Orange	Orange	Orange	Light Blue	
Monopol	Orange	Orange	Orange	Orange	Orange	
Obim	Orange	Orange	Orange	Orange	Green	
Korištenje obavještajnih saznanja	Orange	Light Blue	Orange	Light Blue	Orange	
Diversifikacija	Orange	Light Blue	Light Blue	Green	Blue	
Disciplina	Orange	Light Blue	Orange	Light Blue	Orange	
Kohezija	Green	Green	Blue	Green	Light Blue	

Ključna razlika između kategorija prijetnji označenih s „nula“ i „nepoznato“ ogleda se u tome jesu li o grupi prikupljene informacije ili ne. Ako grupa nije bila predmet istrage ili kriminalističko-obavještajne analize, atributi za koje ne postoje informacije ocjenjuju se s „nepoznato“. „Nepoznato“ se također koristi i kada postoji osnova za sumnju da je grupa sposobna predstavljati prijetnju, ali nema dokaza da te sposobnosti koristi, te kada su dostupne oprečne informacije o njenoj sposobnosti da predstavlja prijetnju, bez dovoljnog stepena pouzdanosti za donošenje suda.⁷⁰

Potkomponente alatke Sleipnir

Alatka Sleipnir ima 12 atributa ili „vrijednosti“, koji odgovaraju prijetnjama koje predstavljaju za kanadsko društvo. Oni se u okviru ove alatke rangiraju od najveće do najmanje prijetnje za društvo. Naprimjer, „korupcija“ se smatra najvećom prijetnjom od organizovanog kriminala, a na drugom mjestu se nalazi „nasilje“.

⁷⁰ RCMP. „Sleipnir Version 2.0“ (2011: 2).

U nastavku je dat prikaz liste s rangiranjem 12 vrijednosti (P, vidi dolje) koje se koriste u ocjenjivanju različitih kriminalnih grupa:

12. Korupcija
11. Nasilje
10. Infiltracija
9. Pranje novca
8. Udruživanje
7. Izolacija
6. Monopol
5. Obim
4. Korištenje obavještajnih saznanja
3. Diversifikacija
2. Disciplina
1. Kohezija

Bodovanje

Svaka od 12 vrijednosti može se bodovati pomoću sljedećeg metoda:

- Visok = 4 x P
- Srednji = 2 x P
- Nizak = 1 x P
- Nula = 0
- Nepoznato = 2 x P

pri čemu je P broj potkomponente iz gornje liste. Naprimjer, ako je Monopol (br. 6) ocijenjen kao visok, Korištenje obavještajnih saznanja (br. 4) srednje, a Nasilje (br. 11) kao nisko, bodovanje se vrši na sljedeći način:

- Monopol = 4 x 6 = 24
- Korištenje obavještajnih saznanja = 2 x 4 = 8
- Nasilje = 1 x 11 = 11

Ukupna vrijednost je 43. Veći broj bodova u odnosu na druge organizacije koje se provjeravaju predstavlja viši stepen prijetnje.

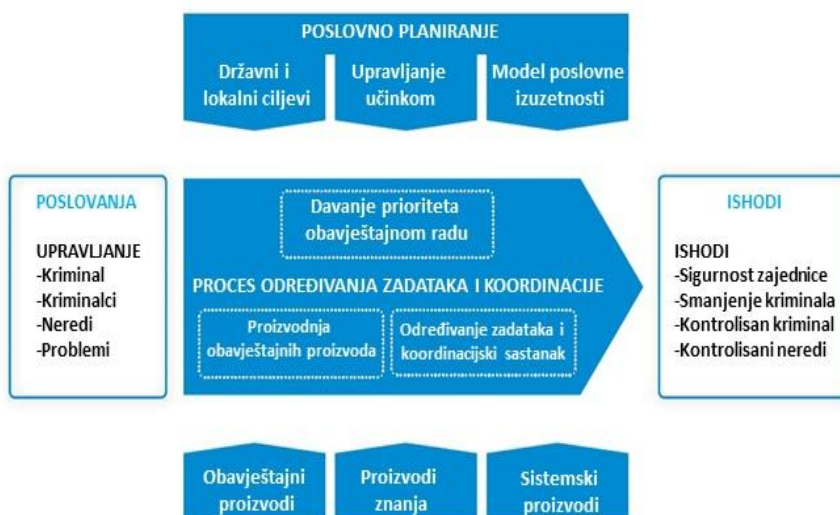
8.2. Nacionalni primjeri provođenja modela ILP

U odjeljcima 8.2.1. do 8.2.5. dati su primjeri provođenja modela ILP u pet evropskih zemalja. Odjeljak 8.2.1. počinje predstavljanjem Nacionalnog obavještajnog modela (NIM) u Ujedinjenom Kraljevstvu (UK), gdje je ILP prvi put razvijen tokom devedesetih godina dvadesetog vijeka. Od tada praktična primjena i organizacijske strukture modela ILP u Ujedinjenom Kraljevstvu služe kao model dobre prakse za mnoge zemlje širom svijeta. Nakon NIM-a dat je kratak prikaz kreiranja politike i strateškog planiranja vođenog obavještajnim saznanjima u njemačkoj saveznoj državi Sjeverna Rajna – Vestfalija. U odjeljku 8.2.3. predstavljen je model ILP u Švedskoj i na obavještajnim

saznanjima zasnovan zajednički nacionalni rad u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala u Švedskoj. Republika Srbija je unijela konkretne zakonske odredbe o ILP-u u novi Zakon o policiji usvojen 2016. godine i sačinila je nacionalni priručnik o policijskom obavještajnom modelu za službe za provedbu zakona u Srbiji. Ove mjere su prikazane u odjeljku 8.2.4. Posljednji nacionalni primjer opisuje crnogorski pristup u procjeni prijetnji od teškog i organizovanog kriminala.

8.2.1. Nacionalni obavještajni model Ujedinjenog Kraljevstva

NOM je okvir za provođenje ILP-a u Ujedinjenom Kraljevstvu.⁷¹ Namjera NOM-a je da osigura usmjeravanje pažnje na operativni rad policije i ostvari nesrazmjerno veći utjecaj iz raspoloživih resursa. Zasnovan je na jasnom okviru analize podataka i informacija, što omogućava pristup rješavanja problema tehnikama provođenja zakona i sprečavanja kriminala. Očekivani ishodi su poboljšana sigurnost zajednice, smanjenje kriminala i kontrola kriminala i nereda, što dovodi do većeg umirivanja i povjerenja javnosti. NOM nije ograničen na specijalističko korištenje. On je od značaja za sve oblasti provođenja zakona: kriminal i istragu kriminala, nereda i sigurnost zajednice. Uopćeno, NOM je poslovni model za operativni rad policije.

Slika 8.2. Nacionalni obavještajni model Ujedinjenog Kraljevstva

Izvor: NCIS (2000: 9).

NIM je istovremeno i model rukovođenja donošenjem odluka i opisuje obavještajne procese i proizvode. Presudni faktor u osiguravanju smanjenja kriminala je proaktivna uloga upravljanja provođenjem zakona.

⁷¹ Ovaj odjeljak pripremljen je na osnovu dva dokumenta: (i) *Nacionalni obavještajni model* Kriminalističko-obavještajne službe (NCIS) (NCIS Corporate Communications, 2000); i (ii) *Kodeks prakse – nacionalni obavještajni model* Nacionalnog centra za izuzetnost u radu policije (London Home Office, CENTREX, 2005).

Proces se vrši na tri nivoa: 1. nivo (nivo zajednice / lokalni nivo), 2. nivo (među policijskim službama / regionalni) i 3. nivo (nacionalni / međunarodni).

Procesi i priroda obavještajnih proizvoda su suštinski identični na svakom od ovih nivoa, iako se detaljan sadržaj proizvoda i prirode podataka koje treba procijeniti i obraditi razlikuju. Ova sličnost u cijelom modelu namjerno se naglašava da bi se poboljšalo razumijevanje među profesionalcima koji rade na različitim nivoima.

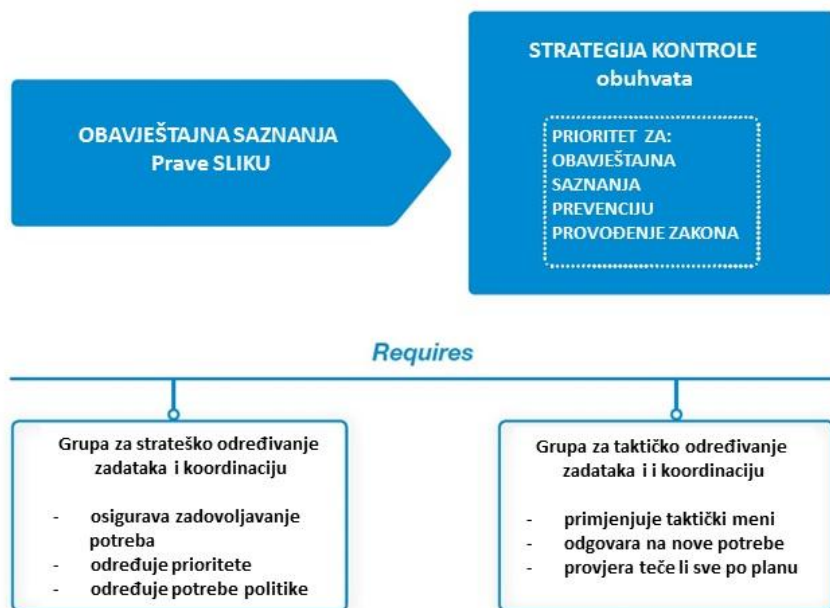
NOM funkcioniše ili kao samostalni sistem za jedan nivo aktivnosti ili kao integrisani model i na taj način na svakom nivou vrši interakciju s drugima da bi se najbolji način identifikovali problemi i njihova potencijalna rješenja. Ovaj model opisuje svaku obavještajnu jedinicu u okviru nivoa i određuje vlastiti lokalni obavještajni zahtjev. Standardizacija obavještajnih proizvoda pružit će najbolju osnovu za osiguravanje takvih obavještajnih saznanja, ali je potreban sistem pristupa koji omogućava svakoj obavještajnoj jedinici da ima korist od podataka koje posjeduju njene kolege.

Ključni proizvod na Nivou 3 je Godišnja procjena prijetnji Ujedinjenog Kraljevstva, nazvana *Nacionalna strateška procjena teškog i organizovanog kriminala (NSA)*. Izrađuje je Nacionalna kriminalistička agencija Ujedinjenog Kraljevstva (NCA) na osnovu podataka koje dostave policijske snage, Uprava carina i akciza, obavještajne i sigurnosne agencije i druga tijela za provođenje zakona.

NSA osigurava sveobuhvatnu sliku rizika koje teški i organizovani kriminal predstavljaju za Ujedinjeno Kraljevstvo i njegove interese. Ona osigurava nacionalni odgovor s informacijama o tome šta su prioriteti i koje mjere će biti preduzete, očekivanim rezultatima i kako će se mjeriti uspjeh.

Grupe za određivanje zadataka i koordinaciju, koje se sastaju na sva tri nivoa, predstavljaju centar NOM-a. Sastanci tih grupa su podijeljeni na *sastanke za strateško određivanje zadataka i koordinaciju* i *sastanke za taktičko određivanje zadataka i koordinaciju*. Svrha tih sastanaka je postizanje dogovora o Strategiji kontrole, kojom se utvrđuju obavještajni zahtjevi i određuje program za obavještajne prioritete, prioritete prevencije i provođenja zakona, čiji je cilj najveći mogući utjecaj. U tom cilju, rukovodioci organa za provedbu zakona moraju dobro razumjeti pravu prirodu problema s kojima se suočavaju i mehanizam za donošenje odluka kojim se određuju prioriteti i potrebni resursi i koji može pokrenuti akciju. Proces određivanja zadataka i koordinacije je taj mehanizam.

ODREĐIVANJE ZADATAKA I KOORDINACIJA

Slika 8.3. Procesi strateškog i taktičkog određivanja zadataka i koordinacije Ujedinjenog Kraljevstva

Izvor: NCIS (2000: 14).

Strateško određivanje zadataka

Ciljevi *sastanaka za strateško određivanje zadataka i koordinaciju* su utvrđivanje ili izmjena strategije kontrole i preuzimanje načelnih obaveza za osiguravanje sredstava u skladu s određenim prioritetima. Grupa za strateško određivanje zadataka i koordinaciju zato se sastaje kvartalno ili na pola godine i usklađuje svoj ciklus s rundom poslovnog planiranja. Rad grupe obavlja se na osnovu problema i pitanja koji su identifikovani Strateškom procjenom (NSA), koja se, nakon razmatranja u svjetlu državnih i lokalnih ciljeva, koristi da bi se odredili i postavili prioritete za obavještajna saznanja, provođenje zakona i prevenciju. Njen rad se završava dodjeljivanjem resursa i određivanjem politika potrebnih za provođenje strategije kontrole.

Taktičko određivanje zadataka

Grupa za taktičko određivanje zadataka i koordinaciju sastaje se sedmično ili svake druge sedmice. Ima tri osnovne uloge: pokretanje i primjenu taktičkog menija na Strategiju kontrole; odgovor na nove potrebe; i provjeru da li dogovoreni planovi i rad na provođenju zakona i dalje teku po planu za ostvarivanje ciljeva. Izvještaj o taktičkoj procjeni je ključni obavještajni proizvod koji pokreće taktičko donošenje odluka.

Taktički ciljevi obuhvataju četiri elementa:

- ciljanje na prijestupnike u skladu s prioritetima Strategije kontrole;
- upravljanje žarištima kriminala i nereda;
- istraga krivičnih djela i incidenata za koje se može pokazati da su povezani u „seriju“;
- primjena različitih „preventivnih mjera“ kao što su CCTV i sheme osvjetljenja ili inicijative za akciju u zajednici.

Praćenje napretka i poticanje rada u četiri polja taktičkog menija su centralni dio programa sastanka za taktičko određivanje zadataka i koordinaciju.

Procesi strateškog i taktičkog određivanja zadataka i koordinacije vođeni obavještajnim saznanjima zasnovani su na četiri osnovna obavještajna izvještaja koji su ukratko objašnjeni u nastavku.

Strateške procjene

Osnovna svrha izvještaja o strateškoj procjeni je pružanje jasne slike Grupi za određivanje zadataka i koordinaciju o situaciji u oblasti za koju je nadležna i kako se ova slika mijenja i kako bi se mogla promijeniti u budućnosti. To je po definiciji dugoročni pogled na pitanja provođenja zakona na visokom nivou i zato neće razmatrati samo aktuelne aktivnosti, već će također pokušati predvidjeti vjerovatna kretanja. Lokalno izrađena strateška procjena pomoći će u planiranju i kreiranju politike u toj oblasti i doprinijeti stvaranju veće slike šablona i trendova u regionu i na nacionalnom nivou.

Taktičke procjene

Taktička procjena osigurava osnovu za rad Grupe za taktičko određivanje zadataka i koordinaciju. Procjenom će se moći identifikovati novonastali šabloni i trendovi na koje je potrebno obratiti pažnju, uključujući i dalju analizu. Napredak u istragama ili preventivnim inicijativama može biti razmatran, kao i neposredne potrebe za promjenama u osiguravanju resursa za taktičke opcije.

Ciljni profili

Ciljni profil je specifičan za konkretnu osobu i sadrži dovoljno podataka za pokretanje ciljane istrage/operacije ili podržavanje operacije protiv pojedinca ili umrežene grupe pojedinaca koja je u toku. Pokazuje veze s drugim istragama (na svim nivoima modela) i može obuhvatati profile rizika potencijalno opasnih prijestupnika. Na osnovu otkrivenih obavještajnih saznanja ciljni profil obuhvata tumačenje najboljeg toka akcije i prijedloge za premošćivanje jazova u obavještajnoj slici.

Problemski profil

Problemski profil identifikuje utvrđene i novonastale serije kriminala ili incidenata. Također identifikuje utvrđene i novonastala „žarišta“ kriminala i incidenata zajedno s mogućnostima za preventivni rad koje otkriju obavještajna saznanja. U slučaju identifikacije serije kriminala kada su metodi potvrđeni i veze s potencijalnim prijestupnicima utvrđene, profil podržava ciljanje i reaktivnu istragu te preventivne inicijative.

Obavještajne jedinice – određivanje prioriteta obavještajnog rada

Efikasnoj i sigurnoj obavještajnoj jedinici potrebna su četiri sredstva ukratko opisana u nastavku: odgovarajući *izvori informacija*, primjereno organizovano i obučeno *osoblje* i pristup različitim *proizvodima znanja* i *sistemskim proizvodima*.

Izvori informacija

Izvori kojima osoblje koje se bavi obavještajnim radom mora pristupiti su veoma različiti, kao što su žrtve, svjedoci, zatvorenici, doušnici i nadzorni proizvodi. Dobro opremljen obavještajni režim moći će pristupiti velikom broju različitih postojećih podataka i preduzeti proaktivno angažovanje i raspoređivanje resursa radi popunjavanja identifikovanih obavještajnih jazova.

Osoblje

Drugo potrebno sredstvo su ljudi. Od presudnog je značaja da obavještajni rukovodilac odgovarajućeg statusa bude postavljen da vodi jedinicu kako bi se osiguralo da značenje i značaj budu dodati analitičkim tehnikama i proizvodima prije nego što budu predstavljeni grupi za određivanje zadataka i koordinaciju.

Podjednako je značajno da obavještajni rad kao disciplina bude adekvatno zastupljen u diskusijama rukovodstva o finansijskim i ljudskim resursima. Obavještajne jedinice moraju biti opremljene ne samo za rukovanje podacima i informacijama koji su već poznati nego i za prikupljanje informacija na proaktivan ili prikriiven način. Često će u obavještajnim saznanjima biti identifikovani jazovi koji se ne mogu popuniti analizom i sređivanjem raspoloživog materijala. Obavještajne jedinice moraju posjedovati vještine i sposobnost za rad sa živim izvorima te mogućnosti za operacije tehničkog nadzora. Da bi se dostigli standardi svojstveni ovom modelu, potrebni su obučeni analitičari. Analitičke tehnike i proizvodi su dio standardnog spektra na kojem se zasnivaju nacionalni aranžmani za strukovnu obuku za analitičare za provođenje zakona.

Proizvodi znanja

Ovaj model se zasniva na uvjerenju da se obavještajna disciplina mora naučiti. Osoblje mora imati pristup proizvodima znanja koji omogućuju osiguranje kvaliteta za model. Ovi proizvodi znanja, nacionalni i lokalni, definišu pravila poslovnog ponašanja ili najbolje prakse pomoću kojih se završavaju stručni procesi i uslove pod kojima se može odvijati rad između agencija. Pristup proizvodima znanja omogućava da osoblje bude pripremljeno za svoje uloge. Zato izraz proizvodi znanja opisuje različita lokalna, regionalna i nacionalna pravila i informacije koje obavještajna strategija neke organizacije mora poštivati.

Sistemski proizvodi

Sistemski proizvodi su sredstva koja omogućavaju prikupljanje, prijem, evidentiranje, čuvanje i korištenje informacija. Oni osiguravaju sredstva za čuvanje, pronalaženje i analizu podataka. Prema NOM-u, efikasnim obavještajnim jedinicama potreban je pristup nizu nacionalnih sistema podataka, dosjeima lokalnih policijskih snaga,

kriminalističkim i obavještajnim evidencijama i velikom broju različitih informacija iz otvorenih izvora.⁷²

Sigurnost

Integritet NOM-a zahtijeva odgovarajuće standarde fizičke, ekološke i tehničke sigurnosti i sigurnosti zaposlenih. Politika Državnih sigurnosnih klasifikacija propisuje zajedničke standarde za zaštitu osjetljivih dokumenata i drugih materijala u svim državnim agencijama. Njeni principi također se primjenjuju na podatke koji se čuvaju u sistemima za evidentiranje u računarima i elektronsko evidentiranje.

Zaštita podataka

Glavni službenici odgovorni su za izradu i primjenu odgovarajućih procedura i sistema kojima se osigurava da se podaci o ličnosti čuvaju u skladu sa zahtjevima Zakona o zaštiti podataka Ujedinjenog Kraljevstva iz 1998. godine i ostalog relevantnog zakonodavstva. Upravljanje informacijama mora biti u skladu s Kodeksom prakse za upravljanje policijskim informacijama.

8.2.2. Sjeverna Rajna – Vestfalija, Njemačka: Kreiranje politike i strateško planiranje

Državna policija Sjeverne Rajne – Vestfalije u Njemačkoj primjenjuje ILP, uključujući i primjenu u kreiranju politike i strateškom planiranju.⁷³ Sistem za strateško upravljanje i kontrolu zasnovan je na četiri stuba, koji predstavljaju osnovne zadatke državnih policijskih snaga:

- sprečavanje opasnosti i interventno djelovanje (DE)
- borba protiv kriminala (istrage)
- borba protiv saobraćajnih nezgoda (saobraćaj)
- administrativni poslovi (AS).

Iako su različitih veličina, svih 47 regionalnih policijskih uprava (RPU) u Sjevernoj Rajni – Vestfaliji (SRV) imaju identičnu organizacijsku strukturu, koja se sastoji od četiri direkcije u skladu s osnovnim zadacima i dodatnog osoblja, koje pruža podršku načelniku policijske uprave.

Kao strateška osnova, Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) određuje prioritete na nivou cijele države u svakoj od oblasti četiri navedena stuba (terenske strategije). Oni se izrađuju, periodično provjeravaju i prilagođavaju na osnovu analize informacija i podataka, koje sređuju i unakrsno provjeravaju dvije državne agencije. Ovaj proces također određuje dodjeljivanje resursa na osnovu obima rada i utvrđivanje budžeta za RPU.

Primjeri potencijalnih prioriteta:

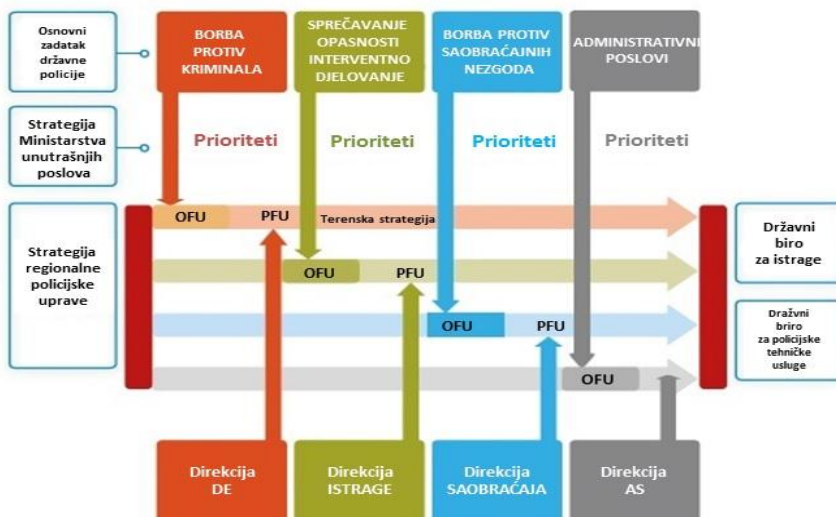
- (DE) dostupnost i raspoloživost policije;
- (istrage) smanjenje maloljetničkog kriminala;
- (saobraćaj) smanjenje nezgoda starijih ljudi;

⁷² Za detaljne informacije o sistemskim proizvodima za obavještajne jedinice vidi NCIS (2000).

⁷³ Odgovorni organ: Landesamt für Zentrale Polizeiliche Dienste NRW, Duisburg, Njemačka.

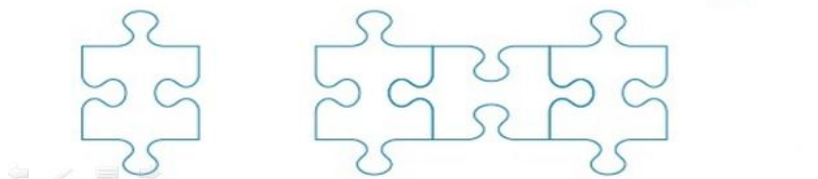
- (AS) dostupnost osoblja u RPU-u.

KREIRANJE POLITIKE I STRATEŠKO PLANIRANJE

OFU: opći faktori uspjeha
PFU: posebni faktori uspjeha

Slika 8.4. Kreiranje politike i strateško planiranje vođeno obavještajnim saznanjima u državnoj policiji Sjeverne Rajne – Vestfalije, Njemačka

Za svaki od prioriteta MUP definiše **opće faktore uspjeha (OFU)**, koji sadrže niz standarda, procedura i pokazatelja, čija je primjena obavezna za sve RPU-e. Moraju biti uključeni u godišnji **Sigurnosni program** RPU-a, u kojem su također opisani i lokalni prioriteti i ciljevi RPU-a i povezane mjere i odgovornosti. Obavezujući regionalni standardi, procedure i pokazatelji nazivaju se **posebni faktori uspjeha (PFU)**. Svaka direkcija RPU-a uopćeno ima obavezu da doprinese ostvarivanju ciljeva ostale tri direkcije.

U ime Ministarstva dvije državne agencije (Državni biro za istrage i Državni biro za policijske tehničke usluge) imaju zadatak da periodično kontrolišu i procjenjuju terenske aktivnosti RPU-a, koje su također dokumentovane u Sigurnosnom bilansu RPU-a na kraju godine. Izgled i struktura Sigurnosnog programa i sigurnosnog bilansa su propisani i isti su za sve RPU-e. Oni predstavljaju osnovu za proces dobijanja povratnih informacija i intervencije, uključujući, između ostalog, i promovisanje i podržavanje

primjera najbolje prakse. Kao pomoć razvijene su grupe za poređenje u RPU-u s odgovarajućim strukturalnim podacima da bi se omogućila i intenzivirala razmjena iskustava.

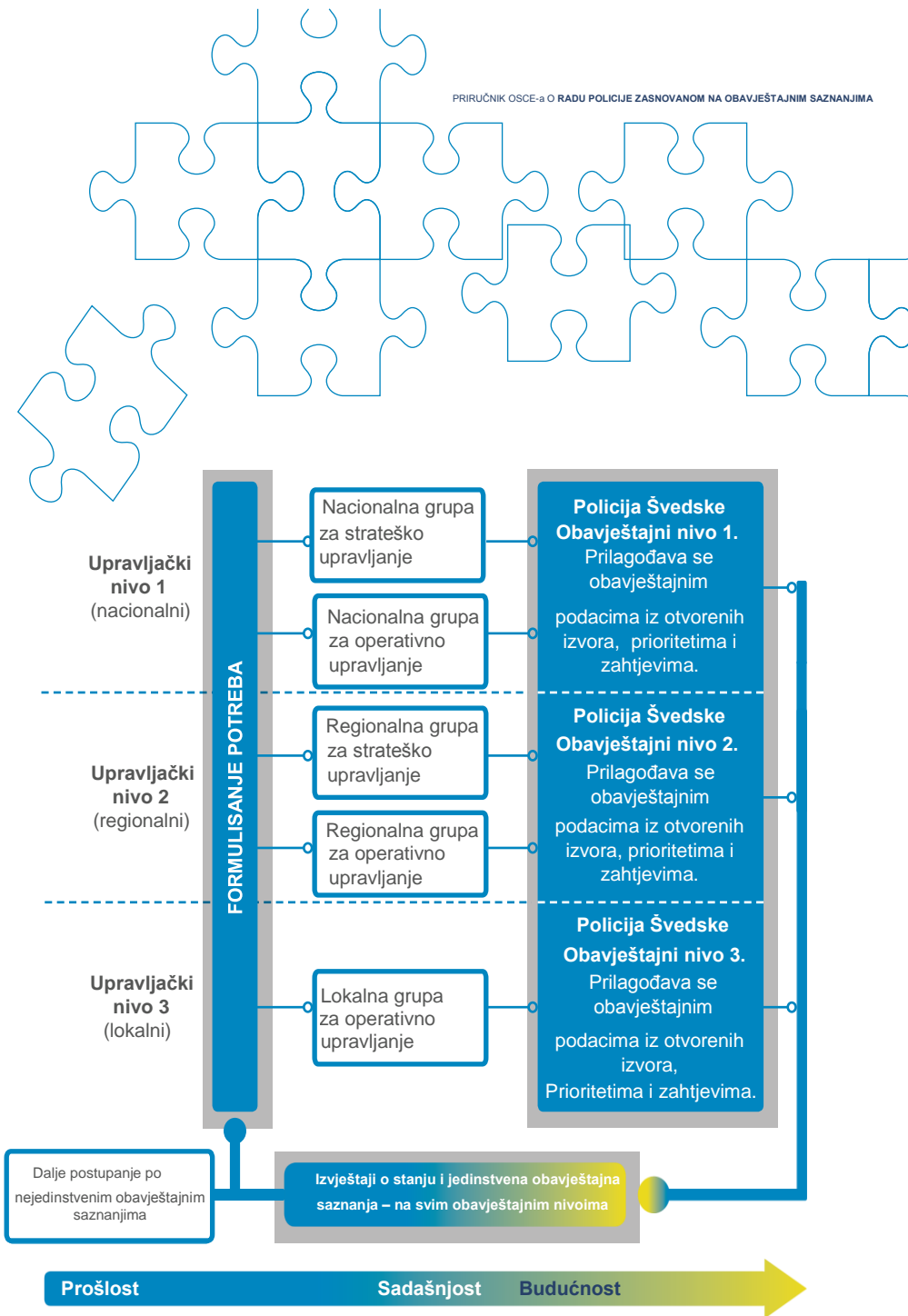
Prednosti opisanog modela:

- koncentrisanje na osnovne zadatke uzimajući u obzir ograničene resurse i budžet;
- unapređenje lokalnog vlasništva i odgovornosti RPU-a uz istovremeno uzimanje u obzir ciljeva na nivou cijele države;
- standardizacija sistema izveštavanja i kontrolisanja na nivou cijele države; i
- bolja mogućnost poređenja RPU-a.

8.2.3. Švedska: organizacija ILP i strukture za donošenje odluka

U Policiji Švedske su 2015. godine izvršene velike reforme i od 21 nezavisne policijske uprave, koje je sve predvodila upravljačka struktura u Nacionalnom policijskom odboru Švedske, nastala je jedinstvena Nacionalna policijska uprava, na čelu s nacionalnim komesarom policije, koja je podijeljena na sedam policijskih regiona i Nacionalni sektor operacija. Ove organizacijske promjene obuhvatale su stvaranje nove strukture i proces saradnje i koordinacije za ILP u Švedskoj na nacionalnom strateškom nivou, nacionalnom operativnom nivou, regionalnom strateškom nivou, regionalnom operativnom nivou i lokalnom operativnom nivou. Organizacijska struktura švedskog modela ILP je „odozgo nadolje“ (engl. *top-down*) struktura komande i kontrole. Svim sastancima rukovodilačkih grupa na svakom nivou prisustvuje predstavnik sljedećeg nižeg nivoa da bi se osigurala koordinacija i razmjena informacija između nivoa.

Nacionalnom grupom za strateško upravljanje (SLG) predsjedava Nacionalni komesar policije. Drugi predstavnici su sedam regionalnih komesara policije, načelnik

Slika 8.5. Organizacijske strukture i strukture za donošenje odluka švedskog modela ILP

Nacionalnog sektora operacija i načelnici drugih nacionalnih sektora, uključujući i finansije, komunikacije i ljudske resurse. SLG ima videosastanke svake druge sedmice, ali tradicionalni sastanci se održavaju svakog mjeseca. Osnovne odgovornosti SLG-a su diskutovanje i donošenje odluka o nacionalnim strateškim pravcima i planovima te odlučivanje o dugoročnim prioritetnim oblastima, uključujući i dodjeljivanje, na osnovu odluka vlade, strateških izvještaja i procjena.

Nacionalnom grupom za operativno upravljanje (NOLG) predsjedava načelnik Nacionalnog sektora operacija. Drugi predstavnici su zamjenici načelnika sedam policijskih regiona, načelnik Nacionalnog odsjeka za operativno planiranje i načelnik Nacionalnog forenzičkog sektora. Operativni načelnik Sigurnosne službe Švedske i načelnik Službe nacionalnog javnog tužilaštva Uprave tužilaštava Švedske prisustvuju sastancima kao posmatrači. NOLG ima videosastanke svake druge sedmice i tradicionalne sastanke svakog mjeseca. Osnovne odgovornosti NOLG-a su određivanje prioriteta za nacionalne akcije, operacije i istrage na osnovu obavještajnih izvještaja Nacionalne kriminalističko-obavještajne jedinice u okviru Nacionalnog sektora operacija Nacionalne policijske uprave Švedske.

Regionalnim grupama za strateško upravljanje (RSLG) predsjedavaju regionalni komesari policije svake od sedam policijskih regiona. Drugi predstavnici su, između ostalih, načelnici svake od policijskih oblasti regiona i načelnici jedinica za ljudske resurse, finansije, komunikacije, razvoj i istragu te operativnih regionalnih jedinica. RSLG imaju sastanke svake druge sedmice. Osnovne odgovornosti RSLG-a su diskutovanje i donošenje odluka o regionalnim strateškim pravcima i planovima te odlučivanje o dugoročnim prioritetnim oblastima, uključujući i dodjeljivanje resursa, na osnovu nacionalnih odluka NOLG-a, strateških izvještaja i procjena.

Regionalnim grupama za operativno upravljanje (ROLG) predsjedavaju zamjenici načelnika svakog od sedam policijskih regiona. Drugi predstavnici su, između ostalih, načelnici lokalnih operativnih grupa (POLG) u svakoj od policijskih oblasti u regionu i načelnici regionalnih istraživačkih i operativnih jedinica. Načelnik svake obavještajne jedinice je izvjestilac ROLG-a, koji se sastaje svake druge sedmice. Njihove osnovne odgovornosti su određivanje prioriteta za regionalne akcije, operacije i istrage, na osnovu informacija i obavještajnih izvještaja regionalnih obavještajnih jedinica. ROLG može odlučiti da usmjeri predložene akcije na lokalni nivo i može zahtijevati operativnu i obavještajnu podršku nacionalnog nivoa (NOLG).

Lokalnim operativnim grupama (POLG) predsjedavaju lokalni komesari policije. Drugi članovi su načelnici podlokalnih policijskih oblasti i načelnici lokalnih istraga i operacija. Načelnici lokalnih obavještajnih grupa su izvjestioci POLG-a, koji se sastaje jednom sedmično. Osnovne odgovornosti POLG-a su odlučivanje o lokalnim akcijama, operacijama i istragama na osnovu izvještaja lokalne obavještajne jedinice. POLG može zahtijevati operativnu i obavještajnu podršku regionalnog nivoa (ROLG).

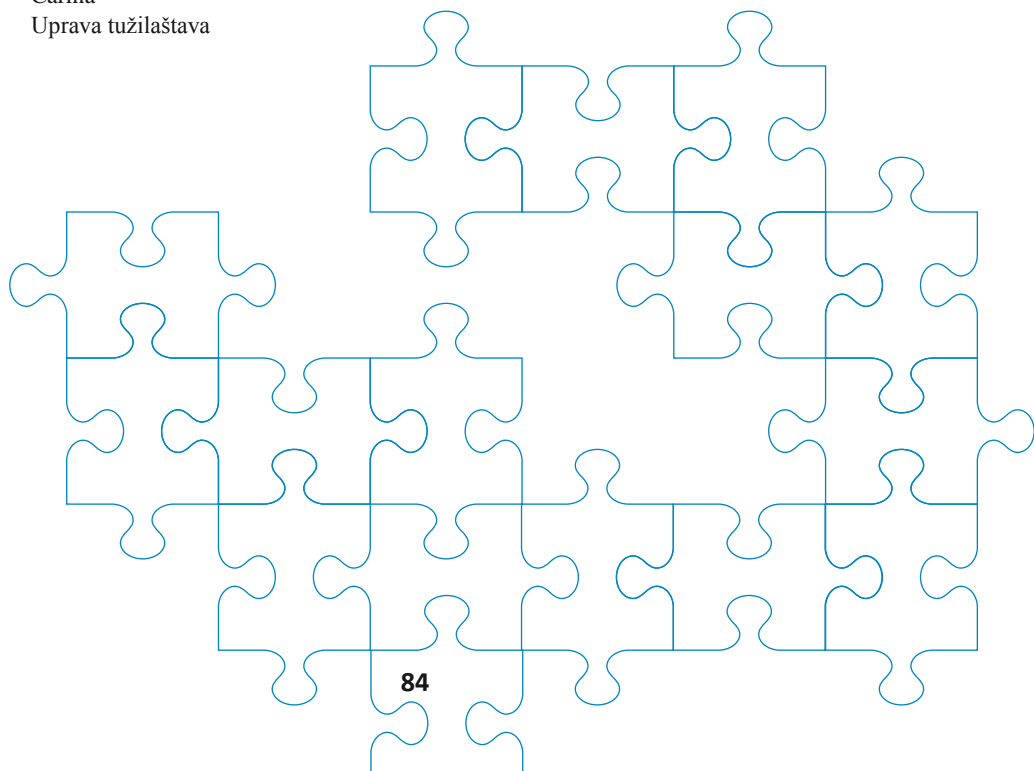
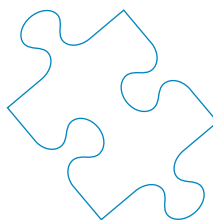
Zajednički nacionalni obavještajni i operativni naponi u Švedskoj za rješavanje problema organizovanog kriminala

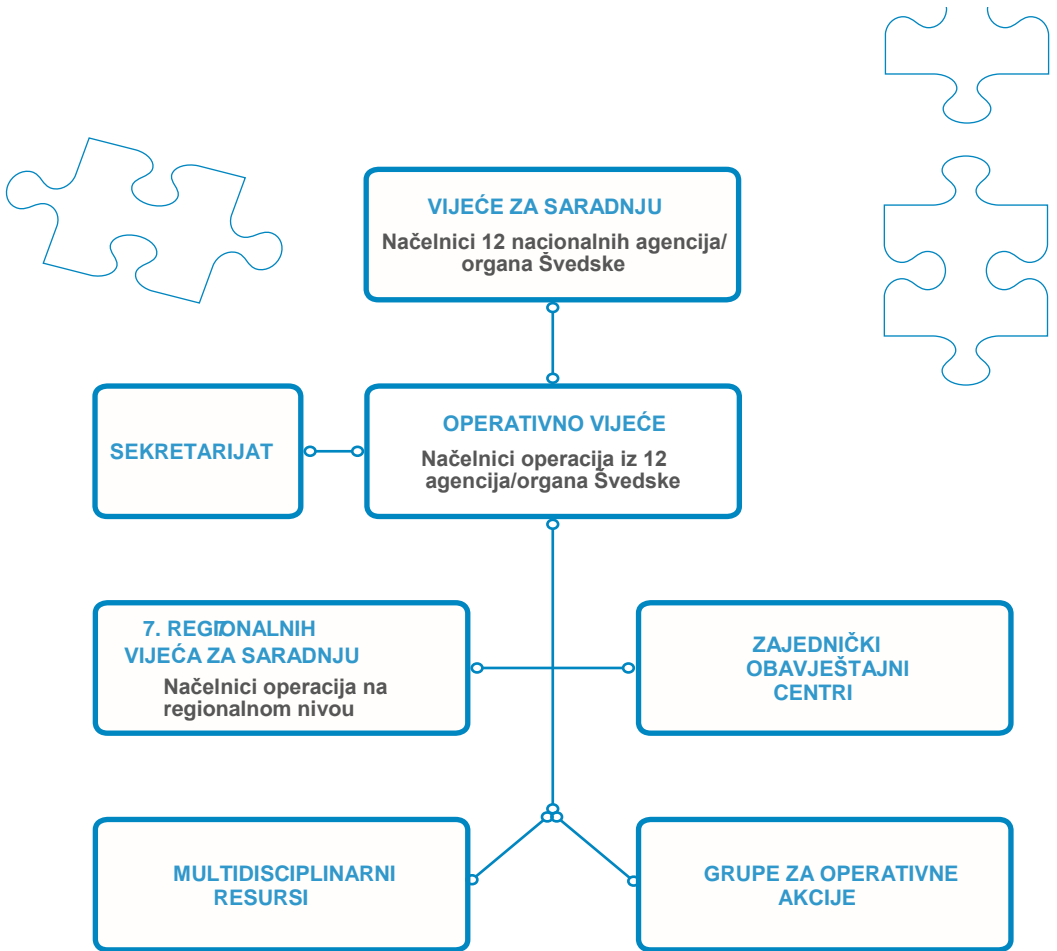
Devet državnih organa Švedske je 2009. godine potpisalo sporazum o saradnji radi pokretanja zajedničkih obavještajnih i operativnih napora za sprečavanje i rješavanje problema organizovanog kriminala. Ova nacionalna inicijativa je 2016. godine proširena da bi se provodila na regionalnom i lokalnom nivou. Ona funkcioniše paralelno s opisanim strukturama za primjenu ILP i direktno je povezana s njima.

Ove zajedničke akcije su posebne obavještajne, operativne i istražne mjere, ali one su samo dio općih napora Policijske uprave Švedske i organa koji s njom saraduju za borbu protiv organizovanog kriminala.

Sljedećih 12 nacionalnih agencija/organa učestvuju u zajedničkim naporima protiv organizovanog kriminala i doprinose ovim naporima:

- Nacionalni ured za zapošljavanje
- Nacionalna policija Švedske
- Uprava za ekonomski kriminal
- Agencija za socijalno osiguranje
- Služba za izvršenje zatvorskih i uslovnih kazni
- Organ za provedbu zakona
- Odbor za migracije
- Obalska straža Švedske
- Poreska agencija
- Sigurnosne službe
- Carina
- Uprava tužilaštava

Slika 8.6. Zajednički nacionalni obavještajni i operativni naponi u Švedskoj za rješavanje problema organizovanog kriminala

Svih ovih 12 nacionalnih agencija učestvuju u i saraduju s forumom više agencija, *Vijećem za saradnju*, koje se sastoji od načelnika svake agencije/organa saradnika i kojim predsjedava Nacionalni komesar policije Švedske. Osnovni zadatak ovog vijeća je donošenje odluka o zajedničkoj strategiji za rješavanje problema organizovanog kriminala u Švedskoj. Vijeće se sastaje dva puta godišnje. Za potrebe koordinacije i razmjene informacija načelnik sljedeće niže strukture (Operativno vijeće) ima funkciju izvjestioca.

U okviru Vijeća za saradnju postoji *Operativno vijeće*, čiji je osnovni zadatak određivanje prioriteta i operacionalizacija strateških odluka koje je donijelo Vijeće za saradnju. Operativno vijeće, koje se sastaje svakog mjeseca, također donosi odluke o korištenju grupa za operativne akcije i drugih resursa u zajedničkim istražnim ili operativnim zadacima. Svaka od 12 agencija/organa ima jednog predstavnika u Operativnom vijeću, kojim predsjedava načelnik Nacionalnog sektora operacija Nacionalne uprave policije, i time se ove dvije strukture povezuju i osigurava se protok informacija.

Sekretarijat podržava Vijeće za saradnju i Operativno vijeće i njihove procese. Njegovi osnovni zadaci su planiranje, priprema i davanje prijedloga za odluke, pravljenje zapisnika i osiguravanje preduzimanja daljih aktivnosti nakon sastanaka Vijeća za saradnju i Operativnog vijeća. Sekretarijat također ima koordinacijsku ulogu i odgovoran je za proces u vezi s grupama za akciju.

Regionalna vijeća za saradnju u svih sedam regiona zemlje imaju osnovne zadatke da organizuju zajedničke akcije na lokalnom i regionalnom nivou. Imaju sastanke svake četiri sedmice i podnose izvještaje Operativnom vijeću preko Sekretarijata.

Sve subjekte u okviru zajedničkih napora podržavaju obavještajne strukture koje se sastoje od *regionalnih obavještajnih centara* više agencije, koji se nalaze u sedam policijskih regiona, i *nacionalnih obavještajnih centara* više agencija u Nacionalnom sektoru operacija. Ovi centri, koje zastupa 11 agencija / organa saradnika,⁷⁴ pružaju zajedničkim naporima analitičke usluge i obavještajne proizvode. Prema zakonu iz 2016, svim ovim agencijama/organima nije samo dozvoljeno već imaju obavezu da razmjenjuju podatke, informacije i obavještajna saznanja o obavještajnim zadacima, izvršenim u okviru foruma, kada se bave ozbiljnom krivičnom aktivnošću koju organizovano i sistematski vrši grupa pojedinaca.

Grupe za operativne akcije čini oko 200 pripadnika organa za provedbu zakona. Ove grupe su podijeljene na odjeljke od 20 ili 30 službenika, koji se nalaze u sedam policijskih regiona i u Nacionalnom sektoru operacija. Svaka jedinica ima načelnika / vođu grupe, istražitelje, analitičare i administratore. Grupe za akcije također svakodnevno saraduju s drugim *multidisciplinarnim resursima* iz drugih organa saradnika kao zajednički timovi u akcijama koje odredi Operativno vijeće.

⁷⁴ Tužilaštva Švedske nemaju zastupnike u zajedničkim obavještajnim centrima pošto tužilaštva ne posjeduju obavještajne podatke niti rukuju njima.

8.2.4. Republika Srbija: Operativne i obavještajne strukture za model ILP

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije odlučilo je uvesti model ILP u Srbiji da bi unaprijedilo rad organa za provedbu zakona i podiglo rezultate u borbi protiv kriminala i drugih sigurnosnih prijetnji na viši nivo, te da bi policijski rad uskladilo sa standardima, strukturom, kvalitetom i terminologijom policijskih službi u razvijenim zemljama u Evropi i svijetu. U tom smislu, Srbija je 2016. godine usvojila novi Zakon o policiji, koji definiše ILP i pruža uputstva za njegovu primjenu u praksi policijskog rada u Srbiji.

Zakon o policiji Srbije

Član 34.

Policijsko-obavještajni model

„Policija u obavljanju policijskih poslova primjenjuje policijsko-obavještajni model. Policijsko-obavještajni model predstavlja način upravljanja policijskim poslovima zasnovan na kriminalističko-obavještajnim informacijama. Kriminalističko-obavještajna informacija jeste skup prikupljenih, procijenjenih, obrađenih i analiziranih podataka koja predstavlja osnovu za donošenje odluka o obavljanju policijskih poslova.“

– **Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, „Ukaz o proglašenju Zakona o policiji“, PR br. 1, Beograd, 28. januar 2016.**

Zakon o policiji Srbije također definiše i pojašnjava ulogu i odgovornosti različitih policijskih struktura i nivoa u upravljanju ključnim elementima modela ILP, uključujući i izradu strateške procjene javne sigurnosti te strateških i operativnih planova, kojima se definišu prioriteti i ciljevi policijskog rada, na osnovu strateške procjene.⁷⁵

Nakon detaljne studije razvijenih modela ILP, kao što su modeli Ujedinjenog Kraljevstva, SAD-a, Kanade, Australije i Švedske, Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo je srbijanski model ILP, koji je u potpunosti prilagođen specifičnim karakteristikama policijskog sistema u Republici Srbiji. Srbijanski model ILP opisan je u Nacionalnom Priručniku o policijsko-obavještajnom modelu Srbije⁷⁶ i obuhvata sljedeća poglavlja:

- struktura modela ILP u Republici Srbiji

⁷⁵ Zakon o policiji Srbije (2016): čl. 24. (uloga i odgovornosti Direkcije policije u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije); čl. 25. (osnovni zadaci i aktivnosti policijske uprave).

⁷⁶ Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije (2016).

- vođenje i upravljanje na strateškom i operativnom nivou
- kriminalističko-obavještajni proces i prakse
- kriminalističko-obavještajni rad (planiranje, prikupljanje, obrada, analiza i širenje obavještajnih podataka)
- planiranje operativnog (izvršnog) rada policije
- sigurnost i model ILP
- zaposlenici i jedinice zaduženi za kriminalističko-obavještajne poslove
- razvoj i obuka zaposlenih
- informacijski i komunikacijski sistemi

U srbijanskom priručniku termin „policijsko obavještajni model“ podrazumijeva sistem i metodologiju za upravljanje kriminalističko-obavještajnim i planiranim operativnim radom policije, u kojem obavještajna informacija predstavlja osnovu za definisanje prioriteta, strateških i operativnih ciljeva u sprečavanju i suzbijanju kriminala i drugih prijetnji sigurnosti. Također predstavlja osnovu i za donošenje odgovarajućih odluka o operativnom radu policije i akcijama, racionalno angažovanje raspoloživih ljudskih resursa i za dodjeljivanje materijalnih i tehničkih resursa.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije trenutno primjenjuje model ILP u praksama rada policije u Srbiji. Uprava policije Švedske i Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju pružaju podršku policiji Srbije u procesu primjene od početka. U cilju osmišljavanja srbijanskog modela ILP, izvršena je analiza jaza kako bi se utvrdile konkretne aktivnosti koje treba preduzeti u oblastima prilagođavanja pravnog okvira, organizacijske strukture i razvoja ljudskih i IT kapaciteta. Usvojeno je nekoliko regulatornih dokumenata koji se odnose na ILP. Usvojeni su Strateška procjena javne sigurnosti, koja obuhvata period od pet godina, i Nacionalna procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala. Također su određeni ljudski resursi zaduženi za primjenu ILP-a. Planirano je da Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije u potpunosti primijeni ILP 2018. godine.

Srbijanski ILP je model osmišljen za upravljanje cijelim radom policije, a ne samo radom policije usmjerenim na sprečavanje i suzbijanje organizovanog kriminala.

Neophodni uslovi za efikasno funkcionisanje modela ILP prema Ministarstvu unutrašnjih poslova Srbije i srbijanskom Priručniku o policijsko-obavještajnom modelu su:

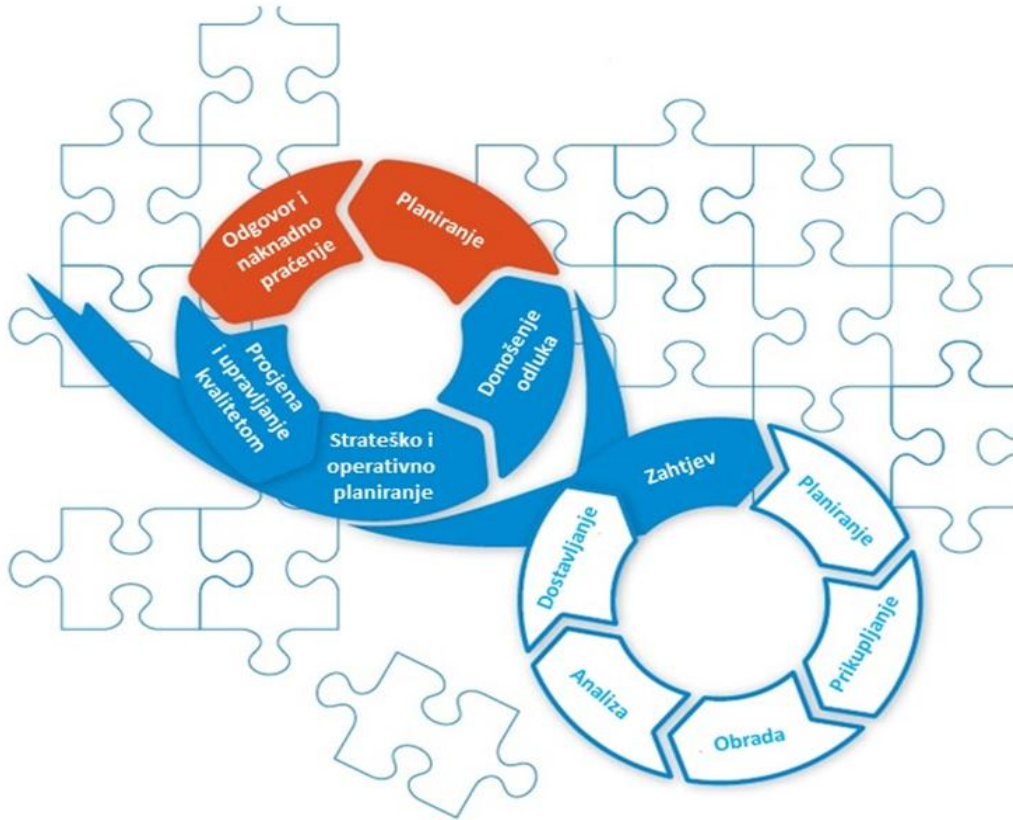
1. *Vođenje i upravljanje* – ovo je ključna funkcija ovog modela koja je utvrđena na strateškom i operativnom nivou i vrši se u skladu s utvrđenom metodologijom i sistemom odgovornosti.
2. *Sistematizirani kriminalističko-obavještajni proces* – čitav kriminalističko-obavještajni proces u praksi mora biti strukturiran u potprocese (zadatke), funkcije i aktivnosti koje su ili međusobno povezane ili se vrše istovremeno.
3. *Efikasna organizacijska struktura* – osnovane su organizacijske jedinice i podjedinice koje se bave kriminalističko-obavještajnim i operativnim radom policije

kako bi se osigurala usklađenost s definisanim procesima i funkcijama (slični procesi i funkcije vrše se u istim organizacijskim jedinicama).

4. *Izvori podataka i informacija* – svi raspoloživi otvoreni i zatvoreni izvori moraju biti identifikovani i moraju se koristiti efikasno u cilju prikupljanja podataka i informacija.
5. *Usmjeravanje pažnje na najteže sigurnosne probleme* – prioritet treba dati organizovanom kriminalu, korupciji i drugim teškim krivičnim prekršajima i počiniocima (organizatorima i izvršiocima).
6. *Kriminalističko-obavještajni proizvodi* – u skladu s definisanom metodologijom za vršenje kriminalističko-obavještajnog rada i definisanim kriterijima kvaliteta, Jedinica za kriminalističko-obavještajne poslove proizvodi kriminalističko-obavještajne proizvode, koji predstavljaju preduslov za adekvatno definisanje ciljeva, određivanje prioriteta i donošenje odluka za vršenje rada policije.
7. *Pravni okvir* – da bi ILP uspješno funkcionisao, mora biti definisan odgovarajući pravni okvir.
8. *Ljudski resursi* – službenici moraju biti posebno odabrani (u skladu s posebnim kriterijima i procedurama) i obučeni za vršenje kriminalističko-obavještajnog rada.
9. *Tehnički resursi* – razvijene baze podataka i informacijske tehnologije, odgovarajuće prostorije, tehnička oprema i sredstva su neophodni elementi modela ILP.
10. *Vrijeme kao resurs* – za promjenu organizacijske kulture i načina rada potrebno je vrijeme i strpljenje.

Kao što je prikazano na slici 8.7, proces provođenja ILP-a sastoji se od tri potprocesa, koji predstavljaju tok aktivnosti u obliku broja osam. Ovi potprocesi su: (i) vođenje i upravljanje (plavo); (ii) kriminalističko-obavještajni rad (bijelo); i (iii) planirani operativni rad policije (crveno). Potproces na srednjem nivou, vođenje i upravljanje, ima upravljačku (usmjeravanje i koordinisanje) ulogu u odnosu na druga dva. *Prvo*, u okviru potprocesa vođenja i upravljanja nadležni rukovodioci pokreću (zahtijevaju) provođenje kriminalističko-obavještajnog rada. Na osnovu njihovog određivanja zadataka i zahtjeva planiraju se i vrše konkretne obavještajne aktivnosti, a rezultati se predstavljaju u izvještaju. *Drugo*, na osnovu ovog izvještaja nadležni rukovodioci donose odluke o provođenju planiranog operativnog rada policije. *Treće*, na osnovu ovih odluka se planiraju i vrše konkretne operativne policijske aktivnosti, a nakon toga se priprema izvještaj o procjeni. Opisani tok kriminalističko-obavještajnog procesa (bijelo) može ili biti završen nakon jednog ciklusa ili se ponoviti (završiti se s novim dodacima) u nekoliko ciklusa u zavisnosti od uspjeha u rješavanju konkretnog krivičnog djela i od drugih okolnosti.

Slika 8.7. Policijsko-obavještajni model Srbije.

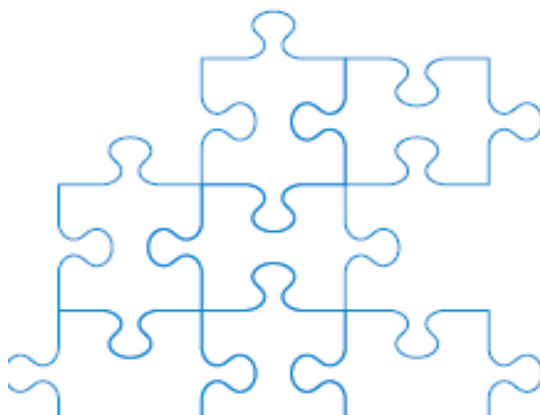
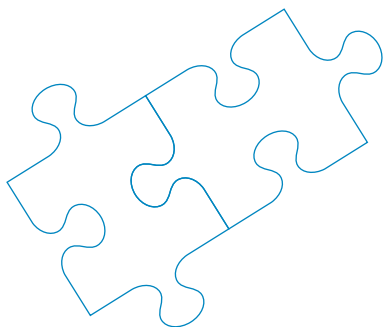
Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Republika Srbija.

Srbijanske organizacijske strukture ILP-a dijele donošenje odluka, vođenje, upravljanje i koordinaciju na tri nivoa: nacionalni, regionalni i lokalni. U skladu s principima ILP-a, svaki nivo ima svoj mehanizam za donošenje odluka zasnovan na strateškim i operativnim kriminalističko-obavještajnim proizvodima, čime se analiza i procjena uključuju u svako planiranje i upravljanje provođenjem zakona:

- *Grupom za strateško vođenje (SLG)* na nacionalnom nivou u Direkciji policije predsjedava nacionalni direktor Policije Srbije. Njegove osnovne funkcije i odgovornosti spadaju u sljedeće kategorije: određivanje zadataka ili zahtijevanje strateške procjene za javnu sigurnost i druge nacionalne kriminalističko-obavještajne proizvode; strateško planiranje, uključujući i donošenje odluka i dodjeljivanje resursa, zasnovano na strateškoj procjeni i drugim konkretnim kriminalističko-obavještajnim proizvodima; i praćenje i provjera provođenja strateških planova.

- *Grupom za operativno vođenje Kriminalističke policije* na nacionalnom nivou (OLG CPG) predsjedava načelnik kriminalističke policije sa sljedećim osnovnim funkcijama: izrada Godišnjeg operativnog plana na nacionalnom nivou za sprečavanje i suzbijanje kriminala, zasnovanog na strateškim planovima Grupe za strateško vođenje; dodjeljivanje resursa za ključne ciljeve Godišnjeg operativnog plana; i određivanje zadataka/zahtijevanje i donošenje odluka na osnovu konkretnih kriminalističko-obavještajnih proizvoda u oblasti teškog i organizovanog kriminala.
- *grupama za operativno vođenje* na regionalnom nivou (OLG RPD) predsjedava svaki od 27 načelnika regionalnih direkcija policije, sa sljedećim funkcijama: operativni planovi na regionalnom nivou za sprečavanje i suzbijanje kriminala, na osnovu strateških planova Grupe za strateško vođenje; određivanje zadataka i koordinacija operativnih aktivnosti na nivou regionalnih direkcija policije; donošenje odluka na osnovu konkretnog kriminalističko-obavještajnog proizvoda na regionalnom nivou; i procjena izvršenih zadataka, operacija i istraga regionalne policije.
- *grupe za operativno vođenje* na lokalnom nivou / nivou stanica (ORG PS) sastoje se rukovodstva policijskih stanica i njima predsjedavaju komandiri stanica. ORG PS ima sljedeće osnovne funkcije: operativno planiranje na lokalnom nivou / nivou stanice i suzbijanje kriminala, na osnovu strateških planova SLG-a, Godišnjeg operativnog plana OLG RPD-a i kriminalističko-obavještajnih proizvoda; donošenje odluka, određivanje zadataka i koordinacija operativnih aktivnosti, uključujući i istrage, na lokalnom nivou / nivou stanice.

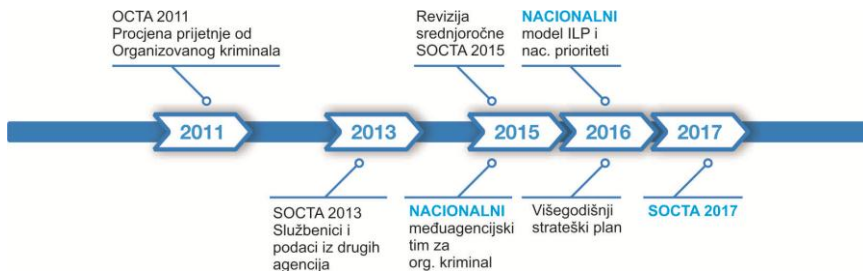
Osim što predstavlja model za rukovođenje operativnim radom policije na osnovu kriminalističko-obavještajnih informacija, namjena modela ILP također je da obuhvati i upravljanje kvalitetom. U srbijanskom Priručniku o policijsko-obavještajnom modelu izraz „kvalitet“ se naglašava u vezi s procesom, ljudskim resursima, obukom, kriminalističko-obavještajnim podacima, standardima i kriterijima kvaliteta, te u vezi s odnosom između grupa za strateško i operativno vođenje i upravljanje, s jedne strane, i službe za analizu s druge strane. Sve to naglašava da je kvalitet prepoznat kao značajna karakteristika modela ILP.

8.2.5. Crna Gora: Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala

Nakon preporuka utvrđenih u Procjeni prijetnje od teškog i organizovanog kriminala Crne Gore (SOCTA MNE), relevantni organ za provedbu zakona odlučuje o listi niza nacionalnih, međuagencijskih prioriteta za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala. Ovi prioriteti se odražavaju u određivanju posebnih operativnih i istraživačkih prioriteta i koordinaciji među agencijama.

Kao što je objašnjeno na slici 8.8, Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala Crne Gore (SOCTA MNE) obuhvata period od četiri godine, a izradio ju je međuagencijski tim sastavljen od predstavnika obavještajnog i sigurnosnog sektora Crne Gore.

Slika 8.8 Kretanja i strateško planiranje u vezi sa SOCTA-om u Crnoj Gori

Prioriteti SOCTA-e MNE 2013–2017. obuhvataju sljedeće oblasti:

- *teška krivična djela protiv života i tijela* nastala kao posljedica konflikta između grupa organizovanog kriminala;
- *terorizam i vjerski ekstremizam*,⁷⁷ prvenstveno u vezi s učešćem građana Crne Gore u stranim oružanim snagama, te jačanjem vjerskog ekstremizma na Balkanskom poluotoku;
- *visok nivo korupcije* koju vrše osobe koje imaju status državnih funkcionera;
- *trgovina drogom, koja je dominantna* krivična aktivnost najvećeg broja grupa organizovanog kriminala;
- *zelenastvo*, koje je prepoznato kao poseban problem čija je posljedica vršenje drugih teških krivičnih djela;
- *nelegalna migracija i trgovina ljudima*, koje karakteriše zloupotreba postupka azila te iskorištavanje radnika i seksualno iskorištavanje; i
- *pranje novca i finansijske istrage*, koje su prepoznate kao efikasno sredstvo za borbu protiv organizovanog kriminala.

⁷⁷ Terminologija OSCE-a je „nasilni ekstremizam“.

*Nacionalni međuresorni operativni tim*⁷⁸ je radna grupa za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala, koja je osnovana 2015. godine. Operativni tim je tijelo više agencija, koje se sastoji od predstavnika sljedećih agencija:

- Ministarstvo pravde
- Policija
- Agencija za nacionalnu bezbjednost
- Carina
- Sektor za javne rashode
- Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma

Međuresorni operativni tim ima sljedeće zadatke:

- predlaganje nacionalnih prioriteta u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala;
- predlaganje strateških ciljeva i višegodišnjih strateških planova u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala;
- predlaganje nacionalnog obavještajnog modela za određivanje prioriteta, upravljanje i dodjeljivanje zadataka u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala na osnovu SOCTA-e MNE;
- usvajanje i provođenje godišnjih operativnih planova u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala, na osnovu utvrđenih strateških prioriteta;
- osiguravanje međuresorne saradnje u izvršavanju konkretnih aktivnosti na operativnom nivou u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala;
- razmatranje mjera za efikasnu primjenu nacionalnog obavještajnog modela u određivanju prioriteta, upravljanju i određivanju zadataka na osnovu SOCTA-e MNE;
- dostavljanje kvartalnih izvještaja o radu Birou za operativnu koordinaciju; i
- vršenje drugih zadataka radi usmjeravanja aktivnosti u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala.

Crna Gora je neznatno modifikovala kanadsku RCMP Sleipnir metodologiju za procjenu, koja se koristi prilikom procjene prijetnje od identifikovanih grupa organizovanog kriminala i za poređenje rangiranja prijetnji između grupa, te za identifikovanje obavještajnih jazova koje treba premostiti. Modificirana crnogorska verzija Sleipnir modela obuhvata 14 kriterija prijetnji koji se procjenjuju, kao što je prikazano u tabeli 8.3.

⁷⁸ Službeni list Crne Gore, „Zakon o osnovama obavještajnog i bezbjednosnog sektora Crne Gore“, Br. 28/14: član 17.

Tabela 8.3. Crnogorska verzija Sleipnir sredstva za procjenu

Group ID	Broj bodova prijetnje	Korupcija	Nasilje	Legitimno poslovanje	Pranje novca	Saradnja s kriminalnim grupama	Zaštita lidera	Monopol	Teritorija akcije	Protivmjere	Raznolikost (kriminal)	Disciplina/red	Kohezija	Veličina	Ekspertiza
N-RV01-00	230,3														
N-RA03-00	226,0														
N-BK02-06	215,4														
N-BK06-09	212,1														
R-BS01-92	209,3														
R-BS01-90	206,8														
R-NI04-08	202,9														
R-NI01-95	193,5														
R-HI02-08	191,7														
R-BK01-06	189,1														
R-HI01-08	184,1														
R-UR07-09	183,7														
L-UK02-05	180,2														
L-IA01-97	177,9														
L-PG02-00	174,2														
L-BS06-11	172,7														
L-BS04-00	172,1														
L-BS08-00	171,2														
L-HI04-10	161,1														
L-HI03-10	143,2														
Prijetnja		Visoka			Srednja			Nepoznata			Mala		Nula		
Vrijednost atributa u matrici															

8.3. ILP i rad policije u zajednici

Rad policije u zajednici usmjeren je na kolektivno rješavanje problema, sprečavanje kriminala i izgradnju povjerenja između policije i zajednica kojima služe. Prakse i principi rada policije u zajednici pomažu u uspostavljanju i jačanju partnerstva između policije i javnog sektora, u kojem policija, državne agencije i lokalne zajednice aktivno saraduju na zajedničkom rješavanju problema i rješavaju pritužbe u zajednici.⁷⁹ Pokret rada policije u zajednici zasnovan je na ideji da će veće angažovanje zajednice poboljšati policijske operacije i organizacijski učinak, kao i legitimitet policije u očima javnosti.

Konkretan fokus rada policije u zajednici jača i poboljšava odnose između zajednice i policije i obuhvata suštinsku promjenu u pravcu identifikovanja problema lokalnog kriminala i nereda zajedno s policijom i, ukoliko je moguće, zajedničko bavljenje njima i zajedničko rješavanje. Zasnovan je na vjerovanju da pristup s više koordinacije i saradnje može riješiti aktualne i spriječiti buduće probleme. Ovaj pristup također obuhvata rad koji je više multidisciplinarnan, uz mogućnost uključivanja u programe nekoliko partnera, uključujući i općinske vlade, druge državne agencije ili sektore ili udruženja u zajednici.

Rad policije u zajednici također osigurava bolju i pouzdaniju komunikaciju s javnošću i od javnosti. Iako policajci u zajednici ne trebaju biti zaduženi za prikupljanje obavještajnih podataka, povećano povjerenje može predstavljati neprocjenjiv izvor informacija i svijesti zajednice za policiju. One imaju potencijal da postanu vrijedne informacije za policiju prilikom planiranja i usmjeravanja operacija za borbu protiv kriminala i terorizma i na taj način se rad policije u zajednici i ILP direktno međusobno podržavaju.

Rad policije u zajednici zahtijevao je da se zadaci rada policije prošire s uskog usmjeravanja pažnje na borbu protiv kriminala i istrage na zadatke koji direktnije uključuju zajednicu kako bi se formirali stavovi i zabrinutosti zajednice često o velikom broju različitih problema, uključujući: strah od kriminala, sprečavanje kriminala, fizičke nereda i druge socijalne probleme i probleme u određenom kraju. Osnovni principi koji se odražavaju u radu policije u zajednici obuhvataju pristup koji je više orijentisan na usluge izgrađen oko tema „vidljivosti“, „dostupnosti“ i „upućenosti“, s posebnom pažnjom usmjerenom na kolektivno rješavanje problema.⁸⁰ Tim se također osiguravaju sredstva pomoću kojih policija može efikasnije saradivati s javnošću te identifikovati i riješiti probleme koji su prioritet javnosti.⁸¹

Prema ključnim principima rada policije u zajednici, policija treba:

- *angažovati* i mobilisati zajednice i biti partner sa zajednicama;
- *slušati* brige zajednice;
- *učestvovati* u zajedničkom rješavanju problema sa zajednicom;
- *biti vidljiva* i *dostupna* javnosti;
- *poznavati* javnost i biti poznata javnosti;

⁷⁹ OSCE (2008a: 89).

⁸⁰ Innes, Martin, „Why ‘soft’ policing is hard: on the curious development of reassurance policing, how it became neighbourhood policing and what this signifies about the politics of police reform“, *Journal of community applied social psychology*, Vol. 15, No. 3 (2005: 156–169); i Quinton, Paul i Morris, Julia. „Neighbourhood policing: the impact of piloting and early nation implementation.“, (Home Office Online Report, 01/2008) [<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/08/rdsolr0108.pdf>] Pristupljeno 2. juna 2017. 81 Bullock (2013: 126–127).

⁸¹ Bullock (2013: 126–127)

- *odgovarati* na potrebe zajednica;
- *poštivati i štiti* prava svih članova zajednice; i
- *odgovarati* za svoje akcije i ishode tih akcija.⁸²

Kao što je navedeno u Poglavlju 3, ILP je razvijen da bi se doveo u pitanje dominantan i tradicionalan reaktivni model rada policije zasnovan na reagovanju. ILP je upravljački model i pristup „odozgo nadolje“ (engl. *top-down*) za donošenje odluka i ima implikacije kako za način organizovanja rada policije tako i za funkcionisanje rada policije. Što se tiče organizacije, za razliku od rada policije u zajednici, koji pojedinačnim službenicima pruža značajnu slobodu u razvijanju odnosa s lokalnim zajednicama, ILP je nužno centraliziraniji. Sistematsko prikupljanje i analiza podataka i informacija osiguravaju osnovu za informisane odluke rukovodstva.

ILP i rad policije u zajednici su komplementarni pristupi koji se međusobno podržavaju i koji ipak imaju neke različite karakteristike u vezi s orijentacijom, hijerarhijskim fokusom i akterima u donošenju odluka, što je opisano u tabeli 8.4.

Tabela 8.4. Poređenje ključnih dimenzija rada policije u zajednici i rada policije zasnovanog na obavještajnim saznanjima

	RAD POLICIJE U ZAJEDNICI	RAD POLICIJE ZASNOVAN NA OBAVJEŠTAJNIM SAZNAJIMA
Orijentacija?	Lokalne zajednice i četvrti	Kriminalne grupe, česti i ozbiljni prijestupnici, borba protiv terorizma i NERVT-a
Hijerarhijski fokus?	„Odozdo nagore“ (Bottom-up)	„Odozgo nadolje“ (Top-down)
Ko određuje prioritete?	Problemi/ zahtjevi zajednice	Kreatori politika i rukovodstvo policije iz analize kriminalističko-obavještajnih podataka

Kriteriji za uspjeh i očekivane koristi oba pristupa su slična, a cilj im je:

- poboljšanje efikasnosti policije na osnovu većeg protoka informacija;
- veća sigurnost i zaštita zajednice, koja za posljedicu ima veće zadovoljstvo javnosti.

Prikupljanje obavještajnih podataka nikada ne treba biti primarni cilj rada policije u zajednici, ali može biti nusproizvod efikasnog rada policije u zajednici. Kroz dopunjavanje i podržavanje ILP-a, rad policije u zajednici može olakšati razmjenu informacija između javnosti i policije pomoću jačanja povjerenja u policiju i povećanja broja mogućnosti za interakciju između javnosti i policije.

⁸² OSCE, ODIHR/TNTD (2014: 76).

Zauzvrat, napori ILP-a na određivanju zadataka i koordinaciji mogu ojačati efekte rada policije u zajednici kroz procese analize informacija i kroz svoje hijerarhijske strukture. Pozitivnija priroda odnosa između policije i građanina sada promovise trajniji i pouzdaniji prijenos podataka od jednog do drugog.

„Rad policije u zajednici razvio je kod mnogih službenika organa za provedbu zakona vještine koje direktno podržavaju nove odgovornosti ILP-a: naučni pristup rješavanju problema, snimanje okruženja, efikasna komunikacija s javnošću, smanjenje straha i mobilizacija zajednice za bavljenje problemima spadaju u značajne atribute koje rad policije u zajednici nudi kao odgovor na ovaj izazov.”⁸³

Dakle, postoji potencijal da napori rada policije u zajednici služe kao prolaz za korištenje lokalnih informacija za sprečavanje svih vrsta kriminala i ciljanje na sve vrste kriminala, uključujući i nasilni ekstremizam i terorizam (vidi potpoglavlje 8.4). Istovremeno, ILP može pomoći policajcima u zajednici da efikasnije identifikuju i odrede prioritete i riješe pitanja od značaja za javnost.

„Patroliranje po naseljima treba služiti za generisanje informacija, a te informacije trebaju biti uključene u proces nacionalnog obavještajnog modela i pomoći u njegovom daljem radu. Uputstvo je pokazalo kako se informacije mogu prikupljati iz zajednica na različite načine. To može obuhvatati zapažanja pripadnika javnosti, informacije koje su službenici dobili u toku izvršavanja svojih dužnosti u naseljima i informacije koje su dobijene od drugih zaposlenih u javnom sektoru, kao što su nastavnici i ljekari. Smatra se da bi to poboljšalo znanje o riziku i ugroženosti, poboljšalo mogućnosti za učesće zajednice i povećalo povjerenje zajednice. Osim toga, kao što smo vidjeli, jedan od ciljeva patroliranja po naseljima je proaktivno identifikovanje i rješavanje problema u vezi s kriminalom, što su prioritete za lokalne zajednice. Službenici ove prioritete trebaju smatrati „obavještajnim podacima“ i uključiti ih u sisteme nacionalnog obavještajnog modela.“

– **Bullock (2013: 128-131).**

Fokus i pristup koji su više lokalni također podržavaju sprečavanje terorizma i borbu protiv NERVT-a, gdje su zajednice postale ključna tačka fokusa u formulisanju i provođenju politika za borbu protiv terorizma. To je zasnovano na ideji da su terorizam i NERVT prijetnje sigurnosti zajednice, a ne samo državnoj sigurnosti, te da su zbog toga zajednice također zainteresovane strane i partneri u borbi protiv terorizma. Za borbu protiv terorizma, a posebno za borbu protiv NERVT-a, također je potreban multidisciplinarni i koordinisani pristup, koji obuhvata veliki broj različitih državnih organa iz sektora sigurnosti i krivične pravde. Angažovanjem većeg broja ljudi na

⁸³ Carter (2009: 86–87).

različitim pitanjima bez ograničavanja na osnaživanje za borbu protiv terorizma država može umanjiti rizik od stigmatizacije određenih zajednica.⁸⁴

8.4. ILP u sprečavanju i borbi protiv terorizma i NERVT-a

Dobar rad policije je dobra prevencija terorizma; dakle, profesionalni rad policije od presudnog je značaja za otkrivanje kako obavještajnih saznanja u vezi s terorističkim aktivnostima tako i obavještajnih saznanja u vezi s konvencionalnim zločinima. Poticanje ove perspektive omogućava lokalnim policijskim upravama da aktivnije uključuju komandujuće oficire i naglašavaju činjenicu da su provođenje zakona, sprečavanje kriminala i sprečavanje terorizma međusobno povezani. Ovaj pristup pomaže da se uspostavi ravnoteža između aktuelnog naglašavanja aktivnosti za borbu protiv terorizma i tradicionalnih napora za borbu protiv kriminala. Mnogi komandujući oficiri žele definisati svoju ulogu u borbi protiv terorizma. ILP može pomoći u pojašnjavanju njihovog doprinosa u ovom pogledu.⁸⁵

Uz uputstva rukovodstva i odgovarajuću obuku, praksa ILP-a može pružiti svim službenicima organa za provedbu zakona jasnu viziju za njihovu ulogu u sprečavanju i borbi protiv terorizma i NERVT-a. Ako strukturni i proceduralni kanali ILP-a postoje i dobro funkcionišu, prikupljanje i prosljeđivanje informacija i sumnji postaju dio svakodnevnih dužnosti svih organa za provedbu zakona, uključujući i opću policiju, graničnu upravu i carinske službe.

Policije i programi čiji je cilj građenje kontakata i povjerenja s lokalnim zajednicama, uključujući i preduzeća, vjerske zajednice, lidere za mlade i obrazovanje te kulturne centre, mogu pomoći u sprečavanju i rješavanju problema nasilnog ekstremizma i terorizma. Zbog toga su neke zemlje redefinisale rad policije u zajednici u okviru ILP-a za potrebe borbe protiv terorizma i uvele strukture i procese, u nacionalnim pravnim okvirima, za dobijanje i analizu informacija od javnosti i lokalnih nivoa.⁸⁶

Kao što je navedeno u odjeljku 8.3, policija i zajednice moraju jasno shvatiti da rad policije u zajednici ne obuhvata samo prikupljanje obavještajnih podataka već i zaštitu potreba zajednica. Ipak, osnovni zadatak rada policije u zajednici i dalje je izgradnja i održavanje partnerstva između policije i javnog sektora zasnovanog na zajedničkom poštovanju i povjerenju.⁸⁷

„Postoji jedna oblast u kojoj bi rad policije u zajednici mogao biti jedina održiva opcija za prikupljanje korisnih informacija od zajednice. U scenariju borbe protiv terorizma brojni komentatori

⁸⁴ OSCE, ODIHR/TNTD (2014: 74).

⁸⁵ Peterson (2005: 15–16).

⁸⁶ Ratcliffe (2016: 115).

⁸⁷ OSCE, ODIHR/TNTD (2014: 179).

su naveli da će rad policije u zajednici biti efikasniji u prikupljanju lokalnih informacija i potencijalnih obavještajnih podataka i više u skladu s očekivanjima javnosti od policije u demokratskoj naciji nego tajne taktike i druge obavještajne tehnike.“ – **Innes (2006: 229).**

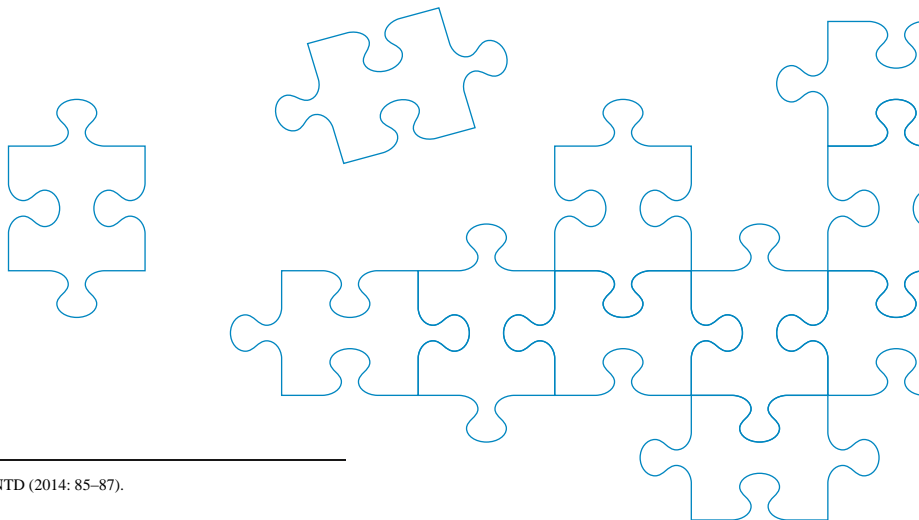
Ako i policija i zajednice dijele mišljenje da je cilj policije i partnerskih agencija u borbi protiv NERVT-a da prije svega zaštiti ugrožene od radikalizirajućih utjecaja, povjerenje se može lako izgraditi. Zabrinutost zbog špijuniranja i ciljanje zajednica od strane policije može se u velikoj mjeri ublažiti kada zajednice razumiju da je uloga policije da ih zaštiti i kada je NERVT objašnjen u kontekstu zaštite zajednice, naprimjer, sprečavanja seksualnog iskorištavanja djece ili trgovine ljudima. Iskustvo iz Ujedinjenog Kraljevstva svakako je pokazalo da sumnja u njenu strategiju prevencije i aktivnost policije može biti ublažena kada policija, centralne i lokalne državne agencije rade zajedno na prenošenju dosljedne poruke da je cilj strategije prevencije jednostavno i suštinski da zaštiti ugrožene od radikalizatora, bez obzira na to iz koje zajednice potječu.

Da bi se olakšala ova značajna uloga rada policije u zajednici, službenici policije u zajednici moraju biti obučeni gdje da traže i kako da identifikuju znake planiranja terorizma ili NERVT-a i kako da prosljede informacije subjektu za centraliziranu analizu u skladu s nacionalnim SOP-om preko relevantnih kanala. Službenici također trebaju proći specijaliziranu obuku iz ljudskih prava da bi izvršavali takve zadatke uz puno poštivanje standarda ljudskih prava.⁸⁸ Također je od suštinskog značaja da lokalni službenici koji prosljeđuju takve informacije dobiju povratne informacije iz svojih napora u ovom pogledu.

Da bi podržale centralnu ulogu rada policije u zajednici u izgradnji partnerstva između policije i javnog sektora i sprečavanju kriminala na svim nivoima, uključujući i teški kriminal i sumnju na aktivnosti povezane s terorizmom, ili sprečavanje i borbu protiv NERVT-a, neke zemlje su uvele službenike posebno obučene za NERVT, raspoređene uz i kao podrška lokalnim službenicima policije u zajednici. Odluke na lokalitetu ovog dugoročnog raspoređivanja resursa zasnovane su na analizi obavještajnih podataka koja osigurava procjenu rizika i prijetnje od NERVT-a na geografskoj osnovi. U okviru unaprijed određene strukture i na osnovu formalnih odluka utemeljenih u nacionalnom zakonodavstvu, ovi službenici saraduju sa zajednicama kao što bi to radili službenici policije u zajednici, ali s konkretnom i eksplicitnom svrhom da javno rade sa zajednicama i grupama civilnog društva na građenju povjerenja i svodenju na najmanju moguću mjeru rizika i prijetnji povezanih s NERVT-om. Kao službenici policije u zajednici, ovi specijalizirani službenici dostavljaju informacije centralnoj funkciji za analizu na procjenu i ocjenjivanje kroz formalne kanale komunikacije ili ih direktno ubacuju u nacionalne baze podataka. Naglasak ove specijalističke uloge je, kao i uvijek, na radu u zajednici i sa zajednicama i na angažovanju svih zainteresovanih strana na sprečavanju NERVT-a; nije riječ o špijuniranju tih zajednica.

⁸⁸ OSCE, ODIHR/TNTD (2014: 106-107).

Kao što je navedeno u poglavlju 7, ILP se oslanja na organizacijske strukture u komunikacijske sisteme koji dobro funkcionišu i koji mogu olakšati dvosmjerni protok informacija između zajednica, službenika policije u zajednici i drugih lokalnih izvora, te centralnog subjekta za analizu. Ponovo treba naglasiti da glavni cilj rada policije u zajednici nije špijuniranje zajednica, već uspostavljanje pozitivnih veza i povećanje povjerenja između policije i javnosti kako bi se omogućio protok informacija i obavještajnih saznanja. Angažovanje zajednice u kontekstu NERV-a mora biti zasnovano na funkcionalnim odnosima između policije i zajednice i podršci zajednice, koja se ne može podrazumijevati; mora se osvojiti. Odnosi povjerenja između policije i različitih dijelova zajednice moraju biti razvijeni zajedničkim naporima mnogo prije rješavanja osjetljivih pitanja kao što je NERV.⁸⁹ Ako su službenici policije u zajednici uspostavili povjerenje i zdrave kanale komunikacije sa svojim lokalnim zajednicama, oni mogu biti najjači ili čak jedini izvor informacija iz zajednice pomoću kojih se mogu odrediti faktori koji pokreću terorističku radikalizaciju, što bi moglo dovesti do sprečavanja terorističkih incidenata ili identifikovanja pojedinaca koji mogu biti podložni terorističkoj radikalizaciji.

---

⁸⁹ OSCE, ODIHR/TNTD (2014: 85–87).

Literatura

Strategija za upravljanje kriminalističkim obavještajnim saznanjima Australije 2012–2015 (Commonwealth Australije, 2012).
www.afp.gov.au/sites/default/files/PDF/ACIM-strategy-2012-15.pdf Pristupljeno 27. aprila 2017.

Bell, Peter and Congram, Mitchell. “Intelligence-Led Policing (ILP) as a Strategic Planning Resource in the Fight against Transnational Organized Crime (TOC).” *International Journal of Business and Commerce*, Vol. 2, No. 12 (2013): 15–28.
www98.griffith.edu.au/dspace/bitstream/handle/10072/64598/98685_1.pdf;sequence=1 Pristupljeno 5. aprila 2017.

Bullock, Karen, “Community, intelligence-led policing and crime control.” *Policing and Society*, Vol. 23, No. 2 (2013): 125–144.

Carter, David L., *Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local, and Tribal Law Enforcement Agencies*. 2nd Edition (Washington, DC: U.S Department of Justice, 2009).

Konferencija o sigurnosti i saradnji u Evropi, *Završni dokument* (Helsinki: 1975).
www.osce.org/mc/39501?download=true Pristupljeno 6. aprila 2017.

Vijeće Evrope, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda* (ECHR), (4. novembar 1950). [www.echr.coe.int/pages/home.aspx?p=basictexts] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Vijeće Evrope, *Konvencija o zaštiti osoba u odnosu na automatsku obradu podataka o ličnosti*, European Treaty Series, No. 108 (Strazbur: 28. januar 1981).
conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm Pristupljeno 27. aprila 2017.

Vijeće Evrope, *Evropski kodeks policijske etike* (Strazbur: izdanja Vijeća Evrope, mart 2002). [www.bak.gv.at/cms/BAK_dt/download/downloads/files/

[Verhaltenskodex/CoE_FRA_RPT_2687_EN_500.pdf](#)] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Evropski sud za ljudska prava. Slučaj Shimovolos v. Russia. Podnesak br. 30194/09 (Strazbur: 21. jun 2011). [hudoc.echr.coe.int/

eng#{"appno":["30194/09"],"itemid":["001-105217"]} Pristupljeno 28. aprila 2017.

Evropski sud za ljudska prava. Slučaj Roman Zakharov v. Russia. Podnesak br. 47143/06 (Strazbur: 4. decembar 2015). [lovdata.no/static/EMDN/emd-2006-047143.pdf] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Evropski sud za ljudska prava. Slučaj Szabo and Vissy v. Hungary. Podnesak br. 37138/14 (Strazbur: 12. januar 2016). [www.statewatch.org/news/2016/jan/echr-caseSZAB-%20AND-VISSY-v-%20HUNGARY.pdf] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Zaključci Vijeća o radu policije zasnovanom na obavještajnim saznanjima i razvoju procjene prijetnje od organizovanog kriminala (OCTA)“. Doc. 10180/4/05, REV 4, (Brisel: 3. oktobar 2005).

[register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2010180%202005%20REV%204] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Okvirna odluka Vijeća od 18. decembra 2006. o pojednostavljivanju razmjene informacija i obavještajnih saznanja između organa za provedbu zakona država članica Evropske unije“. *Službeni glasnik Evropske unije* (2006/960/JHA, 18. decembar 2006). [eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006F0960&from=EN] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Zaključci Vijeća o stvaranju i primjeni ciklusa politike EU za organizovani i teški međunarodni kriminal“. 3043. sastanak Vijeća za pravdu i unutrašnja pitanja, (Brisel: 8. i 9. novembar 2010). [https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/117583.pdf] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala (SOCTA) – metodologija“. Doc. 9992/2/12, REV 2, COSI 28, (Brisel: 19. juni 2012). [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/p24_soctamethodology_/p24_soctamethodology_en.pdf] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Projektni zadatak EMPACT“. Doc. 14518/12, COSI 82, (Brisel: 3. oktobar 2012). [www.statewatch.org/news/2012/oct/eu-council-cosi-empact/14518-12.pdf] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, „Zaključci Vijeća o utvrđivanju prioriteta EU za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala od 2014. do 2017.“ Sastanak Vijeća za pravdu i unutrašnje poslove, (Luksemburg: 6. i 7. juni 2013). [www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/137401.pdf] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Vijeće Evropske unije, *Ciklus politike EU za borbu protiv organizovanog i teškog međunarodnog kriminala* (Brisel: 2014).

Vijeće Evropske unije, „Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminala 2017 – revidirana metodologija“. Doc. 14913/15, CRIMORG 128, Brisel: 11. decembar 2015. [www.statewatch.org/news/2015/dec/eu-council-socta-2017-methodology-14913-15.pdf] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Kriminalističko-obavještajna služba Kanade, *Integrated Threat Assessment Methodology, Version 1.0* (Ottawa, Ontario: Kriminalističko-obavještajna služba Kanade, 2007).

Eck, John E., Clarke, Ronald V. and Petrossian, G., *Intelligence Analysis for Problem Solvers* (Washington, DC: U.S. Department of State, Community Oriented Policing Services, 2013).

Evropska služba za vanjske poslove, *Handbook on Intelligence Led Policing (ILP) for civilian CSDP Missions* (Civilian Planning and Conduct Capability, Belgium Ministry of Foreign Affairs, Belgium Federal Police, 2013).

Europol, *EU Policy Cycle SOCTA Empact* (Europol, 2010). [<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/eu-policy-cycle-socta-empact>] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Europol, *SOCTA 2013 – EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*

(Haag: Ured evropske policije, 2013). [<https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Europol, *Exploring Tomorrow's Organized Crime* (Haag: Ured evropske policije, 2015). [[https://www.europol.europa.eu/publications-documents/exploring-tomorrow's-organisedcrime](https://www.europol.europa.eu/publications-documents/exploring-tomorrow-s-organisedcrime)] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Europol, *SOCTA 2017 – European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017* (Haag: Ured evropske policije, 2017). [<https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threatassessment-2017>] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Flood, B. and Gaspar, R, “Strategic aspects of the UK National Intelligence Model.” In: “The path to enlightenment: Limiting costs and maximizing returns from intelligence-led policy and practice in public policing.” *Policing: A Journal of Policy and Practice*, ed. Adrian James (Oxford University Press, 2017).

Centar za sigurnost, razvoj i vladavinu prava u Ženevi (DCAF), *Criminal Intelligence Manual* (Ljubljana: DCAF institut Ljubljana, 2014). [dcaf-ljubljana.si/116] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Innes, Martin, “Why ‘soft’ policing is hard: on the curious development of reassurance policing, how it became neighbourhood policing and what this signifies about the politics of police reform.” *Journal of community applied social psychology*, Vol. 15, No. 3 (2005: 156–169).

Innes, Martin, “Policing uncertainty: Countering terror through community intelligence and democratic policing”. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 605, No. 1 (2006): 222–241.

Međunarodno udruženje šefova policije, “Criminal Intelligence Sharing: A National Plan for Intelligence-Led Policing at the Local, State and Federal Levels.” IACP Intelligence Summit, Alexandria, VA (2002).

Interpol, “Criminal Intelligence Analysis.” *Fact Sheet* (2014). [<https://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Criminal-Intelligence-analysis>] Pristupljeno 27. aprila 2017.

James, Adrian D.; Phythian, Mark; Richards, Julian and Wadie, Fiona C.,

‘What works?’ in police intelligence practice? (The National Police Chiefs Council, 2016).

James, Adrian, “The path to enlightenment: Limiting costs and maximizing returns from intelligence-led policy and practice in public policing.” *Policing: A Journal of Policy and Practice* (Oxford University Press, 2017).

Karn, Jacqui, *Policing and Crime Reduction: The evidence and its implications for practice* (London: The Police Foundation, 2013).

Kelling, George L., and Bratton, William J., “Policing terrorism”, *Civic Bulletin* 43, No. 12 (2006).

Policija Kosova, *Priručnik o radu policije vođenom obavještajnim saznanjima* (Priština: 2016). [Neobjavljeno].⁹⁰

Murdoch, Jim and Roche, Ralph, *The European Convention on Human Rights and Policing: A Handbook for police officers and other law enforcement officials* (Strazbur: Evropska unija / Vijeće Evrope, 2013).

---

⁹⁰ Svako upućivanje na Kosovo, bez obzira na to je li riječ o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, u ovom tekstu treba shvatiti u potpunosti u skladu s Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, *Priručnik o policijsko obavještajnom modelu* (2016). [www.mup.gov.rs] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Ukaz o proglašenju Zakona o policiji. PR br. 1, (Beograd: 28. januar 2016). [arhiva.mup.gov.rs/cms_eng/home.nsf/Lawon-Police-adopted-01-03-2016.pdf] Pristupljeno 3. maja 2017.

Nacionalna kriminalističko-obavještajna služba (NCIS), *The National Intelligence Model* (NCIS Corporate Communications, 2000). [www.intelligenceanalysis.net/National%20Intelligence%20Model.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

National Policing Improvement Agency, *Practice Advice on Analysis* (Association of Chief Police Officers, 2008). [library.college.police.uk/docs/npia/practice_advice_on_analysis_interactive.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

O'Neill, Maria, Swinton, Ken and Winter, Aaron, *New Challenges for the EU Internal Security Strategy* (Newcastle, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2013).

Službeni list Crne Gore, Zakon o osnovama obavještajno-bezbjednosnog sektora Crne Gore, br. 28/14. [www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B65668A19-BB7B-4029-BDC4-1D46FE9208E2%7D] Pristupljeno 03. maja 2017.

OSCE, *Zaključni dokument sastanka u Beču iz 1986. godine predstavnika zemalja učesnica na Konferenciji o sigurnosti i saradnji u Evropi, održanog na osnovu odredaba Zaključnog dokumenta koji se odnosi na dalje aktivnosti na osnovu Konferencije* (Beč: 1989). [www.osce.org/mc/40881?download=true] Pristupljeno 27. aprila 2017.

OSCE, *Dokument sastanka u Moskvi Konferencije o ljudskoj dimenziji Konferencije o sigurnosti i saradnji u Evropi* (Moskva, 3. oktobar 1991). [www.osce.org/odihr/elections/14310] Pristupljeno 18. aprila 2017.

OSCE, *Dobre prakse u građenju partnerstva između policije i javnog sektora višeg savjetnika policije Generalnog sekretara OSCE-a* (Beč: OSCE, 2008a). [www.osce.org/spmu/32547?download=true] Pristupljeno 28. aprila 2017.

OSCE, *Vodič o demokratskom radu policije višeg savjetnika policije Generalnog sekretara OSCE-a*, 2. izdanje (Beč: OSCE, 2008b). [www.osce.org/spmu/23804] Pristupljeno 6. aprila 2017.

OSCE, *Ljudska prava u istragama za borbu protiv terorizma – praktično uputstvo za službenike organa za provedbu zakona* (Varšava: Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Odsjek za transnacionalne prijetnje (TNTD), 2013). [www.osce.org/odihr/108930?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017.

OSCE, *Sprečavanje terorizma i borba protiv nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji dovode do terorizma: pristup policije u zajednici* (Beč: ODIHR i TNTD, 2014). [www.osce.org/atu/111438] Pristupljeno 27. aprila 2017.

OSCE, „Procjena učešća OSCE-ovih operacija na terenu u nacionalnim programima rada policije zasnovanog na obavještajnim saznanjima u državama učesnicama OSCE-a“. Beč: OSCE, Odsjek za transnacionalne prijetnje / Jedinica za strateške poslove policije (TNTD/SPMU), 17. februar 2016. [Neobjavljeno/interno].

OSCE, „Status koncepcija rada policije zasnovanog na obavještajnim saznanjima u međunarodnim sigurnosnim organizacijama i organizacijama za provedbu zakona“, *Interoffice Memorandum* (Beč: OSCE, 26. april 2016). [Neobjavljeno/interno].

OSCE sastanak šefova policije, *Izjava iz Brisela* (24. novembar 2006). [www.osce.org/spmu/23260?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017. Ministarsko vijeće OSCE-a, Ministarska izjava, „Ministarska izjava iz Sofije o sprečavanju terorizma i brobi protiv terorizma“ (Sofia: MC(12).JOUR/2, 7. decembar 2004). [www.osce.org/mc/38760?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Ministarsko vijeće OSCE-a, Ministarska izjava, „Ministarska izjava iz Brisela o podržavanju i promovisanju međunarodnog pravnog okvira protiv terorizma“ (Brisel: MC.DOC/5/06, 5. decembar 2006). [www.osce.org/mc/23029?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Ministarsko vijeće OSCE-a, Odluka br. 5/06. „Organizovani kriminal“ (Brisel: MC.DEC/5/06, 5. decembar 2006). [www.osce.org/mc/23060?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Stalno vijeće OSCE-a, Odluka br. 1049. „Strateški okvir OSCE-a za aktivnosti u vezi s policijom“ (Beč: PC.DEC/1049, 26. jul 2012). [www.osce.org/pc/92559?download=true] Pristupljeno 6. aprila 2017.

Pajevic, Maid. “Application of the Theory of Criminal Intelligence in Police Work”. *E-Journal of Police Studies (Ijps), Internacionalna asocijacija policijskih akademija (INTERPA)* (2014).

Parlamentarni zajednički odbor za provedbu zakona, *Inquiry into the gathering and use of criminal intelligence* (Parlamentarni zajednički odbor za provedbu zakona iz Canberre, Commonwealth Australije, 2013).

Peterson, Marilyn, *Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture* (Washington, DC: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Assistance, 2005).

Quinton, P. and Morris, J. “Neighbourhood policing: The impact of piloting and early national implementation.” (Home Office Online Report, 01/2008) [<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs08/rdsolr0108.pdf>] Pristupljeno 2. juna 2017.

Ratcliffe, Jerry H., *Intelligence-Led Policing* (Cullompton, UK: Willan Publishing, 2008).

Ratcliffe, Jerry H., Strang, Steven and Taylor, Ralph. "Assessing the success factors of organized crime groups". *Policing: an International Journal of Police Strategies & Management*, Vol. 37, No. 1 (2014: 206-227).

Ratcliffe, Jerry H., *Intelligence-Led Policing*, 2nd Edition (London/New York: Routledge, 2016).

Renard, Thomas, "Counterterrorism in Belgium: Key Challenges and Policy Options", *Egmont Paper 89* (Brussels: Egmont Institute, 2016).

Jedinica za kriminalistička obavještajna saznanja Kraljevske kanadske konjičke policije, "Sleipnir Version 2.0, Organized Crime Groups Capability Measurement Matrix.", (Ottawa: RCMP, 2011). [www.yumpu.com/en/document/view/51586046/sleipnir-version-20-organized-crime-groups-capability-] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Stevens, John, "Intelligence-Led Policing". Dokument predstavljen na međunarodnoj konferenciji Instituta za studije ljudskih prava i krivične pravde, Durban, 3–7. decembar 2001.

Odjeljenje Ujedinjenih naroda za mirovne operacije (UNDPKO), „Smjernice o policijskim operacijama u mirovnim operacijama i specijalnim političkim misijama Ujedinjenih naroda“. Ref. 2015.15, 1. januar 2016. [[www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/ Guidelines_Operations.pdf](http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/Guidelines_Operations.pdf)] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda. „Međunarodni sporazum o civilnim i političkim pravima (ICCPR)“. *br. 14668, United Nations Treaty Series, Vol. 999* (New York: 16. decembar 1966). [www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 34, „Kodeks ponašanja za funkcionere zadužene za provedbu zakona“. A/RES/34/169, 17. decembar 1979. [[www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/ Pages/LawEnforcementOfficials.aspx](http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx)] Pristupljeno 28. april 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 45/95, „Smjernice za uređivanje kompjuteriziranih zbirki podataka o ličnosti“. A/RES/45/95, 14. decembar 1990. [www.un.org/documents/ga/res/45/a45r095.htm] Pristupljeno 27. april 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvještajac za promovisanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prilikom borbe protiv terorizma Martin Scheinin“. Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 4. februar 2009, A/HRC/10/3.

[www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/Annual.aspx] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za promovisanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prilikom borbe protiv terorizma Martin Scheinin. Zbirka dobrih praksi za pravne i institucionalne okvire i mjere kojima se osigurava poštivanje ljudskih prava od strane obavještajnih agencija prilikom borbe protiv terorizma, uključujući i njihov nadzor“. Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 17. maj 2010, A/HRC/14/46.

[www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/Annual.aspx] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja Maina Kiai, Dodatak, Misija Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske“, Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 17. juni 2013, A/HRC/23/39/Add.1.

[www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session23/A-HRC-23-39-Add1_en.pdf] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za torturu i druge oblike okrutnog, nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja Huan E. Mendez“, Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 10. april 2014, A/HRC/25/60.

[ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=103] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za promovisanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prilikom borbe protiv terorizma Ben Emmerson“, Godišnji izvještaj Generalnoj skupštini UN-a, 23. septembar 2014, A/69/397. [www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/Annual.aspx] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za promovisanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prilikom borbe protiv terorizma Ben Emmerson“, Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 16. juni 2015, A/HRC/29/51.

[ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/29/51] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Generalna skupština Ujedinjenih naroda, „Specijalni izvjestilac za promovisanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prilikom borbe protiv terorizma“, Izvještaj Vijeću za ljudska prava UN-a, 21. februar 2017, A/HRC/34/61. [www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session34/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session34/Documents/A_HRC_34_61_EN.docx&action=default&DefaultItemOpen=1] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Komitet za ljudska prava Ujedinjenih naroda, *Opći komentar o Međunarodnom sporazumu o civilnim i političkim pravima br. 16: član 17 (Pravo na privatnost), Pravo na poštivanje privatnosti, porodice, doma i korespondencije i zaštitu časti i ugleda* (8. april 1988). [www.refworld.org/docid/453883f922.html] Pristupljeno 28. aprila 2017.

Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC), Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2004). [www.unodc.org/unodc/en/corruption/tools_and_publications/UN-convention-against-corruption.html] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i njeni protokoli* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2004). [www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC/#Fulltext] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Rad policije – policijski informacijski i obavještajni sistemi. Uputstvo za procjenu krivične pravde* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2006). [www.unodc.org/documents/justiceand-prison-reform/cjat_eng/4_Police_Information_Intelligence_Systems.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Aktuelna praksa u elektronskom nadzoru u istragama teškog i organizovanog kriminala* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2009). [www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/Electronic_surveillance.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Kriminalistička obavještajna saznanja – uputstvo za provedbu zakona u prvim redovima* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2010a). [www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/Criminal_Intelligence_for_Front_Line_Law_Enforcement.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Uputstvo za pripremu i korištenje procjene prijetnje od teškog i organizovanog kriminala. Priručnik za procjenu prijetnje od ozbiljnog i organizovanog kriminala* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2010b). [www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/SOCTA_Handbook.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Kriminalistička obavještajna saznanja – uputstvo za analitičare* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2011a). [www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/Criminal_Intelligence_for_Analysts.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

UNODC, *Kriminalistička obavještajna saznanja – uputstvo za rukovodioce* (Beč: Publikacija Ujedinjenih naroda, 2011b). [www.unodc.org/documents/organized-crime/Law-Enforcement/Criminal_Intelligence_for_Managers.pdf] Pristupljeno 27. aprila 2017.

Ministarstvo pravde Sjedinjenih Američkih Država, *Smanjenje kriminala kroz rad policije zasnovan na obavještajnim saznanjima* (Washington, Okrug Columbia: Ministarstvo pravde SAD-a, Biro za pravnu pomoć, 2009).

Ministarstvo pravde Sjedinjenih Američkih Država, *Analitički standardi provođenja zakona*. 2. Izdanje (Washington, Okrug Columbia: Ministarstvo pravde SAD-a, Biro za pravnu pomoć, 2012).

Weisburd, David and Eck, John E. “What can the police do to reduce crime, disorder and fear?” *Annals of the American Academy of Social and Political Sciences*, Vol. 593 (2004): 42–65.

Wells, Ronald, “Intelligence-Led Policing: a new paradigm in law enforcement.” *Public Agency Training Council (PATC), E-Newsletter* (2009).

[www.patc.com/weeklyarticles/intelligence_policing.shtml]

Pristupljeno 6. aprila 2017.

Web-stranice

Centar za problemski orijentisan rad policije

www.popcenter.org/about/?p=whatispop.

Međunarodno udruženje analitičara obavještajnih informacija u organima za provedbu zakona (IALEIA) www.ialeia.org/ [Pristupljeno 27. aprila 2017].

Problemski orijentisan rad policije

www.popcenter.org/about/?p=whatispop [Pristupljeno 27. aprila 2017].

Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal – organizovani kriminal:

www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html?ref=menuside

[Pristupljeno 27. aprila 2017].

Seriya publikacija TNTD/SPMU-a

Vol. 1 Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 1, 2nd Edition, Vienna, maj 2008.

Vol. 2 Reference Guide to Criminal Procedure, SPMU Publication Series Vol. 2, Vienna, decembar 2006.

Vol. 3 Enhancing cooperation among police, prosecutors and judges in the fight against transnational organized crime. Project Report, SPMU Publication Series Vol. 3, Vienna, decembar 2007.

Vol. 4 Good Practice in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 4, Vienna, maj 2008.

Vol. 5 Good Practices in Basic Police Training – Curricula Aspects by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 5, Vienna, oktobar 2008.

Vol. 6 Прекурсоры наркотических средств [Precursors Handbook], SPMU Publication Series Vol. 6, Vienna, novembar 2008.

Vol. 7 Implementation of Police-Related Programmes. Lessons Learned in South-Eastern Europe, SPMU Publication Series Vol. 7, Vienna, decembar 2008.

Vol. 8 Controlled Delivery Guidebook for South-East European Countries, SPMU Publication Series Vol. 8, Vienna, januar 2009.

Vol. 9 Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding, SPMU Publication Series Vol. 9, Vienna, april 2010.

Vol. 10 Trafficking in Human Beings: Identification of Potential and Presumed Victims. A Community Policing Approach, SPMU Publication Series Vol. 10, Vienna, juni 2011.

Vol. 11 Police Reform within the Framework of Criminal Justice System Reform, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 11, Vienna, juli 2013.

Vol. 12 OSCE Resource Police Training Guide: Trafficking in Human Beings, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 12, Vienna, juli 2013.

Vol. 13 OSCE Guidebook on Intelligence-Led policing, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 13, Vienna, juli 2017.

Ostale publikacije TNTD-a u vezi s policijom:

Human Rights In Counter-Terrorism Investigations. A Practical Manual For Law Enforcement Officers. Joint publication of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) and TNTD, Warsaw, 2013.

Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism. A Community-Policing Approach. Joint publication of ODIHR and TNTD, Vienna, februar 2014.

Publikacije se mogu direktno poručiti od TNTD/SPMU-a (spmu@osce.org) ili se preuzeti s web-stranice POLIS-a: polis.osce.org/library

